

ПРЕДЛОГ

На основу члана 16. став 3, члана 18. став 2, члана 66. став 3, члана 239, члана 249. ст. 1. и 2. и члана 265. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС”, бр. 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15-др. закон и 83/18),

Директор Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије доноси

ПРАВИЛНИК

о условима које морају да испуњавају пружаоци услуга у ваздушној пловидби

Предмет правилника

Члан 1.

Овим правилником прописују се услови под којима се издаје, мења, суспендује или ставља ван снаге сертификат за пружање услуга у ваздушној пловидби и образац сертификата, услови под којима се успоставља и користи систем управљања безбедношћу пружаоца услуга у ваздушној пловидби, поступак увођења промене у функционални систем пружаоца услуга у ваздушној пловидби, садржај безбедносне аргументације, као и поступак анализирања и процене безбедносне аргументације.

Овим правилником прописује се и начин спровођења провере да ли пружаоци услуга у ваздушној пловидби испуњавају услове за обављање делатности, садржај извештаја о провери, послови унутар провере који могу да се повере физичким или правним лицима, ближи услови које физичка или правна лица морају да испуне да би им се издала дозвола за спровођење појединих послова унутар провере, време на које се та дозвола издаје, као и ближи услови под којима се мења, суспендује или ставља ван снаге дозвола и образац дозволе.

Одредбе овог правилника примењују се и на пружаоце услуга управљања ваздушним саобраћајем и других функција мреже управљања ваздушним саобраћајем (функције АТМ мреже) за потребе општег ваздушног саобраћаја.

Овим правилником се утврђују и услови за безбедно и ефикасно пружање услуга у ваздушној пловидби у оквиру Јединственог европског неба.

Преузимање прописа Европске уније

Члан 2.

Овим правилником се у законодавство Републике Србије преузимају следећи европски прописи:

1) Уредба Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 549/2004 од 10. марта 2004. године којом се предвиђа оквир за формирање Јединственог европског неба (Оквирна уредба), измењена и допуњена Уредбом Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 1070/2009 од 21. октобра 2009. године како би се побољшао учинак и одрживост европског ваздухопловног система. Ова уредба дата је у Прилогу 1, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део;

2) Уредба Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 550/2004 од 10. марта 2004. године о пружању услуга у ваздушној пловидби у оквиру Јединственог европског неба (Уредба о пружању услуга) измењена и допуњена Уредбом Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 1070/2009 од 21. октобра 2009. године како би се побољшао учинак и одрживост европског ваздухопловног система. Ова уредба дата је у Прилогу 2, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део;

3) Спроведбена уредба Комисије (ЕУ) бр. 2017/373 од 1. марта 2017. године којом се утврђују заједнички захтеви за пружаоце услуга управљања ваздушним саобраћајем и услуга у ваздушној пловидби и других функција мреже управљања ваздушним саобраћајем и њихов надзор, на основу које престају да важе Уредба (ЕЗ) бр. 482/2008, Спроведбене уредбе (ЕУ) бр. 1034/2011, (ЕУ) бр. 1035/2011 и (ЕУ) бр.

2016/1377 и којом се мења и допуњава Уредба (ЕУ) бр. 677/2011. Ова уредба дата је у Прилогу 3, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Уз одредбе Прилога 3. овог правилника примењују се прихватљиви начини усаглашавања (*Acceptable Means of Compliance (AMC)*) и Упутства (*Guidance Material (GM)*) које је утврдила Агенција Европске уније за безбедност ваздушног саобраћаја (*EASA*) и који су објављени на њеним интернет страницама.

Значење израза

Члан 3.

Поједини изрази употребљени у овом правилнику имају следеће значење:

1) *Агенција* је Агенција Европске уније за безбедност ваздушног саобраћаја (*European Union Aviation Safety Agency*), чији је ранији назив био Европска агенција за безбедност ваздушног саобраћаја (*EASA*);

2) *Менаџер мреже (Network Manager)* је тело успостављено чланом 6. Уредбе (ЕЗ) бр. 551/2004 са задатком да кроз додељене функције унапређује перформансе Европске мреже за управљање ваздушним саобраћајем. Одлуком Европске комисије за Менаџера мреже до 31. децембра 2029. године је одређен Евроконтрол;

3) *надлежни орган у Републици Србији* је Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије (у даљем тексту: Директорат), у складу са Законом о ваздушном саобраћају;

4) *Уредба (ЕЗ) бр. 216/2008* је Уредба (ЕЗ) Европског парламента и Савета бр. 216/2008 од 20. фебруара 2008. године о основним правилима у области цивилног ваздухопловства и оснивању Европске агенције за безбедност ваздушног саобраћаја, којом се укидају Упутство Савета 91/670/ЕЕЗ, Уредба (ЕЗ) бр. 1592/2002 и Упутство 2004/36/ЕЗ. Ова уредба преузета је у правни систем Републике Србије Правилником о основним правилима у области цивилног ваздухопловства и надлежностима Европске агенције за безбедност ваздушног саобраћаја („Службени гласник РС”, бр. 23/12 и 104/17);

5) *Уредба (ЕЗ) бр. 551/2004* је Уредба Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 551/2004 од 10. марта 2004. године о организацији и коришћењу ваздушног простора у Јединственом европском небу (Уредба о ваздушном простору), која је преузета у законодавство Републике Србије Правилником о преузимању прописа Европске уније о управљању ваздушним простором и флексибилном коришћењу ваздушног простора („Службени гласник РС”, број 69/11);

6) *Уредба (ЕЗ) бр. 552/2004* је Уредба Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 552/2004 од 10. марта 2004. године о интероперабилности Европске мреже управљања ваздушним саобраћајем (Уредба о интероперабилности), која је преузета у законодавство Републике Србије Правилником о преузимању прописа Европске уније о интероперабилности Европске мреже управљања ваздушним саобраћајем („Службени гласник РС”, број 69/11).

7) *Уредба (ЕЗ) бр. 2150/2005* је Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 2150/2005 од 23. децембра 2005. године која прописује заједничка правила за флексибилно коришћење ваздушног простора, која је преузета у законодавство Републике Србије Правилником о преузимању прописа Европске уније о управљању ваздушним простором и флексибилном коришћењу ваздушног простора („Службени гласник РС”, број 69/11);

8) *Уредба Комисије (ЕУ) бр. 73/2010* је Уредба Комисије (ЕУ) бр 73/2010 од 26. јануара 2010. године о утврђивању захтева у погледу квалитета ваздухопловних података и ваздухопловних информација за Јединствено европско небо, која је преузета у законодавство Републике Србије Правилником о квалитету ваздухопловних података и ваздухопловних информација за Јединствено европско небо („Службени гласник РС”, број 99/17);

9) *Уредба Комисије (ЕУ) бр. 255/2010* је Уредба Комисије (ЕУ) бр. 255/2010 од 25. марта 2010. године о заједничким правилима за управљање протоком ваздушног саобраћаја, која је преузета у законодавство Републике Србије Правилником о утврђивању правила за управљање протоком ваздушног саобраћаја („Службени гласник РС”, број 104/17);

10) *Уредба (ЕУ) бр. 376/2014* је Уредба Европског парламента и Савета (ЕУ) бр. 376/2014 од 3. априла 2014. године о пријављивању, анализи и праћењу догађаја у цивилном ваздухопловству, о измени Уредбе (ЕУ) бр. 996/2010 Европског парламента и Савета и о стављању ван снаге Директиве 2003/42/ЕЗ Европског парламента и Савета и Уредбе Комисије (ЕЗ) бр. 1321/2007 и (ЕЗ) бр. 1330/2007. Упућивање на ову уредбу до њене примене у Републици Србији сматраће се упућивањем на Правилник о пријављивању догађаја у цивилном ваздухопловству („Службени гласник РС”, бр. 54/12 и 86/16);

11) *Уредба (ЕУ) бр. 2015/340* је Уредба Комисије (ЕУ) бр. 2015/340 од 20. фебруара 2015. године о утврђивању техничких захтева и управних поступака који се односе на дозволе контролора летења и сертификате у складу са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 Европског парламента и Савета, о изменама и допунама Спроведбене уредбе Комисије (ЕУ) бр. 923/2012 и престанку важења Уредбе Комисије (ЕУ) бр. 805/2011. Ова уредба је преузета у законодавство Републике Србије Правилником о дозволама контролора летења, центрима за обуку и ваздухопловно-медицинским центрима („Службени гласник РС”, бр. 83/15, 18/16 и 71/17).

Појмови „држава чланица” и „Заједница” који се користе у прилозима 1-3. овог правилника тумаче се сагласно тач. 2. и 3. Анекса II Мултилатералног споразума између Европске заједнице и њених држава чланица, Републике Албаније, Босне и Херцеговине, Републике Бугарске, Републике Хрватске, Бивше Југословенске Републике Македоније, Републике Исланд, Републике Црне Горе, Краљевине Норвешке, Румуније, Републике Србије и Мисије привремене управе Уједињених нација на Косову (у складу са Резолуцијом Савета безбедности УН 1244 од 10. јуна 1999.) о успостављању Заједничког европског ваздухопловног подручја, као и сагласно одговарајућим одредбама Лисабонског уговора којим се мења и допуњава Уговор о Европској унији и Уговор о оснивању Европске заједнице.

Остали изрази који се користе у овом правилнику имају значења која су наведена у прилозима 1 - 3. овог правилника.

Сертификација

Члан 4.

Сертификација пружалаца услуга у ваздушној пловидби врши се у поступку одита (провере), у складу са чл. 244-248. Закона о ваздушном саобраћају и одредбама овог правилника.

У поступку сертификације утврђује се да ли пружалац услуга испуњава услове прописане овим правилником за пружање одређене врсте услуге.

Услови које пружалац услуга мора да испуни, у зависности од врсте услуге коју пружа, садржани су у члану 6. Спроведбене уредбе Комисије (ЕУ) бр. 2017/373, дате у Прилогу 3. овог правилника, уз изузетке који су наведени у члану 5. овог правилника.

Сертификат за пружање услуга издаје Директорат, на неодређено време.

Ако пружалац услуга престане да испуњава неки од прописаних услова, сертификат се може изменити, суспендовати или ставити ван снаге, у зависности од околности конкретног случаја и њиховог утицаја на безбедност.

Изглед и садржај захтева за издавање сертификата утврђује Директорат и објављује на својој интернет страници.

Изузетно од ст. 1-6. овог члана, сертификацију пружаоца услуга припреме података и Менаџера мреже, као паневропских пружаоца услуга, врши Агенција Европске уније за безбедност ваздушног саобраћаја.

Изузеци од примене појединих одредаба Прилога 3. овог правилника

Члан 5.

Изузетно од одредаба садржаних у Прилогу 3. овог правилника:

- пружаоци услуга информисања ваздухоплова у лету немају могућност да дају изјаву о својој оспособљености за пружање услуга, већ морају да поседују сертификат за пружање наведене услуге и на њих се, поред одредаба овог правилника, примењује и Правилник о пружању услуга информисања ваздухоплова у лету и употреби израза на српском језику („Службени гласник РС”, број 39/16);

- утврђивање испуњености услова за пружање услуга управљања ваздушним саобраћајем врши се у оквиру провере испуњености услова за пружање услуга у ваздушној пловидби;

- у погледу пружаоца услуга ваздухопловног информисања, уместо Главе Б (Технички захтеви за пружање услуга ваздухопловног информисања (AIS.TR)) Анекса VI (Посебни захтеви за пружаоце услуга ваздухопловног информисања (Део-AIS)) примењује се и даље Правилник о ваздухопловном информисању („Службени гласник РС”, бр. 61/16 и 79/17);

- у погледу пружаоца услуга који израђују процедуре за летење, уместо Анекса XI (Посебни захтеви за пружаоце израде процедура за летење (Део-ASD)) кога Европска комисија тек треба да усвоји и одговарајуће допуни Спроведбену уредбу Комисије (ЕУ) бр. 2017/373, примењује се и даље Правилник о процедурама инструменталног летења („Службени гласник РС”, број 57/19);

- у погледу услова које мора да испуни ваздухопловно-техничко особље контроле летења, уместо Анекса XIII (Захтеви које морају да испуне пружаоци услуга у погледу обуке особља и процене стручне оспособљености (Део-PERS)) примењује се и даље Правилник о дозволама и центрима за обуку ваздухопловно-техничког особља контроле летења („Службени гласник РС”, број 25/17);

- за вршење обуке ваздухопловно-техничког особља контроле летења, пружалац услуга у ваздушној пловидби мора да има својство овлашћеног центра за обуку.

Прелазне одредбе

Члан 6.

Сертификати пружалаца услуга у ваздушној пловидби који су издати пре ступања на снагу овог правилника важе и даље, с тим што ће се у периоду од почетка примене овог правилника до 1. априла 2021. године заменити сертификатом издатим у складу са овим правилником, са уписаним услугама и функцијама у погледу којих је пружалац услуга оспособљен и које је обављао на дан издавања новог сертификата.

До приступања Републике Србије Европској унији сертификати из става 1. овог члана издаваће се на обрасцу прописаном у Прилогу 4, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Престанак важења прописа

Члан 7.

Даном почетка примене овог правилника престају да важе:

1) Правилник о условима и начину издавања и важења сертификата за пружање услуга у ваздушној пловидби („Службени гласник РС”, бр. 32/11, 54/12 и 24/13);

2) Правилник о успостављању система безбедносних гаранција за рачунарске програме пружалаца услуга у ваздушном саобраћају („Службени гласник РС”, бр. 2/11 и 54/12);

3) Правилник о пружању ваздухопловних метеоролошких услуга („Службени гласник РС“, број 79/16);

4) Правилник о осмотреним метеоролошким подацима за израду ваздухопловних аеродромских климатолошких информација („Службени гласник РС“, број 54/12).

Ступање на снагу

Члан 8.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику РС“, а примењује се од 1. јануара 2021. године.

Број

У Београду

Директор

Мирјана Чизмаров

**Уредба Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 549/2004
од 10. марта 2004. године којом се предвиђа оквир за формирање Јединственог
европског неба
(Оквирна уредба)**

Члан 1.

Циљ и област примене

1. Циљ иницијативе Јединственог европског неба јесте да се унапреде постојећи стандарди безбедности ваздушног саобраћаја, да се допринесе одрживом развоју система ваздушног саобраћаја и да се побољша свеукупни учинак у области управљања ваздушним саобраћајем (АТМ) и у области услуга у ваздушној пловидби (АНС) за општи ваздушни саобраћај у Европи, у намери да се удовољи захтевима свих корисника ваздушног простора. Јединствено европско небо чини јединствена пан-европска мрежа рута, управљање мрежом и системи управљања ваздушним саобраћајем који се заснивају на претпоставкама безбедности, ефикасности и техничких могућности, за потребе свих корисника ваздушног простора. У остваривању овог циља, овом уредбом се успоставља усклађени законодавни оквир за стварање Јединственог европског неба.

2. Примена ове уредбе и мера наведених у члану 3. не дира у суверенитет држава чланица над њиховим ваздушним простором нити у захтеве држава чланица у области јавног реда, јавне безбедности и питања одбране наведене у члану 13. ове уредбе. Ова уредбе и мере на које се упућује у члану 3. не односе се на војне операције и обуку.

3. Применом ове уредбе и мера на које се упућује у члану 3. не дира се у права и обавезе држава чланица према Конвенцији о међународном цивилном ваздухопловству из 1944. године (Чикашка конвенција). У том смислу, додатни циљ ове уредбе је да, у области своје примене, помогне државама чланицама у испуњавању њихових обавеза према Чикашкој конвенцији, тако што ствара основ за заједничко тумачење и једнообразну примену и спровођење њених одредаба и обезбеђује да су ове одредбе ваљано заступљене у овој уредби и у правилима сачињеним за њену примену и спровођење.

4. Сматра се да примена ове уредбе на аеродром Гибралтар не дира у узајамна правна становишта Краљевине Шпаније и Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске у погледу спора око суверенитета над територијом на којој се налази тај аеродром.

Члан 2.

Дефиниције

За потребе ове уредбе и мера наведених у члану 3, примењују се следеће дефиниције:

1) *услуга контроле летења (Air Traffic Control – АТС)* је услуга која се пружа у сврху:

(а) спречавања судара:

- између ваздухоплова, и

- између ваздухоплова и препрека на маневарским површинама;

(б) обезбеђења експедивности и редовности ваздушног саобраћаја и протока ваздушног саобраћаја;

2) *услуга аеродромске контроле летења (aerodrome control service)* је услуга контроле летења за аеродромски саобраћај;

3) *услуга ваздухопловног информисања (aeronautical information service)* је услуга успостављена у оквиру дефинисане области, која служи за прослеђивање

ваздухопловних информација и података који су неопходни за безбедност, редовност и ефикасност ваздушне пловидбе;

4) *услуге у ваздушној пловидби (Air Navigation Services – ANS)* су услуге у ваздушном саобраћају (*Air Traffic Services – ATS*), услуге комуникације, навигације и надзора (*Communication, Navigation and Surveillance Services – CNS*), ваздухопловне метеоролошке услуге (*Meteorological Services – MET*) и услуге ваздухопловног информисања (*Aeronautical Information Services – AIS*);

5) *пружаоци услуга у ваздушној пловидби (air navigation service providers)* су привредна друштва, друга правна лица или предузетници који пружају услуге за општи ваздушни саобраћај;

6) *блок ваздушног простора (airspace block)* означава ваздушни простор дефинисаних димензија, у времену и простору, у оквиру којег се пружају услуге у ваздушној пловидби;

7) *управљање ваздушним простором (airspace management)* је функција планирања чији примарни циљ јесте повећање коришћења расположивог ваздушног простора путем динамичке расподеле времена коришћења и, повремено, расподеле ваздушног простора између различитих категорија корисника ваздушног простора на основу краткорочних потреба;

8) *корисници ваздушног простора (airspace users)* су оператери ваздухоплова који се користе у општем ваздушном саобраћају;

9) *управљање протоком ваздушног саобраћаја (air traffic flow management)* је функција установљена са циљем да се допринесе безбедном, уредном и експедитивном протоку ваздушног саобраћаја уз максимално коришћење капацитета контроле летења, с тим да обим саобраћаја одговара капацитетима које су прогласили одређени пружаоци услуга у ваздушној пловидби;

10) *управљање ваздушним саобраћајем (Air Traffic Management – ATM)* је скуп функција у ваздуху и на земљи (услуге у ваздушном саобраћају, управљање ваздушним простором и управљање протоком ваздушног саобраћаја) које су неопходне како би се обезбедило безбедно и ефикасно кретање ваздухоплова током свих фаза лета;

11) *услуге у ваздушном саобраћају (Air Traffic Services – ATS)* су различите услуге информисања ваздухоплова у лету (*Flight information Services – FIS*), услуге узбуњивања (*Alerting Services – ALR*), саветодавне услуге (*Advisory Services*) и услуге контроле летења (*Air Traffic Control – ATC* - услуге обласне, прилазне и аеродромске контроле летења);

12) *услуга обласне контроле летења (area control service)* је услуга контроле летења која се пружа за контролисане летове у оквиру блока ваздушног простора;

13) *услуга прилазне контроле летења (approach control service)* је услуга контроле летења која се пружа за контролисане летове у доласку и одласку;

13а) *ATM Мастер план (ATM Master Plan)* означава план одобрен Одлуком Савета 2009/320/ЕЗ, у складу са чланом 1. став 2. Уредбе Савета (ЕЗ) бр. 219/2007 од 27. фебруара 2007. године о успостављању Заједничког подухвата за развој нове генерације европског система управљања ваздушним саобраћајем (*SESAR*);

14) *пакет услуга (bundle of services)* су две или више услуга у ваздушној пловидби;

15) *сертификат (certificate)* је документ који издаје национално надзорно тело у било којој форми која је у складу са националним законом, којим се потврђује да пружалац услуга у ваздушној пловидби испуњава захтеве за пружање одређене услуге;

16) *услуге комуникације (communication services)* су услуге у ваздухопловној фиксној и мобилној мрежи којима се омогућава комуникација земља-земља, ваздух-земља и ваздух-ваздух за потребе контроле летења;

17) *Европска мрежа за управљање ваздушним саобраћајем (European air traffic management network – EATMN)* означава скуп система наведених у Анексу I Уредбе

Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 552/2004 од 10. марта 2004. године о интероперабилности Европске мреже за управљање ваздушним саобраћајем (Уредба о интероперабилности) којом се омогућава пружање услуга у ваздушној пловидби у Заједници, укључујући и међуспојеве на границама са трећим земљама;

18) *оперативни концепт (concept of operation)* су критеријуми за оперативну употребу *EATMN-a* или неког његовог дела;

19) *саставни елементи (constituents)* означавају материјалне објекте, као што су физички делови рачунара, и нематеријалне објекте, као што су рачунарски програми, од којих зависи интероперабилност *EATMN-a*;

20) *Евроконтрол (Eurocontrol)* је Европска организација за безбедност ваздушне пловидбе која је основана Међународном конвенцијом о сарадњи у области безбедности ваздушне пловидбе ЕВРОКОНТРОЛ, од 13. децембра 1960. године;

21) *Брисана*.

22) *флексибилно коришћење ваздушног простора (flexible use of airspace)* означава концепт управљања ваздушним простором који је примењен у области рада Европске конференције цивилног ваздухопловства на основу „Приручника о управљању ваздушним простором у циљу примене концепта флексибилног коришћења ваздушног простора” који је издао Евроконтрол;

23) *област информисања ваздухоплова у лету (flight information region)* је ваздушни простор одређених димензија у којем се пружају услуге информисања ваздухоплова у лету и услуге узбуњивања;

23а) *услуга информисања ваздухоплова у лету (flight information service)* је услуга која се пружа ради давања савета и података који су корисни ради безбедног и ефикасног обављања летова;

23б) *услуга узбуњивања (alerting services)* је услуга која се пружа ради обавештавања одговарајућих организација о ваздухоплову коме је потребна помоћ у виду трагања и спасавања и ради пружања помоћи таквим организацијама, према потреби;

24) *ниво лета (flight level)* је површина константног атмосферског притиска која је везана за специфичну висину притиска од 1.013,2 hPa и која је одвојена од других таквих површина интервалима специфичног притиска;

25) *функционални блок ваздушног простора (functional airspace block)* је блок ваздушног простора заснован на оперативним захтевима који се успоставља без обзира на државне границе, у коме су пружање услуга у ваздушној пловидби и функције у вези са њима вођене учинком и оптимизиране са циљем да се, у сваком функционалном блоку ваздушног простора, уведе побољшана сарадња међу пружаоцима услуга у ваздушној пловидби или, тамо где је то одговарајуће, интегрисани (здружени) пружалац услуга;

26) *општи ваздушни саобраћај (general air traffic)* означава сва кретања цивилног ваздухоплова, као и сва кретања државног ваздухоплова (укључујући војни, царински и полицијски ваздухоплов) када се оваква кретања изводе у складу са поступцима *ICAO*;

27) *ICAO* је Међународна организација цивилног ваздухопловства основана Конвенцијом о међународном цивилном ваздухопловству 1944. године (Чикашка конвенција);

28) *интероперабилност (interoperability)* је низ функционалних, техничких и оперативних карактеристика система и саставних елемената техничких система ваздушне пловидбе (*EATMN*), као и њихових оперативних поступака у циљу безбедног, непрекидног и ефикасног рада. Интероперабилност се постиже усклађивањем система и њихових саставних елемената с основним захтевима;

29) *метеоролошке услуге (meteorological services)* су услуге и опрема којима се ваздухоплов снабдева метеоролошким прогнозама, упознаје с осмотреним

метеоролошким подацима, као и осталим метеоролошким информацијама и подацима које државе достављају ради коришћења у ваздухопловству;

30) *навигационе услуге (navigation services)* су услуге и опрема којима се ваздухоплов снабдева информацијама о позицији и временској удаљености;

31) *оперативни подаци (operational data)* су информације о свим фазама лета неопходне за доношење оперативних одлука од стране пружалаца услуга у ваздушној пловидби, корисника ваздушног простора, оператера аеродрома и осталих учесника;

32) *поступак (procedure)*, како се наводи у контексту Уредбе о интероперабилности, је стандардни метод за техничко или оперативно коришћење система у контексту договорених и потврђених оперативних концепата који захтевају усклађено спровођење кроз *EATMN*;

33) *пуштање у рад (putting into service)* је прва оперативна употреба система након почетне инсталације или његове надградње;

34) *мрежа рута (route network)* је мрежа утврђених рута за усмеравање протока општег ваздушног саобраћаја потребна у сврху пружања услуга контроле летења;

35) *рута (routing)* је одабрани правац по којем се ваздухоплов креће током свог лета;

36) *несметани рад (seamless operation)* је функционисање *EATMN* на начин који, из перспективе корисника, изгледа као функционисање посебне јединице;

37) *Брисана.*

38) *услуге надзора (surveillance services)* су услуге и опрема који се користе за одређивање положаја ваздухоплова, како би се омогућило безбедно раздвајање;

39) *систем (system)* је скуп опреме на ваздухоплову и на земљи, као и сателитске опреме, која обезбеђује подршку услугама у ваздушној пловидби током свих фаза лета;

40) *надградња (upgrade)* је свака измена која утиче на оперативне карактеристике неког система;

41) *прекограничне услуге (cross-border services)* означавају случај када услуге у ваздушној пловидби у једној држави чланици пружа пружалац услуга сертификован у другој држави чланици.

Члан 3.

Подручја деловања Заједнице

1. Овом уредбом успоставља се усклађени правни оквир за стварање Јединственог европског неба заједно са:

а) Уредбом Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр.551/2004 од 10. марта 2004. о организацији и коришћењу ваздушног простора у оквиру Јединственог европског неба (Уредба о ваздушном простору);

б) Уредбом Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 550/2004 од 10. марта 2004. о пружању услуга у ваздушној пловидби у оквиру Јединственог европског неба (Уредба о пружању услуга);

ц) Уредбом Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 552/2004 од 10. марта 2004. о интероперабилности Европске мреже за управљање ваздушним саобраћајем (Уредба о интероперабилности);

и с правилима за извршење које је Комисија усвојила на основу ове и горе наведених уредаба.

2. Мере из става 1. примењују се у складу са одредбама ове уредбе.

Члан 4.

Национално надзорно тело

1. Државе чланице, заједнички или појединачно, именују или оснивају тело или тела као њихова национална надзорна тела како би се преузели послови поверени таквој власти у складу са овом уредбом и у складу са мерама наведеним у члану 3.

2. Национална надзорна тела су независна од пружалаца услуга у ваздушној пловидби. Ова независност постиже се путем одговарајућег раздвајања националних надзорних тела и наведених пружалаца услуга, барем на функционалном плану.

3. Национална надзорна тела обављају своје послове непристрасно, независно и транспарентно. Наведено се постиже применом одговарајућих механизма управљања и контроле, укључујући и унутар администрације државе чланице. Ово не спречава национално надзорно тело да обавља своје послове у оквиру организационих правила националне цивилне ваздухопловне власти или било ког другог јавног тела.

4. Државе чланице обезбеђују да национално надзорно тело има неопходна средства и могућности да ефикасно и благовремено извршава послове које су му поверене овом уредбом.

5. Државе чланице ће обавестити Комисију о називима и адресама националних надзорних тела и о њиховим могућим изменама, као и о мерама предузетим у циљу усклађивања са ст. 2, 3. и 4. овог члана.

Члан 5.

Поступање Комитета

1. Комисији у раду помаже Комитет јединственог неба, у даљем тексту „Комитет”, састављен од два представника сваке државе чланице, којим председава представник Комисије. Комитет ће обезбедити примерено уважавање интереса свих категорија корисника.

2. Приликом упућивања на овај став примењују се чл. 3. и 7. Одлуке 1999/468/ЕЗ, имајући у виду одредбе њеног члана 8.

3. Приликом упућивања на овај став примењују се чл. 5. и 7. Одлуке 1999/468/ЕЗ, имајући у виду одредбе њеног члана 8.

Период наведен у члану 5(б) Одлуке 1999/468/ЕЗ је месец дана.

4. Приликом упућивања на овај став примењују се члан 5а. ст. 1 - 4. и члан 7. Одлуке 1999/468/ЕЗ, имајући у виду одредбе њеног члана 8.

5. Приликом упућивања на овај став примењују се члан 5а. ст. 1, 2, 4, 6. и члан 7. Одлуке 1999/468/ЕЗ, имајући у виду одредбе њеног става 8.

Члан 6.

Саветодавно тело представника индустрије

Без дирања у улогу Комитета и Евроконтрола, Комисија оснива „Саветодавно тело представника индустрије” које обухвата пружаоце услуга у ваздушној пловидби, удружења корисника ваздушног простора, оператере аеродрома, произвођаче и струковна удружења која представљају запослене. Улога овог тела је да само саветују Комисију о примени и спровођењу Јединственог европског неба.

Члан 7.

Односи са трећим европским државама

Заједница и њене државе чланице имају за циљ и подржавају ширење Јединственог европског неба у односу на државе које нису чланице Европске уније. У том циљу, оне теже, било у оквиру споразума закључених са суседним трећим државама или у склопу споразума о функционалним блоковима ваздушног простора, да на те државе прошире примену ове уредбе и мера наведених у члану 3.

Члан 8.

Правила за примену и спровођење

1. Комисија може да повери израду правила за примену и спровођење Евроконтролу или, ако је то одговарајуће, неком другом телу, при чему утврђује

послове који треба да се обаве и распоред активности, узимајући у обзир рокове утврђене у овој уредби. Комисија поступа у складу са саветодавном процедуром наведеном у члану 5. став 2. ове уредбе.

2. Када Комисија намерава да повери мандат, у складу са ставом 1. овог члана, она тежи да на најбољи начин искористи постојеће аранжмане за укључивање и консултацију свих заинтересованих страна, ако такви аранжмани одговарају пракси коју Комисија има у погледу транспарентности и поступака за консултовање и ако нису противречни њеним институционалним обавезама.

Члан 9.

Казнене мере

Казнене мере које државе чланице прописују за кршење одредаба ове уредбе и мера на које се упућује у члану 3, нарочито од стране корисника ваздушног простора и пружалаца услуга, треба да буду делотворне, сразмерне и одвраћајуће.

Члан 10.

Консултације са интересним странама

1. Државе чланице, поступајући у складу са својим националним законодавством, у процесу примене и спровођења Јединственог европског неба успостављају механизме консултација за ваљано укључивање интересних страна, укључујући струковна удружења која представљају запослене.

2. Комисија успоставља механизам консултација на нивоу Заједнице. Посебан секторски комитет за дијалог установљен према Одлуци 98/500/ЕЗ укључује се у консултације.

3. Консултација са интересним странама нарочито обухвата развој и увођење нових концепата и технологија у Европску мрежу за управљање ваздушним саобраћајем (*EATMN*).

Интересне стране могу бити:

- пружаоци услуга у ваздушној пловидби,
- оператери аеродрома,
- одговарајући корисници ваздушног простора или одговарајуће групе које представљају кориснике ваздушног простора,
- војне власти,
- произвођачи и
- струковна удружења која представљају запослене.

Члан 11.

Шема оствареног учинка (*Performance scheme*)

1. У циљу побољшања учинка у пружању услуга у ваздушној пловидби и функција мреже у Јединственом европском небу, успоставља се Шема оствареног учинка за услуге у ваздушној пловидби и функције мреже. Шема оствареног учинка обухвата:

а) циљеве учинка на нивоу Заједнице у главним зонама учинка у области безбедности, заштите животне средине, капацитета и економичности;

б) националне планове или планове за функционалне блокове ваздушног простора, укључујући циљеве учинка, који су усклађени са циљевима учинка на нивоу Заједнице; и

ц) периодичне прегледе, праћење и пресек стања у погледу учинка за услуге у ваздушној пловидби и функција мреже.

2. У складу са регулаторним процедурама на које се упућује у члану 5. став 3, Комисија може да повери Евроконтролу или неком другом непристрасном и стручном телу, послове „тела за преглед учинка”. Улога тела за преглед учинка је да помаже

Комисији, у сарадњи са националним надзорним телима, као и да помаже националним надзорним телима, на захтев, у примени и спровођењу шеме учинка на коју се упућује у ставу 1. Комисија обезбеђује да тело за преглед учинка поступа независно у обављању својих послова које му је поверила Комисија.

3. (а) Циљеве учинка на нивоу Заједнице за мрежу за управљање ваздушним саобраћајем усваја Комисија, у складу са регулаторном процедуром наведеном у члану 5. став 3, након што узме у обзир одговарајуће податке које достављају национална надзорна тела, на националном нивоу или на нивоу функционалних блокова ваздушног простора.

(б) Националне планове или планове функционалног блока ваздушног простора на које се упућује у ставу 1. тачка б) сачињавају национална надзорна тела, а усваја или усвајају их држава чланица, односно државе чланице. Ови планови обухватају обавезујуће националне циљеве или циљеве на нивоу функционалних блокова ваздушног простора и одговарајућу шему подстицаја коју је усвојила држава чланица, односно државе чланице. При изради нацрта плана консултују се пружаоци услуга у ваздушној пловидби, представници корисника ваздушног простора и, ако је то одговарајуће, оператери аеродрома и координатори аеродрома.

(ц) Доследност националних циљева учинка или циљева учинка функционалног блока ваздушног простора са циљевима учинка на нивоу Заједнице процењује Комисија која користи критеријуме за процену на које се упућује у ставу 6. тачка д) овог члана.

У случају да Комисија утврди да један или више националних циљева или циљева функционалног блока ваздушног простора не испуњава критеријуме за процену, она може да одлучи да, у складу са саветодавном процедуром на коју се упућује у члану 5. став 2, изда препоруку да национална надзорна тела предложе ревидиране циљеве учинка. Дотична држава чланица или дотичне државе чланице усвајају ревидиране циљеве и одговарајуће мере о којима се Комисија благовремено обавештава.

Ако Комисија утврди да ревидирани циљеви учинка и прикладне мере нису одговарајући, она може да одлучи, у складу са регулаторним процедурама на које се упућује у члану 5. став 3, да дотичне државе чланице предузму корективне мере.

Алтернативно, Комисија може да одлучи да, уз одговарајуће поткрепљујуће доказе, ревидира циљеве учинка на нивоу Заједнице у складу са регулаторном процедуром на коју се упућује у члану 5. став 3.

(д) Референтни период за шему учинка је најмање три године, а највише пет година. Током овог периода, у случају да национални циљеви или циљеви функционалног блока ваздушног простора нису испуњени, државе чланице и/или национална надзорна тела примењују одговарајуће мере које су дефинисале. Први референтни период обухвата прве три године након усвајања правила за примену и спровођење на које се упућује у ставу 6.

(е) Комисија обавља редовне процене испуњености циљева учинка и доставља резултате Комитету.

4. Следеће процедуре примењују се на шему учинка на коју се упућује у ставу 1:

а) прикупљање, провера, разматрање, процена и ширење одговарајућих података који су у вези са учинком у услугама у ваздушној пловидби и функцијама мреже, које достављају све одговарајуће стране, укључујући пружаоце услуга у ваздушној пловидби, кориснике ваздушног простора, оператере аеродрома, национална надзорна тела, државе чланице и Евроконтрол;

б) избор одговарајућих главних зона учинка на основу ICAO Документа бр. 9854 „Глобални оперативни концепт управљања ваздушним саобраћајем”, усклађених са оним зонама учинка које су назначене у оквиру учинка (*Performance Framework*) у АТМ

Мастер плану, укључујући области безбедности, заштите животне средине, капацитета и економичности, по потреби прилагођених како би се узеле у обзир посебне потребе Јединственог европског неба и одговарајућих циљева за ове зоне и утврђивање ограниченог скупа главних показатеља учинка за мерење учинка;

ц) утврђивање циљева учинка на нивоу Заједнице који се дефинишу узимајући у обзир податке утврђене на националном нивоу или на нивоу функционалних блокова ваздушног простора;

д) процена националних циљева учинка или циљева учинка у функционалном блоку ваздушног простора на основу националног плана или плана функционалног блока ваздушног простора; и

е) праћење националних планова учинка или планова учинка функционалног блока ваздушног простора, укључујући одговарајуће механизме за упозоравање.

Комисија може да допуни листу процедура на које се упућује у овом ставу. Ове мере сачињене у циљу измене и допуне несутинских елемената ове уредбе, тако што се уредба допуњује, усвајају се у складу са регулаторном процедуром на коју се детаљно упућује у члану 5. став 4.

5. При утврђивању шеме учинка има се у виду да су рутне услуге, терминалне услуге и функције мреже различите и да тако треба и да се обрађују, а по потреби и у сврхе мерења учинка.

6. Ради детаљног приказа функционисања шеме учинка Комисија ће до 4. децембра 2011. године и у оквиру одговарајућег временског периода у смислу испуњавања рокова прописаних овом уредбом, усвојити правила за примену и спровођење (извршење) у складу са регулаторном процедуром на коју се упућује у члану 5. став 3. Ова правила за примену и спровођење регулишу:

а) садржај и распоред процедура на које се упућује у ставу 4;

б) референтни период и интервале у оквиру којих се врши процена испуњености циљева учинка и постављање нових циљева;

ц) критеријуме које користе национална надзорна тела при изради националних планова учинка или планова учинка функционалног блока ваздушног простора, који садрже националне циљеве учинка или циљеве учинка функционалног блока ваздушног простора и шему подстицаја. Планови учинка:

(i) се заснивају на плановима пословања пружалаца услуга у ваздушној пловидби;

(ii) обрађују све трошковне ставке у националној трошковној основи или трошковној основи функционалног блока ваздушног простора;

(iii) обухватају обавезујуће циљеве учинка који су усклађени са циљевима учинка на нивоу Заједнице;

д) критеријуме за процену усклађености националних циљева или циљева функционалног блока ваздушног простора са циљевима учинка на нивоу Заједнице током референтног периода и критеријуме за подршку механизмима за упозоравање;

е) опште принципе по којима државе чланице утврђују шему подстицаја;

ф) принципе за примену транзиционих механизма потребних за прилагођавање на режим шеме учинка који нису дужи од 12 месеци од усвајања правила за примену и спровођење.

Члан 12.

Надзор, праћење и методе процене утицаја

1. Надзор, праћење и методе процене утицаја засниваће се на годишњим извештајима о примени активности предузетих у складу са овом уредбом, које достављају државе чланице и у складу са мерама наведеним у члану 3.

2. Комисија периодично разматра примену ове уредбе и примену мера на које се упућује у члану 3. и први пут извештава Европски парламент и Савет до 4. јуна 2011.

године, а након тога на крају сваког референтног периода на који се упућује у члану 11. став 3. тачка д). Када је то оправдано у те сврхе, Комисија може од држава чланица да тражи додатне податке уз податке који су садржани у извештајима које оне достављају у складу са ставом 1. овог члана

3. У сврху израде нацрта извештаја наведених у ставу 2, Комисија захтева мишљење Комитета.

4. Извештаји садрже процену резултата који су постигнути мерама предузетим у складу са овом уредбом, укључујући одговарајуће податке о дешавањима у сектору, нарочито у погледу економских, социјалних аспеката, аспеката животне средине, запошљавања и технолошких аспеката, као и квалитета услуге у светлу изворних циљева и у погледу будућих потреба.

Члан 13.

Заштитне мере

Овај пропис не спречава државу чланицу да примени мере, у обиму потребном да би се заштитили основни интереси у погледу обезбеђивања или интереси одбрамбене политике. Ове мере су нарочито оне које су неопходне:

- за надзор ваздушног простора у њеној надлежности, у складу са *ИКАО* Регионалним споразумима о ваздушној пловидби, укључујући и способност откривања, идентификације и провере свих ваздухоплова који користе тај ваздушни простор, имајући у виду изналажење начина за заштиту безбедности летова и за очување обезбеђивања и одбране,
- у случају озбиљних унутрашњих нереда који могу да утичу на одржавање закона и реда,
- у случају рата или велике међународне напетости која прети ратом,
- за испуњење међународних обавеза државе чланице у вези са одржавањем мира и међународног обезбеђивања (*security*),
- за спровођење војних операција и обуке, укључујући неопходност евентуалних војних вежби.

Члан 13а

Европска агенција за безбедност ваздушног саобраћаја

При примени и спровођењу ове уредбе и Уредаба (ЕЗ) бр. 550/2004, (ЕЗ) бр. 551/2004, (ЕЗ) бр. 552/2004 и Уредбе (ЕЗ) Европског парламента и Савета бр. 216/2008 од 20. фебруара 2008. године о основним правилима у области цивилног ваздухопловства и оснивању Европске агенције за безбедност ваздушног саобраћаја, државе чланице и Комисија, у складу са својим улогама утврђеним овом уредбом, сарађују са Европском агенцијом за безбедност ваздушног саобраћаја како би осигурали да су сви безбедносни аспекти ваљано заступљени.

Члан 14.

Ступање на снагу

Овај пропис ступа на снагу двадесетог дана након дана његовог објављивања у Сужбеном листу Европске Уније.

**Уредба Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 550/2004
од 10. марта 2004. године о пружању услуга у ваздушној пловидби у оквиру
Јединственог европског неба
(Уредба о пружању услуга)**

**ПОГЛАВЉЕ I
ОПШТЕ**

Члан 1.

Циљ и област примене

1. Унутар области примене Оквирне уредбе, ова уредба односи се на пружање услуга у ваздушној пловидби унутар Јединственог европског неба. Циљ ове уредбе је да утврди Заједничке захтеве за безбедно и ефикасно пружање услуга у ваздушној пловидби унутар Заједнице.

2. Ова уредба се односи на пружање услуга у ваздушној пловидби у општем ваздушном саобраћају, у складу са Оквирном уредбом и унутар њене области примене.

Члан 2.

Послови националних надзорних тела

1. Национална надзорна тела на која се упућује у члану 4. Оквирне уредбе обезбеђују одговарајући надзор над применом ове уредбе, нарочито у погледу безбедног и ефикасног рада пружалаца услуга у ваздушној пловидби који пружају услуге у ваздушном простору у надлежности државе чланице која је одредила или установила одговарајуће тело.

2. У том смислу, свако национално надзорно тело организује одговарајуће надзоре како би проверило усаглашеност са захтевима ове уредбе, укључујућу захтеве у погледу људских потенцијала за пружање услуга у ваздушној пловидби. Пружалац услуга у ваздушној пловидби олакшава овај посао.

3. У погледу функционалних блокова ваздушног простора који се простиру над ваздушним простором који је у надлежности више од једне државе чланице, државе чланице које су њиме обухваћене закључују споразум о надзору наведеном у овом члану у погледу пружалаца услуга у ваздушној пловидби који пружају услуге у тим блоковима.

4. Национална надзорна тела блиско сарађују како би обезбедила одговарајући надзор над пружаоцима услуга у ваздушној пловидби који имају важећи сертификат који је издала једна држава чланица, а пружају услуге и у ваздушном простору који је у надлежности друге државе чланице. Таква сарадња подразумева аранжмане за решавање случајева неусаглашености са примењивим Заједничким захтевима који су утврђени у члану 6. или са условима утврђеним у Анексу II.

5. У случају пружања прекограничних услуга у ваздушној пловидби, такви аранжмани укључују и договор о узајамном признавању послова надзора утврђених у ст. 1. и 2. и резултатима тих послова. Ово узајамно признавање се примењује, такође, и када национално надзорно тело закључује аранжмане за признавање послова сертификације пружалаца услуга.

6. Ако то дозвољава национални закон и у циљу регионалне сарадње, национална надзорна тела могу, такође, да закључе споразуме за поделу одговорности у пословима надзора.

Члан 3.

Квалификована тела (Qualified entities)

1. Национална надзорна тела могу да одлуче да у потпуности или делимично повере послове надзора на које се упућује у члану 2. став 2. квалификованим телима која испуњавају захтеве утврђене у Анексу I.

2. Поверавање послова које одобри национално надзорно тело у оквиру Заједнице важи за период од три године, који може да се продужи. Национално надзорно тело може да захтева од било ког квалификованог тела које се налази у Заједници да обавља послове надзора.

Члан 4.

Безбедносни захтеви (Safety requirements)

Комисија усваја, у складу са регулаторном процедуром на коју се упућује у члану 5. став 3. Оквирне уредбе, правила за примену и спровођење којима се уводе одговарајуће одредбе безбедносних регулаторних захтева *ЕВРОКОНТРОЛ*-а (*ESARR*-а) и потоње измене и допуне тих захтева који потпадају у област примене ове уредбе, уз одговарајућа прилагођавања, према потреби.

Члан 5.

Члан је брисан.

ПОГЛАВЉЕ II

ПРАВИЛА О ПРУЖАЊУ УСЛУГА

Члан 6.

Заједнички захтеви

Заједнички захтеви за пружање услуга у ваздушној пловидби утврђују се у складу с поступком дефинисаним у члану 5. став 3. Оквирне уредбе. Заједнички захтеви укључују следеће:

- техничку и оперативну стручност и подобност;
- системе и процедуре за управљање безбедношћу и квалитетом;
- систем пријављивања;
- квалитет услуга;
- финансијску способност;
- одговорност и осигурање;
- власничку и организациону структуру, укључујући и спречавање сукоба интереса;
- људске ресурсе, укључујући одговарајуће планирање кадрова;
- обезбеђивање (security).

Члан 7.

Издавање сертификата пружаоцима услуга у ваздушној пловидби

1. Пружање свих услуга у ваздушној пловидби унутар Заједнице подлеже издавању сертификата од стране држава чланица.

2. Захтеви за издавање сертификата подnose се националном надзорном телу државе чланице у којој подносилац захтева има своје главно место пословања и, евентуално, своје седиште.

3. Национално надзорно тело издаје сертификат пружаоцима услуга у ваздушној пловидби који испуњавају Заједничке захтеве из члана 6. ове уредбе. Сертификат се може издавати појединачно за сваку врсту услуге у ваздушној пловидби које су

дефинисане у члану 2. Оквирне уредбе или за пакет таквих услуга, између осталог, када неки пружалац услуга у ваздушном саобраћају, независно од његовог правног статуса, користи и одржава сопствене системе за комуникацију, навигацију и надзор. Сертификати се морају редовно проверавати.

4. У сертификату је потребно специфицирати права и обавезе пружалца услуга у ваздушној пловидби, укључујући недискриминаторан приступ услугама за кориснике ваздушног простора, с посебним освртом на безбедност (*safety*). Сертификација може бити само предмет услова садржаних у Анексу II. Такви услови морају бити објективно оправдани, недискриминаторни, пропорционални и транспарентни.

5. Изузетно од става 1. овог члана, државе чланице могу дозволити пружање услуга у ваздушној пловидби у целокупном ваздушном простору у њиховој надлежности или неком његовом делу без таквог сертификата, у случајевима када се услуге пре свега пружају ваздухопловима који не спадају у општи ваздушни саобраћај. Тада је одређена држава чланица дужна да обавести Комисију и друге државе чланице о тој својој одлуци и о мерама које је предузела у циљу обезбеђивања максималне усаглашености са Заједничким захтевима.

6. Не дирајући у чл. 8. и 9, издавање сертификата даје могућност пружаоцима услуга у ваздушној пловидби да своје услуге понуде државама чланицама, другим пружаоцима услуга у ваздушној пловидби, корисницима ваздушног простора и аеродромима у оквиру Заједнице.

7. Национално надзорно тело надзире усклађеност са Заједничким захтевима и условима из сертификата. Појединости таквог надзора налазе се у годишњим извештајима које државе чланице достављају у складу са чланом 12. став 1. Оквирне уредбе. Ако национално надзорно тело установи да ималац сертификата више не испуњава такве захтеве или услове, оно предузима одговарајуће мере, али тако да обезбеди континуитет услуга под условом да безбедност није угрожена. Такве мере обухватају и стављање сертификата ван снаге.

8. Свака држава чланица дужна је да призна било који сертификат који је издала нека друга држава чланица у складу са овим чланом.

9. У изузетним околностима, државе чланице могу да одложе примену овог члана на шест месеци после датума који произлази из члана 19. став 2. ове уредбе. Државе чланице су дужне да обавесте Комисију о том одлагању, наводећи своје разлоге.

Члан 8.

Одређивање пружалца услуга у ваздушном саобраћају (*Designation of air traffic service providers*)

1. Државе чланице обезбеђују пружање услуга у ваздушном саобраћају на искључивој основи у оквиру појединих блокова ваздушног простора у односу на ваздушни простор под њиховом одговорношћу. У ту сврху, државе чланице одређују пружаоца услуга у ваздушном саобраћају који у Заједници има важећи сертификат.

2. Ради пружања прекограничних услуга, државе чланице обезбеђују да се усклађеност са овим чланом и чланом 10. став 3. ове уредбе не спречава њиховим националним правним системом који захтева да пружаоци услуга у ваздушном саобраћају који пружају услуге у ваздушном простору у надлежности те државе чланице:

а) буду у власништву, директном или већинском, те државе чланице или њених држављана;

б) имају своје главно место пословања (*principal place of operation*) или регистровано седиште на територији те државе чланице; или

ц) користе само средства у тој држави чланици.

3. Државе чланице дефинишу права и обавезе које морају да испуне одређени пружаоци услуга у ваздушном саобраћају. Те обавезе могу да обухвате и услове за

благовремено достављање одговарајућих података којима се обезбеђује увид у сва кретања ваздухоплова у ваздушном простору у њиховој надлежности.

4. Државе чланице имају дискреционо право при избору пружаоца услуга у ваздушном саобраћају, под условом да тај пружалац услуга испуњава захтеве и услове наведене у чл. 6. и 7. ове уредбе.

5. У погледу функционалних блокова ваздушног простора установљених у складу са чланом 9а ове уредбе, који обухватају ваздушни простор који је у надлежности више од једне државе чланице, дотичне државе чланице заједнички одређују, у складу са ставом 1. овог члана, једног или више пружалаца услуга у ваздушном саобраћају, најмање месец дана пре примене блока ваздушног простора.

6. Државе чланице одмах обавештавају Комисију и друге државе чланице о свакој одлуци из домена овог члана, у вези са одређивањем пружалаца услуга у ваздушном саобраћају у блоковима ваздушног простора, а у погледу ваздушног простора у њиховој надлежности.

Члан 9.

Одређивање пружалаца метеоролошких услуга

1. Државе чланице могу да одреде пружаоца метеоролошких услуга који обезбеђује све или део метеоролошких података на искључивој основи, у целом или делу ваздушног простора под њиховом одговорношћу, водећи рачуна о аспектима безбедности ваздушног саобраћаја.

2. Државе чланице дужне су да, без одлагања, обавесте Комисију и друге државе чланице о свакој одлуци у смислу овога члана која се односи на одређивање пружаоца метеоролошких услуга.

Члан 9а

Функционални блокови ваздушног простора

1. До 4. децембра 2012. године, државе чланице предузимају све неопходне мере како би обезбедиле примену функционалних блокова ваздушног простора у циљу постизања захтеваног капацитета и ефикасности мреже управљања ваздушним саобраћајем у оквиру Јединственог европског неба, одржавања високог нивоа безбедности и доприношења свеукупном учинку система ваздушног саобраћаја и смањеном утицају на животну средину. Државе чланице међусобно сарађују, у највећој могућој мери, а нарочито државе чланице које успостављају суседне функционалне блокове ваздушног простора, како би обезбедиле усклађеност са овом одредбом. Тамо где је то одговарајуће, сарадња такође може да обухвати и треће државе које учествују у функционалном блоку ваздушног простора.

2. Функционални блокови ваздушног простора морају нарочито:

а) да буду поткрепљени безбедносном студијом;

б) да омогућавају оптимално коришћење ваздушног простора, имајући у виду проток ваздушног саобраћаја;

ц) да обезбеђују усклађеност са европском мрежом рута установљеном у складу са чланом 6. Уредбе о ваздушном простору;

д) да буду оправдани својом укупном додатом вредношћу, укључујући оптимално коришћење техничких и људских потенцијала, на основу анализа улагања и добити (*cost-benefit analyses*);

е) да обезбеде несметан и флексибилан пренос одговорности у области контроле летења (*air traffic control*) између јединица пружалаца услуга у ваздушном саобраћају (*air traffic service units*);

ф) да обезбеде усклађеност међу различитим конфигурацијама ваздушног простора на тај начин што се оптимизирају, између осталог, тренутне области информисања ваздухоплова у лету (*flight information regions*);

г) да буду усклађени су са условима који произлазе из регионалних уговора закључених у оквиру ICAO-а;

х) да поштују регионалне споразуме који су на снази на дан ступања на снагу ове уредбе, нарочито оне које обухватају треће европске државе; и

и) да омогуће усклађеност са циљевима учинка на нивоу Заједнице.

3. Функционални блок ваздушног простора се успоставља искључиво узајамним договором између свих држава чланица и, тамо где је то одговарајуће, трећих држава које имају у својој надлежности било који део ваздушног простора који је укључен у функционални блок ваздушног простора. Пре него што обавесте Комисију о успостављању функционалног блока ваздушног простора, државе чланице дају Комисији, другим државама чланицама и другим заинтересованим странама, одговарајуће податке и прилику да доставе своје примедбе.

4. Ако се функционални блок ваздушног простора односи на ваздушни простор који је у потпуности или делимично у надлежности две или више држава чланица, споразум којим се успоставља функционални блок ваздушног простора садржи неопходне одредбе о начину измене блока и начину на који државе чланице могу да се повуку из блока, укључујући транзиционе аранжмане.

5. У случају да се јаве потешкоће између две или више држава чланица у погледу прекограничног функционалног блока ваздушног простора који се односи на ваздушни простор у њиховој надлежности, ове државе чланице могу заједно да доставе предмет на мишљење Комитету јединственог неба (*Single Sky Committee*). Мишљење се доставља државама чланицама на које се предмет односи. Без дирања у став 3. овог члана, државе чланице узимају у обзир ово мишљење у циљу изналажења решења.

6. Након пријема обавештења од стране држава чланица о споразумима и изјавама наведеним у ст. 3. и 4. овог члана, Комисија процењује у којој мери сваки функционални блок ваздушног простора испуњава захтеве наведене у ставу 2. овог члана и доставља резултате за расправу Комитету јединственог неба. Ако Комисија утврди да један или више функционалних блокова ваздушног простора не испуњава захтеве, она започиње дијалог са дотичним државама чланицама у циљу постизања сагласности о мерама неопходним да се ситуација поправи.

7. Без дирања у став 6. овог члана, споразуми и изјаве наведени у ст. 3. и 4. овог члана се достављају Комисији ради објављивања у Службеном листу Европске уније. Приликом објављивања се наводи дан ступања на снагу одговарајуће одлуке.

8. Упутства за успостављање и измену функционалних блокова ваздушног простора израђују се до 4. децембра 2010. године, у складу са саветодавном процедуром наведеном у члану 5. став 2. Оквирне уредбе.

9. Комисија усваја, до 4. децембра 2011. године и у складу са регулаторном процедуром наведеном у члану 5. став 3. Оквирне уредбе, правила за примену и спровођење у погледу података које државе чланице достављају пре него што, у складу са ставом 3. овог члана, успостави или измени функционални блок ваздушног простора.

Члан 96.

Координатор система функционалних блокова ваздушног простора (*Functional airspace blocks system coordinator*)

1. У циљу олакшавања успостављања функционалних блокова ваздушног простора, Комисија може да физичко лице именује за координатора система функционалних блокова ваздушног простора (координатор). Комисија поступа у складу са регулаторном процедуром наведеном у члану 5. став 3. Оквирне уредбе.

2. Без дирања у члан 9а став 5, координатор олакшава, на захтев свих држава чланица које су у питању и, тамо где је то одговарајуће, трећих држава које учествују у истом функционалном блоку ваздушног простора, превазилажење препрека у процесу њихових преговора, како би се убрзало успостављање функционалних блокова

ваздушног простора. Координатор поступа на основу мандата који му дају све државе чланице које су у питању и, ако је то одговарајуће, треће државе које учествују у истом функционалном блоку ваздушног простора.

3. Координатор поступа непристрасно, нарочито у односу на државе чланице, треће државе, Комисију и интересне стране.

4. Координатор не сме да открије ниједан податак до којег дође током вршења своје дужности, осим када га државе чланице и, тамо где је то одговарајуће, треће државе које су у питању, на то овласте.

5. Координатор подноси извештај Комисији, Комитету јединственог неба (*Single Sky Committee*) и Европском парламенту свака три месеца након именованја. Извештај обухвата суштину преговора и њихове резултате.

6. Овлашћења координатора престају када се потпише последњи споразум о функционалном блоку ваздушног простора, а најкасније 4. децембра 2012. године.

Члан 10.

Међусобни односи пружалаца услуга

1. Пружаоци услуга у ваздушној пловидби могу да користе услуге других пружалаца услуга који су за то сертификовани унутар Заједнице.

2. Сви пружаоци услуга у ваздушној пловидби морају формално да уреде своје међусобне пословне односе путем писаних договора или еквивалентних правних аранжмана којима се одређују специфичне дужности и функције које преузима сваки пружалац услуга и омогућава размена оперативних података између свих пружалаца услуга у делу који се односи на општи ваздушни саобраћај. О тим аранжманима обавештавају се национално надзорно тело или тела на које се односи.

3. Кад је реч о случајевима који се односе на пружање услуга у ваздушном саобраћају, потребно је одобрење дотичних држава чланица. У случајевима који се односе на пружање метеоролошких услуга, потребно је одобрење дотичних држава чланица ако су оне именовале пружаоца таквих услуга на искључивој основи, у складу с чланом 9. став 1. ове уредбе.

Члан 11.

Односи са војним властима

Државе чланице, у контексту заједничке транспортне политике, предузимају све потребне кораке како би обезбедиле да се закључе или продуже писани договори или еквивалентни правни аранжмани између надлежних цивилних и војних власти у погледу управљања посебним блоковима ваздушног простора.

Члан 12.

Транспарентност финансијског пословања

1. Пружаоци услуга у ваздушној пловидби, без обзира на власничку структуру или правни облик, дужни су да састављају, подnose на ревизију и објављују своје финансијске извештаје. Ти извештаји морају да буду у складу с међународним рачуноводственим стандардима које је усвојила Заједница. У случајевима кад због правног статуса пружаоца услуга није могуће постићи потпуну усклађеност с међународним рачуноводственим стандардима, одређени пружалац услуга мора настојати да усклади своје финансијско пословање с наведеним стандардима у највећој могућој мери.

2. У сваком случају, пружаоци услуга у ваздушној пловидби дужни су да објаве годишњи финансијски извештај и редовно се подвргавају провери од стране независног ревизора.

3. При пружању пакета услуга (*bundle of services*), пружаоци услуга у ваздушној пловидби утврђују и објављују трошкове и приход од услуга у ваздушној пловидби,

рашчлањене у складу са шемом накнада за услуге у ваздушној пловидби наведеном у члану 14. ове уредбе и, тамо где је то одговарајуће, воде консолидоване рачуне за друге услуге које нису из домена ваздушне пловидбе, као што би било потребно урадити да услуге о којима је реч пружа посебно предузеће.

4. Државе чланице су дужне да именују надлежна тела која ће имати право приступа финансијским подацима пружалаца услуга који пружају услуге у ваздушном простору у њиховој надлежности.

5. Државе чланице могу применити прелазне мере из члана 9. Уредбе Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 1606/2002 од 9. јула 2002. о примени међународних рачуноводствених стандарда на пружаоце услуга у ваздушној пловидби обухваћене овом уредбом.

Члан 13.

Приступ подацима и заштита података

1. Када је општи ваздушни саобраћај у питању, релевантни оперативни подаци морају да се размењују у стварном времену између свих пружалаца услуга у ваздушној пловидби, корисника ваздушног простора и аеродрома, како би се олакшале њихове оперативне потребе. Наведени подаци се користе искључиво у оперативне сврхе.

2. Приступ релевантним оперативним подацима се омогућава, без дискриминације, надлежним властима, сертификованим пружаоцима услуга у ваздушној пловидби, корисницима ваздушног простора и аеродромима.

3. Сертификовани пружаоци услуга у ваздушној пловидби, корисници ваздушног простора и аеродрома су дужни да успоставе стандардне услове за приступ другим релевантним оперативним подацима, осим оних наведених у ставу 1. овог члана. Национално надзорно тело одобрава ове стандардне услове. Детаљна правила у вези наведених услова, где је то примењиво, донеће се у складу с поступком из члана 5. став 3. Оквирне уредбе.

ПОГЛАВЉЕ III

ШЕМА НАПЛАТЕ

Члан 14.

Опште

У складу са захтевима из чл. 15. и 16. ове уредбе, шема наплате накнада за услуге у ваздушној пловидби доприноси већој транспарентности у утврђивању, наметању и примени накнада корисницима ваздушног простора, економичности пружања услуга у ваздушној пловидби и ефикасности обављања летова, уз одржавање оптималног нивоа безбедности. Ова шема је такође усклађена са чланом 15. Чикашке конвенције о међународном цивилном ваздухопловству из 1944. године и са *ЕВРОКОНТРОЛ*-овим системом накнада за рутне накнаде.

Члан 15.

Принципи

1. Шема наплате накнада се заснива на обрачуну трошкова (*account of costs*) за услуге у ваздушној пловидби које су остварили пружаоци услуга у корист корисника ваздушног простора. У овој шеми се трошкови расподељују међу категоријама корисника.

2. Следећи принципи се примењују приликом утврђивања основице (*cost-base*) за накнаде:

а) трошак који се дели међу корисницима ваздушног простора је утврђени трошак пружања услуга у ваздушној пловидби, укључујући одговарајуће износе на име

камате за капиталне инвестиције и амортизацију средстава, као и трошкове одржавања, обављања делатности, управљања и администрације. Утврђени трошкови су трошкови које утврде државе чланице на националном нивоу или на нивоу функционалних блокова ваздушног простора, на почетку референтног периода за сваку календарску годину референтног периода наведеног у члану 11. Оквирне уредбе или током референтног периода, након одговарајућих усклађивања у којима се примењује механизам упозоравања утврђен у члану 11. Оквирне уредбе.

б) трошкови који се узимају у обзир у овом контексту су они утврђени (процењени) у погледу средстава и услуга које се пружају и примењени и спроведени према *ICAO* Регионалном плану за ваздушну пловидбу, Европски регион (*ICAO Regional Air Navigation Plan, European Region*). Они такође могу да обухвате трошкове које је остварило национално надзорно тело и/или квалификована тела (*qualified entities*), као и друге трошкове које су оствариле одговарајуће државе чланице и пружаоци услуга у вези са пружањем услуга у ваздушној пловидби. Они не обухватају трошкове настале плаћањем казни које држава чланица пропише у складу са чланом 9. Оквирне уредбе, нити трошкове корективних мера које држава чланица наметне у складу са чланом 11. Оквирне уредбе.

ц) у погледу функционалних блокова ваздушног простора и као део њихових узајамних оквирних уговора, државе чланице чине разумне напоре да се договоре о заједничким принципима утврђивања накнада;

д) трошкови различитих услуга у ваздушној пловидби утврђују се засебно, како је дато у члану 12. став 3. ове уредбе;

е) унакрсно субвенционисање (*cross-subsidy*) није дозвољено између рутних и терминалних услуга. Трошкови који припадају и терминалним и рутним услугама расподељују се пропорционално између рутних и терминалних услуга на основу транспарентне методологије. Унакрсно субвенционисање дозвољава се међу различитим услугама у ваздушној пловидби, било у једној или обе ове категорије, само када је оправдано из објективних разлога, а на основу јасног идентификовања;

ф) гарантује се транспарентност трошковне основе (*cost-base*) за накнаде. Усвајају се правила за примену и спровођење за достављање података од стране пружалаца услуга како би се омогућио преглед пројекција пружалаца услуга, њихових стварних трошкова и прихода. Подаци се редовно размењују између националних надзорних тела, пружалаца услуга, корисника ваздушног простора, Комисије и *ЕВРОКОНТРОЛ*-а.

3. Државе чланице се усаглашавају са следећим принципима када утврђују накнаде у складу са ставом 2. овог члана:

а) накнаде се утврђују ради доступности услуга у ваздушној пловидби према условима који нису дискриминаторни. Када се различитим корисницима ваздушног простора намећу накнаде за исту услугу, не прави се разлика по основу националности или категорије корисника;

б) изузимање појединих корисника, нарочито лаких ваздухоплова и државних ваздухоплова може да се одобри под условом да се трошак таквог изузећа не пребаци на друге кориснике;

ц) накнаде се утврђују по календарској години на основу утврђених трошкова или се могу утврдити на основу услова које утврде државе чланице за одређивање максималног износа јединичне накнаде или прихода за сваку годину у току периода не дужег од пет година;

д) услугама у ваздушној пловидби може да се оствари довољно прихода да се обезбеди разуман принос од средстава ради неопходног повећања капитала;

е) накнаде одражавају трошак услуга у ваздушној пловидби и средстава која су стављена на располагање корисницима ваздушног простора, узимајући у обзир релативне производне капацитете различитих типова ваздухоплова који су у питању;

ф) накнадама се поспешује безбедно, ефикасно, ефективно и одрживо пружање услуга у ваздушној пловидби са циљем да се достигне висок ниво безбедности и економичности, испуне циљеви учинка и стимулише интегрисано пружање услуга, смањујући утицај ваздухопловства на животну средину. У том циљу и у вези са плановима учинка на националном нивоу или на нивоу функционалног блока ваздушног простора, национална надзорна тела могу да успоставе механизме, укључујући подстицаје који се састоје од финансијских погодности и непогодности, како би подстакле пружаоце услуга у ваздушној пловидби и/или кориснике ваздушног простора да подрже унапређење пружања услуга у ваздушној пловидби, као што су повећање капацитета, смањење кашњења и одрживи развој, уз одржавање оптималног нивоа безбедности.

4. Комисија усваја детаљна правила за примену и спровођење овог члана, у складу са регулаторном процедуром наведеном у члану 5. став 3. Оквирне уредбе.

Члан 15а **Заједнички пројекти**

1. Заједнички пројекти могу да помажу успешну примену и спровођење *АТМ* Мастер плана. Такви пројекти подржавају циљеве ове уредбе да се побољша учинак европског ваздухопловног система у кључним областима као што су капацитет, ефикасност обављања летова и економичност, као и одрживост животне средине у оквиру примарних циљева у области безбедности.

2. Комисија може, у складу са регулаторном процедуром наведеном у члану 5. став 3. Оквирне уредбе, да изради упутства за начин на који такви пројекти могу да подрже примену и спровођење *АТМ* Мастер плана. Таква упутства не дирају у механизме за примену и спровођење пројеката у погледу функционалних блокова ваздушног простора договорених између учесника у тим блоковима.

3. Комисија може такође да одлучи да, у складу са регулаторном процедуром наведеном у члану 5. став 3. Оквирне уредбе, утврди заједничке пројекте за функције у вези са мрежом (*network-related functions*) које су од нарочитог значаја за побољшање свеукупног учинка у управљању ваздушним саобраћајем и услугама у ваздушној пловидби у Европи. Такви заједнички пројекти могу да буду одобрени за финансирање од стране Заједнице у склопу вишегодишњег финансијског плана. У том смислу, а без дирања у надлежност држава чланица да одлучују о коришћењу својих финансијских средстава, Комисија може да изврши независну анализу улагања и добити и обави одговарајуће консултације са државама чланицама и интересним странама у складу са чланом 10. Оквирне уредбе, разматрајући све одговарајуће начине за финансирање примене и спровођења оваквих пројеката. Одобрени трошкови примене и спровођења заједничких пројеката накнађују се у складу са принципима транспарентности и недискриминације.

Члан 16. **Преглед усаглашености**

1. Комисија обезбеђује текући преглед усаглашености са принципима и правилима наведеним у чл. 14. и 15. ове уредбе, у сарадњи са државама чланицама. Комисија тежи да установи неопходне механизме за коришћење експертизе *ЕВРОКОНТРОЛ*-а и размењује резултате прегледа са државама чланицама, *ЕВРОКОНТРОЛ*-ом и представницима корисника ваздушног простора.

2. На захтев једне или више држава чланица које сматрају да принципи и процедуре наведене у чл. 14. и 15. ове уредбе нису ваљано примењени или на своју иницијативу, Комисија обавља истрагу о било ком наводу о неусаглашености или непримењивању дотичних принципа и/или правила. Без дирања у члан 18. став 1. ове уредбе, Комисија размењује резултате истраге са државама чланицама,

ЕВРОКОНТРОЛ-ом и представницима корисника ваздушног простора. У току два месеца од пријема захтева, након што чује мишљења дотичних држава чланица и консултује Комитет јединственог неба у складу са саветодавном процедуром наведеном у члану 5. став 2. Оквирне уредбе, Комисија доноси одлуку о примени чл. 14. и 15. ове уредбе и о томе да ли се пракса која је у питању може наставити.

3. Комисија упућује своју одлуку државама чланицама и о томе обавештава пружаоца услуге, ако је он правно обухваћен. Свака држава чланица може одлуку Комисије упутити Савету на разматрање у року од једног месеца. Савет, квалификованом већином, може донети другачију одлуку у року од месец дана.

ПОГЛАВЉЕ IV

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 17.

Ревизија анекса

Мере намењене измени и допуни несуштинских елемената анекса, како би се узеле у обзир техничке или оперативне новине, усвајају се у складу са регулаторном процедуром наведеном у члану 5. став 4. Оквирне уредбе.

У случају хитности, Комисија може да користи ванредну процедуру наведену у члану 5. став 5. Оквирне уредбе.

Члан 18.

Поверљивост

1. Ниједно национално надзорно тело, поступајући у складу са својим националним законодавством, нити Комисија, не објављује податке поверљиве природе, нарочито податке о пружаоцима услуга у ваздушној пловидби, њиховим пословним односима и трошковним елементима.

2. Став 1. не дира у право објављивања које имају национална надзорна тела или Комисија у случајевима када је то неопходно ради испуњења њихових дужности, када је такво објављивање сразмерно и у виду се имају легитимни интереси пружалаца услуга у ваздушној пловидби, корисника ваздушног простора, аеродрома и других одговарајућих интересних група у погледу заштите њихових пословних тајни.

3. Подаци и информације који се дају у складу са шемом наплате накнада наведеном у члану 14. ове уредбе доступни су јавности.

Члан 18а

Преглед

Најкасније до 4. децембра 2012. године Комисија доставља Европском парламенту и Савету студију са проценом правних, безбедносних, индустријских, економских и социјалних утицаја примене тржишних принципа у домену пружања комуникационих, навигационих, надзорних услуга и услуга ваздухопловног информисања, у поређењу са постојећим или алтернативним организационим принципима и узимајући у обзир развој функционалних блокова ваздушног простора и доступне технологије.

Члан 19.

Ступање на снагу

1. Ова уредба ступа на снагу двадесетог дана од дана објављивања у Службеном листу Европске уније.

2. Међутим, чл. 7. и 8. ступају на снагу по истеку рока од годину дана од објављивања Заједничких захтева према члану 6. ове уредбе у Службеном листу Европске уније.

Ова уредба је у целини обавезујућа и директно се примењују у свим државама чланицама.

АНЕКС I

ЗАХТЕВИ ЗА ПРИЗНАТЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Признате организације:

– у писаном облику морају да документују да имају значајно искуство у вршењу процене јавних и приватних субјеката у области ваздушног саобраћаја, нарочито пружалаца услуга у ваздушној пловидби и сличних делатности које су предмет ове уредбе,

– морају да имају свеобухватна правила и прописе за периодичну проверу горе наведених субјеката, која су објављена и која се континуирано дорађују и побољшавају кроз програме истраживања и развоја,

– не могу да буду под контролом пружаоца услуга у ваздушној пловидби, органа надлежних за управљање аеродромима или других тела која су пословно ангажована у пружању услуга у ваздушној пловидби или услуга превоза у ваздушном саобраћају,

– морају да обезбеде довољно људских потенцијала – техничког, руководећег, помоћног и истраживачког особља, пропорционално задацима које обављају,

– морају да имају такво руковођење и управљање које ће обезбедити поверљивост информација какву захтева администрација,

– морају да буду спремне да прослеђују све релевантне информације надлежним националним надзорним телима,

– морају дефинисати и документовати своју пословну политику и циљеве, као и опредељеност за квалитет и морају да обезбеде да се ово правило разуме, спроводи и одржава на свим нивоима у организацији,

– морају да развијају, спроводе и одржавају ефикасан интерни систем квалитета који се заснива на одговарајућим међународно признатим стандардима квалитета и у складу са *EN 45004 (inspection bodies)* и *EN 29001*, према захтевима сертификационе шеме система квалитета *IACS*,

– морају имати систем квалитета сертифициован од стране неког независног одиторског тела, признатог од стране надлежних власти државе чланице у којој је горе наведена призната организација лоцирана.

АНЕКС II

УСЛОВИ ВЕЗАНИ ЗА СЕРТИФИКАТ

1. У сертификату је потребно навести следеће:
 - а) назив националног надзорног тела које издаје сертификат;
 - б) назив и адресу подносиоца захтева за издавање сертификата;
 - ц) услугу за коју се издаје сертификат;
 - д) изјаву да подносилац захтева испуњава Заједничке захтеве утврђене у члану б. ове уредбе;
 - е) датум издавања сертификата и важење сертификата.

2. Додатни захтеви, односно ограничења који се прилажу уз сертификат могу се, зависно од случаја, односити на следеће:
 - а) недискриминаторан приступ услугама за кориснике ваздушног простора и захтевани ниво квалитета таквих услуга, укључујући ниво безбедности и интероперабилности;
 - б) оперативне спецификације појединачних услуга;
 - ц) рок до када ће се те услуге пружати;
 - д) разну оперативну опрему која ће се користити за неку одређену услугу;
 - е) изузимање или ограничавање пружања неких других услуга које не спадају у услуге у ваздушној пловидби;
 - ф) уговоре, споразуме и друге аранжмане између пружалаца услуга и неке треће стране, који се односе на предметне услуге;
 - г) пружање информација које су оправдано потребне за проверу усклађености услуга са Заједничким захтевима, укључујући планове, финансијске и оперативне податке, као и веће промене врсте и/или обима услуга у ваздушној пловидби;
 - х) све друге правне услове који нису специфични за услуге у ваздушној пловидби, као што су услови привременог или трајног одузимања сертификата.

**Сprovedбена уредба Комисије (ЕУ) бр. 2017/373
од 1. марта 2017.**

којом се утврђују заједнички захтеви за пружаоце услуга управљања ваздушним саобраћајем и услуга у ваздушној пловидби и других функција мреже управљања ваздушним саобраћајем и њихов надзор, на основу које престају да важе Уредба (ЕЗ) бр. 482/2008, Сprovedбене уредбе (ЕУ) бр. 1034/2011, (ЕУ) бр. 1035/2011 и (ЕУ) бр. 2016/1377 и којом се мења и допуњава Уредба (ЕУ) бр. 677/2011

Члан 1.

Предмет

Овом уредбом утврђују се заједнички захтеви за:

- 1) пружање услуга управљања ваздушним саобраћајем и услуга у ваздушној пловидби („АТМ/АНС”) и других функција мреже управљања ваздушним саобраћајем („функције АТМ мреже”) за потребе општег ваздушног саобраћаја, посебно за правна или физичка лица која пружају те услуге и функције;
- 2) надлежне органе и квалификована тела која делују у њихово име, који обављају послове сертификације, надзора и спровођења принудних мера у вези са пружоцима услуга и функција наведеним у тачки 1).

Члан 2.

Дефиниције

За потребе ове уредбе примењују се дефиниције из Анекса I ове уредбе и следеће дефиниције:

- 1) дефиниције из члана 2. Уредбе (ЕЗ) бр. 549/2004 и члана 3. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008, осим дефиниције сертификата из члана 2. тачка 15) Уредбе (ЕЗ) бр. 549/2004;
- 2) *пужалац услуга* је правно или физичко лице које пружа АТМ/АНС функције или услуге дефинисане чланом 3. тачка (q) Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 или друге функције АТМ мреже, било појединачне или као пакет услуга, за потребе општег ваздушног саобраћаја;
- 3) *Менаџер мреже* је тело установљено у складу са чланом 6. Уредбе (ЕЗ) бр. 551/2004 ради обављања дужности предвиђених тим чланом и чл. 3. и 4. Уредбе (ЕУ) бр. 677/2011;
- 4) *паневропска услуга* је делатност која је обликована и успостављена за кориснике у већини држава чланица или свим државама чланицама и која се, такође, може проширити изван ваздушног простора територије на коју се Уговор примењује;
- 5) *пужалац услуга припреме података (DAT пружалац)* је организација која је:
 - а) *DAT* пружалац типа 1, који обрађује ваздухопловне податке за коришћење у ваздухопловима и обезбеђује ваздухопловну базу података која задовољава захтеве у погледу квалитета података (*DQR*), под контролисаним условима, за које није утврђена компатибилност са одговарајућим ваздухопловним апликацијама/опремом;
 - б) *DAT* пружалац типа 2, који обрађује ваздухопловне податке и обезбеђује ваздухопловну базу података за коришћење у сертификованим ваздухопловним апликацијама/опреми која задовољава захтеве у погледу квалитета података (*DQR*), а за које је утврђена компатибилност са тим апликацијама/опремом.

Члан 3.

Пружање АТМ/АNS услуга и функције АТМ мреже

1. Државе чланице обезбеђују пружање одговарајућих АТМ/АNS услуга и функција АТМ мреже у складу са овом уредбом на начин који олакшава одвијање општег ваздушног саобраћаја, узимајући у обзир безбедносне аспекте и саобраћајне захтеве.

2. Ако државе чланице усвоје додатне одредбе које употпуњују ову уредбу по било ком од питања остављених на одлучивање државама чланицама овом уредбом, те одредбе морају да поштују стандарде и препоручене праксе утврђене Чикашком конвенцијом. У случају да се примењују одредбе члана 38. Чикашке конвенције, уз обавештавање Међународне организације цивилног ваздухопловства о томе, државе чланице су дужне да доставе и обавештење Европској агенцији за безбедност ваздушног саобраћаја („Агенција“) са одговарајућим образложењем, најкасније два месеца након усвајања додатних одредаба.

3. Државе чланице објављују наведене додатне одредбе, у складу са Чикашком конвенцијом, кроз своје Зборнике ваздухопловних информација.

4. Ако држава чланица одлучи да пружа одређене посебне услуге у ваздушном саобраћају у конкурентном окружењу, она мора да предузме све примерене мере како би обезбедила да се пружаоци ових услуга не понашају на начин који би имао за циљ или последицу спречавање, ограничавање или нарушавање конкуренције, нити на начин који би довео до злоупотребе доминантног положаја, у складу са применљивим националним законима и законима Уније.

Члан 4.

Надлежни орган за сертификацију, надзор и спровођење принудних мера

1. Надлежни орган одговоран за издавање сертификата пружаоцима услуга, за потврђивање пријема изјава поднетих од стране пружалаца услуга информисања ваздухоплова у лету из члана 7. ове уредбе, ако је то применљиво, као и за надзор и спровођење принудних мера над пружаоцима услуга, јесте национални надзорни орган државе чланице из члана 4. Уредбе (ЕЗ) бр. 549/2004 у којој правно или физичко лице које подноси захтев за сертификацију или даје изјаву има главно место пословања или регистровано седиште, осим у случају да је Агенција надлежни орган у складу са чланом 22а Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008.

За потребе ове уредбе, пружаоци услуга припреме података и Менаџер мреже сматрају се паневропским пружаоцима услуга за које је у складу са чланом 22а тачка ц) Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008, Агенција надлежни орган.

2. Надлежни органи из става 1. овог члана дужни су да испуњавају захтеве прописане у Анексу II ове уредбе.

3. Када је један од пружалаца услуга организација у погледу које је Агенција надлежни орган, надлежни органи те државе чланице координирају са Агенцијом како би се обезбедило испуњавање захтева прописаних у тач. 1), 2) и 3) из АТМ/АNS.AR.A.005(б) Анекса II, у једном од следећих случајева:

а) ако пружаоци услуга пружају услуге у функционалним блоковима ваздушног простора који обухватају ваздушни простор под надлежношћу више од једне државе чланице, како је наведено у члану 2. став 3. Уредбе (ЕЗ) бр. 550/2004; или

б) ако пружаоци услуга пружају прекограничне услуге у ваздушној пловидби, како је наведено у члану 2. став 5. Уредбе (ЕЗ) бр. 550/2004.

4. У случају да држава чланица именује или успостави више од једног надлежног органа у складу са чланом 4. Уредбе (ЕЗ) бр. 549/2004 или како је наведено у члану 2. ст. 3 - 6. Уредбе (ЕЗ) бр. 550/2004 за вршење послова сертификације, надзора и спровођења принудних мера дефинисаних овом уредбом, држава чланица обезбеђује да су области надлежности сваког од ових органа јасно дефинисане, посебно у смислу

одговорности, географских граница и граница ваздушног простора. У таквом случају, надлежни органи успостављају међусобну координацију, на основу писаног споразума, како би обезбедили делотворан надзор и спровођење принудних мера у вези са свим пружаоцима услуга којима су издали сертификате или, где је применљиво, који су им дали изјаву.

5. Када врше послове сертификације, надзора и спровођења принудних мера дефинисаних овом уредбом, надлежни органи су независни од свих пружалаца услуга. Ова независност се обезбеђује одговарајућим раздвајањем, најмање на функционалном нивоу, надлежних органа и пружалаца услуга. У том смислу, државе чланице морају да обезбеде да надлежни органи примењују своја овлашћења непристрасно и транспарентно.

6. Државе чланице и Комисија, ако је надлежни орган Агенција, обезбеђују да њихови надлежни органи не дозвољавају свом особљу да буде ангажовано на пословима сертификације, надзора и спровођења принудних мера дефинисаних овом уредбом ако постоје назнаке да такво ангажовање може довести, директно или индиректно, до сукоба интереса, посебно ако је у питању породични или финансијски интерес.

7. Агенција води базу података са контакт подацима надлежних органа из става 1. ове уредбе. У ту сврху, државе чланице обавештавају Агенцију о називима и адресама својих надлежних органа и свим накнадним променама датих података.

8. Државе чланице и Комисија, ако је надлежни орган Агенција, утврђују захтеване ресурсе и средства неопходна за вршење послова надлежних органа, у складу са чланом 4. став 4. Уредбе (ЕЗ) бр. 549/2004 и чланом 22а Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008, узимајући у обзир све значајне факторе, укључујући и процену потребних средстава за вршење послова дефинисаних овом уредбом, коју је спровео дотични надлежни орган.

Члан 5.

Овлашћења надлежних органа из члана 4.

1. У циљу вршења послова сертификације, надзора и спровођења принудних мера дефинисаних овом уредбом, надлежни органи су овлашћени да:

а) захтевају од пружалаца услуга који су предмет њиховог надзора, да пруже све потребне информације;

б) захтевају од свих представника, руководиоца или других чланова особља тих пружалаца услуга да пруже усмена објашњења у вези сваке чињенице, документа, предмета, процедуре или било ког другог питања од значаја за надзор пружаоца услуга;

ц) добију приступ свим објектима и локацијама, укључујући оперативне просторије и превозна средства тих пружалаца услуга;

д) прегледају, копирају или узимају изводе из свих докумената, евиденција или података које ти пружаоци услуга поседују или којима имају приступ, независно од начина на који се те информације чувају;

е) спроводе провере, процене, истраге и инспекције тих пружалаца услуга.

2. У циљу вршења послова сертификације, надзора и спровођења принудних мера дефинисаних овом уредбом, надлежни органи су, такође, овлашћени да примењују своја овлашћења из става 1. овог члана и на уговорне организације које су предмет надзора пружалаца услуга, како је наведено у АТМ/АNS.ОR.В.015 у Анексу III ове уредбе.

3. Овлашћења из ст. 1. и 2. овог члана примењују се у складу са националним законом државе чланице у којој се предметне активности одвијају, уз уважавање потребе да се обезбеди делотворна примена тих овлашћења, као и права и легитимних интереса пружалаца услуга и било ког трећег лица у питању, у складу са принципом пропорционалности. Ако је, у складу са важећим националним законом, неопходно прибавити претходно одобрење надлежног суда те државе чланице за приступ свим

објектима, локацијама и превозним средствима из става 1. тачка ц) овог члана, дата овлашћења примењују се тек након прибављања таквог претходног одобрења.

Приликом вршења овлашћења из ст. 1. и 2. овог члана, надлежни орган обезбеђује да су његово особље и, где је применљиво, остали стручњаци који учествују у датим активностима, прописно овлашћени.

4. Надлежни органи предузимају или покрећу све одговарајуће принудне мере како би се пружаоци услуга којима су издати сертификати или, где је применљиво, који су дали изјаву, ускладили или наставили да буду усклађени са захтевима из ове уредбе.

Члан 6.

Пружаоци услуга

Пружаоцима услуга издаје се сертификат и овлашћују се да врше права дата тим сертификатом ако су, уз захтеве наведене у члану 8б став 1. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008, усаглашени и настављају да буду усаглашени са следећим захтевима:

а) за све пружаоце услуга, са захтевима прописаним у Анексу III (Део-АТМ/АНС.ОР), Главе А и Б, и у Анексу XIII (Део-*PERS*);

б) за пружаоце услуга који нису пружаоци услуга у ваздушном саобраћају, уз захтеве из тачке а), са захтевима прописаним у Анексу III (Део-АТМ/АНС.ОР), Глава Ц;

ц) за пружаоце услуга у ваздушној пловидби, пружаоце функције управљања протоком ваздушног саобраћаја и Менаџера мреже, уз захтеве из тачке а), са захтевима прописаним у Анексу III (Део-АТМ/АНС.ОР), Глава Д;

д) за пружаоце услуга у ваздушном саобраћају, уз захтеве из тач. а) и ц), са захтевима прописаним у Анексу IV (Део-АТS);

е) за пружаоце метеоролошких услуга, уз захтеве из тач. а), б) и ц), са захтевима прописаним у Анексу V (Део-МЕТ);

ф) за пружаоце услуга ваздухопловног информисања, уз захтеве из тач. а), б) и ц), са захтевима прописаним у Анексу VI (Део-АIS);

г) за пружаоце услуга припреме података, уз захтеве из тач. а) и б), са захтевима прописаним у Анексу VII (Део-DAT);

х) за пружаоце услуга комуникације, навигације или надзора, уз захтеве из тач. а), б) и ц), са захтевима прописаним у Анексу VIII (Део-CNS);

и) за пружаоце функције управљања протоком ваздушног саобраћаја, уз захтеве из тач. а), б) и ц), са захтевима прописаним у Анексу IX (Део-АTFM);

ј) за пружаоце функције управљања ваздушним простором, уз захтеве из тач. а) и б), са захтевима прописаним у Анексу X (Део-ASM);

к) за пружаоце израде процедура за летење, уз захтеве из тач. а) и б), са захтевима прописаним у Анексу XI (Део-ASD), када те захтеве буде усвојила Комисије;

л) за Менаџера мреже, уз захтеве из тач. а), б) и ц), са захтевима прописаним у Анексу XII (Део-NM).

Члан 7.

Изјава пружалаца услуга информисања ваздухоплова у лету

Када државе чланице допусте пружаоцима услуга информисања ваздухоплова у лету да дају изјаву о способностима и средствима за вршење дужности у вези са услугама које пружају у складу са чланом 8б став 3. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008, ти пружаоци услуга су дужни да, уз захтеве наведене у члану 8б став 1. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008, испуне и захтеве прописане у АТМ/АНС.ОР.А.015 у Анексу III ове уредбе.

Члан 8.

Постојећи сертификати

1. Сертификати који су издати у складу са Спроведбеном уредбом (ЕУ) бр. 1035/2011 сматрају се издатим у складу са овом уредбом.

2. Државе чланице су дужне да најкасније до 1. јануара 2021. године замене сертификате из става 1. овог члана са сертификатима који одговарају обрасцу прописаном у Додатку 1 Анекса II.

Члан 9.

Престанак важења и измене и допуне

1. Уредба (ЕЗ) бр. 482/2008 и Спроведбене уредбе (ЕУ) бр. 1034/2011 и (ЕУ) бр. 1035/2011 престају да важе.

2. Спроведбена уредба (ЕУ) 2016/1377 престаје да важи.

3. Чл. 12. и 21. Уредбе (ЕУ) бр. 677/2011 и Анекс VI те уредбе се бришу.

Члан 10.

Ступање на снагу

Ова уредба ступа на снагу двадесетог дана од дана објављивања у Службеном листу Европске уније.

Примењује се од 2. јануара 2020. године.

Међутим:

1) члан 9. став 2. примењује се од дана ступања на снагу ове уредбе;

2) у вези са Агенцијом, члан 4. ст. 1, 2, 5, 6. и 8. и члан 5. примењују се од дана ступања на снагу ове уредбе;

3) у вези са пружаоцима услуга припреме података, члан 6. се у сваком случају примењује од 1. јануара 2019. године, а када такав пружалац услуга затражи и изда му се сертификат у складу са чланом 6, од дана ступања на снагу ове уредбе.

Ова уредба је обавезујућа у целости и директно се примењује у свим државама чланицама.

АНЕКС I

ДЕФИНИЦИЈЕ ПОЈМОВА КОРИШЋЕНИХ У АНЕКСИМА II - XIII

(Део-ДЕФИНИЦИЈЕ)

За потребе Анекса II - XIII, примењују се следеће дефиниције:

1) прихватљиви начини усаглашавања (*acceptable means of compliance, AMC*) означавају препоручене стандарде које је усвојила Агенција, који описују начине за успостављање усаглашености са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и њеним спроведбеним правилима;

2) услуге из ваздуха (*aerial work*) су операције ваздухоплова у којима се ваздухоплов користи за посебне услуге, као што су пољопривреда, грађевинарство, фотографисање, премеравање, посматрање и патролирање, трагање и спасавање и рекламирање из ваздуха;

3) аеродромски климатолошки преглед (*aerodrome climatological summary*) је сажет преглед одређених метеоролошких елемената на аеродрому, заснован на статистичким подацима;

4) аеродромска климатолошка табела (*aerodrome climatological table*) је табела која обезбеђује податке о осматреној појави једног или више метеоролошких елемената на аеродрому;

5) надморска висина аеродрома (*aerodrome elevation*) је надморска висина највише тачке на површини за слетање;

6) аеродромске услуге информисања ваздухоплова у лету (*aerodrome flight information service, AFIS*) означавају услуге информисања ваздухоплова у лету и услуге узбуњивања за аеродромски саобраћај на аеродрому;

7) аеродромски метеоролошки биро (*aerodrome meteorological office*) је биро именован да пружа метеоролошке услуге за аеродроме;

8) аеродромско упозорење (*aerodrome warning*) је информација издата од стране аеродромског метеоролошког бироа, која се односи на јављање или очекивано јављање метеоролошких услова који могу негативно да утичу на ваздухоплове на земљи, укључујући паркиране ваздухоплове и аеродромску опрему и услуге;

9) ваздухопловни подаци (*aeronautical data*) су формализован приказ ваздухопловних чињеница, концепата или упутстава, подесан за комуникацију, интерпретацију, тумачење или обраду;

10) ваздухопловна база података (*aeronautical database*) је збирка ваздухопловних података организованих и уређених као структурирани скуп података који се чувају у електронском облику у системима, валидна је за одређени период коришћења и може бити ажурирана;

11) ваздухопловна услуга фиксне комуникације (*aeronautical fixed service, AFS*) је телекомуникациона услуга између одређених фиксних тачака која се пружа првенствено због безбедности ваздушне пловидбе, као и због редовног, ефикасног и економичног обављања ваздушних операција;

12) ваздухопловна фиксна телекомуникациона мрежа (*aeronautical fixed telecommunication network, AFTN*) означава глобални систем ваздухопловних фиксних веза који служи, као део *AFS*, за размену порука и/или дигиталних података између ваздухопловних фиксних станица које имају исте или компатибилне комуникационе карактеристике;

13) ваздухопловне информације (*aeronautical information*) су информације које произилазе из прикупљања, анализе и форматирања ваздухопловних података;

14) картографски подаци о аеродрому (*aerodrome mapping data*) су подаци прикупљени у сврху креирања картографских информација о аеродрому;

15) картографска база података о аеродрому (*aerodrome mapping database, AMDB*) је збирка картографских података о аеродрому, организована и уређена као структурирани скуп података;

16) ваздухопловна метеоролошка станица (*aeronautical meteorological station*) је станица која врши осматрања и израђује метеоролошке извештаје за коришћење у ваздушној пловидби;

17) извештај из ваздуха (*air-report*) је извештај из ваздухоплова у лету, припремљен у складу са захтевима за извештавање позиције, оперативним и/или метеоролошким извештавањем;

18) ваздухоплов (*aircraft*) је свака направа која се одржава у атмосфери услед реакције ваздуха, осим реакције ваздуха који се одбија од површине земље;

19) *AIRMET* порука (*AIRMET message*) је информација коју издаје биро за метеоролошко бдење, а која се односи на јављање или очекивано јављање одређених метеоролошких појава на рути које могу да утичу на безбедност летења ваздухоплова на малим висинама, као и о развоју тих метеоролошких појава у времену и простору, а која није укључена у већ издату прогнозу за летове на малим висинама у посматраној области информисања у лету или њеној подобласти;

20) особље које се бави електроником у области безбедности ваздушног саобраћаја (*air traffic safety electronics personnel, ATSEP*) означава свако ауторизовано особље које је стручно да користи, одржава, ставља ван употребе и враћа у употребу опрему функционалног система;

21) јединица за пружање услуга у ваздушном саобраћају (*air traffic services unit*) је општи појам који може да се односи на јединицу контроле летења, центар информисања ваздухоплова у лету, аеродромску јединицу за информисање ваздухоплова у лету и биро за извештавање о услугама ваздушног саобраћаја;

22) алтернативни аеродром (*alternate aerodrome*) је аеродром према којем ваздухоплов може да настави лет ако даљи лет према аеродрому одредишта или слетање на њега није могуће или се не препоручује, на којем су доступни неопходне услуге, опрема и уређаји, који испуњава захтеве с обзиром на перформансе ваздухоплова и који је оперативан у очекиваном времену коришћења;

23) алтернативни начини усаглашавања (*alternative means of compliance, AltMOC*) означавају оне начине усаглашавања којима се предлаже алтернатива у односу на постојећи *AMC* или оне којима се предлаже нов начин постизања усаглашености са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за извршење те уредбе, за која Агенција није усвојила пратећи *AMC*;

24) апсолутна висина (*altitude*) је вертикална удаљеност нивоа, тачке или објекта који се сматра тачком, мерено од средњег нивоа мора (*MSL*);

25) обласна контрола летења (*area control centre, ACC*) је јединица контроле летења успостављена ради пружања услуга контроле летења за контролисане летове унутар контролисаних области под њеном надлежношћу;

26) прогноза времена за област за летове на малим висинама (*area forecast for low-level flights*) је прогноза временских појава за област информисања ваздухоплова у лету или њен део, издата за слој атмосфере испод нивоа лета 100 (или испод нивоа лета 150 у планинским пределима или више, где је потребно);

27) просторна навигација (*area navigation, RNAV*) је навигација која омогућава да ваздухоплов лети жељеном путањом унутар домета навигационих уређаја на земљи или у ваздуху или унутар граница могућности самосталних уређаја на ваздухоплову, или комбинујући и једно и друго.

28) аргумент (*argument*) је тврдња која је подржана закључцима користећи доказе;

29) *ASHTAM* је посебно издање *NOTAM* којим се у одређеном формату обавештава о промени активности вулкана, вулканској ерупцији и/или облаку вулканског пепела од значаја за операције ваздухоплова;

30) функције *ATM* мреже (*ATM network functions*) су функције које обавља Менаџер мреже у складу са Уредбом (ЕУ) бр. 677/2011;

31) провера (*audit*) је систематичан, независан и документован поступак за прибављање доказа и њихову објективну процену, у циљу утврђивања у којој мери су испуњени захтеви;

32) меродавни извор (*authoritative source*) означава: (а) државни орган или (б) организацију формално признату од стране државног органа као извор података и/или организацију која објављује податке који испуњавају захтеве који се односе на квалитет података (*DQRs*), како је дефинисала држава;

33) аутоматски систем за осматрање (*automatic observing system*) је систем за осматрање који мери, израчунава вредности и извештава о свим захтеваним елементима без људске интервенције;

34) ваздухопловни субјекат (*aviation undertaking*) означава ентитет, појединца или организацију који нису пружалац услуга који је регулисан овом уредбом и на које утиче или који утичу на услугу коју пружа пружалац услуге;

35) пауза/одмор (*break*) означава временски период у оквиру времена на дужности када контролор летења није дужан да обавља задатке, у сврху опоравка/одмора;

36) сертифицирана ваздухопловна апликација (*certified aircraft application*) је софтверска апликација коју је одобрила Агенција као део ваздухоплова у складу са чланом 4. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008;

37) облак од оперативног значаја (*cloud of operational significance*) је облак чија је база испод 1.500 m (5.000 ft) или испод највише минималне секторске висине, у зависности од тога која је вредност већа или кумулонимбус (*CB*) или кумулус конгестус (*TCU*) на било којој висини;

38) јавни авио-превоз (*commercial air transport*) је лет ваздухоплова којим се превозе путници, роба или пошта за накнаду или другу противвредност;

39) контролисана област (*control area*) је контролисани ваздушни простор који се простире навише од одређене границе изнад земље;

40) стрес услед критичног догађаја (*critical incident stress*) означава манифестацију неуобичајене и/или екстремне емотивне, физичке и/или понашајне реакције код појединца након догађаја или незгоде;

41) квалитет података (*data quality*) је степен или ниво поузданости да пружени подаци испуњавају захтеве корисника у смислу тачности, резолуције, интегритета (или гаранције одговарајућег нивоа), следљивости, благовремености, комплетности и формата;

42) захтеви у погледу квалитета података (*data quality requirements, DQRs*) представљају спецификацију карактеристика података (тј. тачности, резолуције, интегритета (или гаранције одговарајућег нивоа), следљивости, благовремености, комплетности и формата) којом се омогућава да подаци одговарају намераваној употреби;

43) алтернативни аеродром за аеродром одредишта (*destination alternate*) је алтернативни аеродром на који ваздухоплов може да слети ако слетање на аеродром одредишта није могуће или се не препоручује;

44) дужност (*duty*) је сваки задатак који је контролор летења дужан да изврши на захтев пружаоца услуге контроле летења;

45) време на дужности (*duty period*) је време које почиње када пружалац услуге контроле летења захтева од контролора летења да се јави на дужност или да буде на

распологању или да започне дужност, а завршава се када је контролор летења ослобођен дужности;

46) надморска висина (*elevation*) је вертикално растојање тачке или нивоа на површини Земље или пројектованог на површину Земље, мерено у односу на средњи ниво мора;

47) алтернативни аеродром на рути (*en-route alternate*) је алтернативни аеродром на који ваздухоплов може да слети ако скретање са руте постане неопходно;

48) умор (*fatigue*) означава физиолошко стање смањене металне или физичке способности услед недостатка сна или периода продужене будности, услед доба дана или радног оптерећења (менталне или физичке активности или комбиновано) које може смањити будност појединца и његову могућност да безбедно обавља своје задатке;

49) документација за лет (*flight documentation*) означава документацију, укључујући карте или обрасце, која садрже метеоролошке информације за лет;

50) центар информисања ваздухоплова у лету (*flight information centre, FIC*) је јединица успостављена ради пружања услуге информисања ваздухоплова у лету и услуге узбуњивања;

51) област информисања ваздухоплова у лету (*flight information region*) је ваздушни простор одређених димензија у коме се пружају услуге информисања ваздухоплова у лету и услуге узбуњивања;

52) ниво лета (*flight level*) је површина константног атмосферског притиска која се одређује у односу на утврђену стандардну вредност притиска (1013,2 hPa), одвојена од других таквих површина одређеним интервалима притиска;

53) пробни лет (*flight test*) је лет који се врши током развојне фазе новог пројекта (ваздухоплова, погонских група, делова и уређаја), лет којим се показује усаглашеност са основом за сертификацију или пројектом типа за ваздухоплов са производне линије, лет којим се испробавају нови концепти пројекта, који захтева неконвенционалне маневре или профиле за које је могуће одступити од већ одобрених профила лета ваздухоплова или лет у сврху обуке за неки од ових летова;

54) прогноза времена (*forecast*) је информација о очекиваним метеоролошким условима за одређено време или период и за одређену област или део ваздушног простора;

55) прогноза за полетање (*forecast for take-off*) је прогноза за дефинисани период времена коју израђује аеродромски метеоролошки биро, а која садржи информације о очекиваним временским условима изнад комплекса полетно-слетних стаза које се односе на правац и брзину приземног ветра и било коју његову промену, температуру, притисак (*QNH*) и било који други параметар ако је тако локално договорено.

56) функционални систем (*functional system*) је комбинација процедура, људских ресурса и опреме, укључујући хардвер и софтвер, организованих да испуњавају одређену функцију у контексту *ATM/ANS* услуга и других функција *ATM* мреже;

57) општа авијација (*general aviation*) је свака операција цивилног ваздухоплова која не спада у пружање услуга из ваздуха или јавни авио-превоз;

58) подаци у дигиталном облику дати у тачкама мреже (*grid point data in digital form*) су рачунаром обрађени метеоролошки подаци за мрежу правилно распоређених тачака на карти, за преношење из метеоролошког рачунара на други рачунар у кодираном облику који је погодан за аутоматску употребу;

59) смернице (*guidance material*) су необавезујући материјал који је припремила Агенција, а који описује значење захтева или спецификација и користе се као подршка у тумачењу Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008, правила за њено извршење и *AMC*;

60) прогнозе у тачкама мреже (*gridded global forecasts*) су прогнозе очекиваних вредности метеоролошких параметара у тачкама глобалне мреже која има дефинисану хоризонталну и вертикалну резолуцију;

61) опасност (*hazard*) је свако стање, догађај или околност који могу изазвати штетну последицу;

62) релативна висина (*height*) је вертикална удаљеност нивоа, тачке или објекта који се може сматрати тачком, мерено од одређене равни;

63) висина (*level*) је општи појам који се односи на вертикалну позицију ваздухоплова у лету и може да означава релативну висину, апсолутну висину или ниво лета;

64) редовни локални извештај (*local routine report*) је метеоролошки извештај који се издаје у фиксним временским интервалима, а намењен је за дистрибуцију само на аеродрому на коме је извршено осматрање параметара извештаја;

65) специјални локални извештај (*local special report*) је метеоролошки извештај који се издаје у складу са установљеним критеријумима за специјална осматрања, а намењен је за дистрибуцију само на аеродрому на коме је извршено осматрање параметара извештаја;

66) метеоролошки билтен (*meteorological bulletin*) је текст који се састоји од метеоролошких информација којима претходи одговарајуће заглавље;

67) метеоролошка информација (*meteorological information*) је метеоролошки извештај, анализа, прогноза и сваки други исказ који се односи на постојеће или очекиване метеоролошке услове;

68) метеоролошко осматрање (*meteorological observation*) је мерење и/или процењивање вредности једног или више метеоролошких елемената;

69) метеоролошки извештај (*meteorological report*) је информација о осмотреним метеоролошким условима који се односе на одређено време и локацију;

70) метеоролошки сателит (*meteorological satellite*) је вештачки Земљин сателит који врши метеоролошка осматрања и шаље те податке на Земљу;

71) биро за метеоролошко бдење (*meteorological watch office*) је биро који прати метеоролошке услове који утичу на летачке операције и пружа информације које се односе на јављање или очекивано јављање одређених временских појава на рути, природних и других опасних појава које могу да утичу на безбедност летења унутар дефинисане области одговорности;

72) минимална апсолутна секторска висина (*minimum sector altitude, MSA*) је најнижа апсолутна висина која се може користити, а која омогућава минимално надвишавање од 300 m (1.000 ft) свих објеката лоцираних у простору који се налази у оквиру сектора кружног облика, полупречника 46 km (25 NM), са центром у значајној тачки, референтној тачки аеродрома (ARP) или референтној тачки хелидрома (HRP);

73) хитно ваздухопловно обавештење (*NOTAM*) је порука која се дистрибуира путем телекомуникационих средстава, а која садржи информације о успостављању, стању или измени било ког навигационог уређаја, службе, поступка или опасности, чије је благовремено познавање значајно за особље које је учествује у летачким операцијама;

74) препрека (*obstacle*) означава све фиксне (привремене или сталне) и покретне објекте или њихове делове: (а) који су смештени на површини намењеној за кретање ваздухоплова по тлу, или (б) који надвишавају дефинисане површи намењене за заштиту ваздухоплова у лету, или (ц) који се налазе изван тих дефинисаних површи и који су оцењени као опасни за ваздушну пловидбу;

75) *OPMET* су оперативне метеоролошке информације које се користе у припреми летења или планирању летачких операција у лету;

76) *OPMET* банка података (*OPMET data bank*) је банка података успостављена да чува и омогућава коришћење оперативних метеоролошких информација за ваздухопловне потребе на међународном нивоу;

77) прееруптивна вулканска активност (*pre-eruption volcanic activity*) је неуобичајена и/или појачана вулканска активност која може да претходи вулканској ерупцији;

78) преовлађујућа видљивост (*prevailing visibility*) је највећа вредност видљивости, осматрана у складу са дефиницијом „видљивости”, која је достигнута унутар области од најмање половине видокруга или на најмање половини површине аеродрома. Те области могу да садрже суседне или несуседне секторе;

79) проблематична употреба психоактивних супстанци (*problematic use of psychoactive substances*) је коришћење једне или више психоактивних супстанци од стране појединца на такав начин да: (а) представља директну опасност за корисника или угрожава животе, здравље или добробит других; и/или (б) узрокује или погоршава професионални, социјални, ментални или физички проблем или поремећај;

80) прогностичка карта (*prognostic chart*) је прогноза одређеног метеоролошког елемента или елемената за одређено време или период и за одређену површину или део ваздушног простора, графички приказана на карти;

81) психоактивне супстанце (*psychoactive substances*) су алкохол, опијати, канабиноиди, седативи и хипнотици, кокаин, други психостимуланси, халуциногени, као и испарљиви растварачи, док су кофеин и дуван изузети; means alcohol, opioids, cannabinoids, sedatives and hypnotics, cocaine, other psychostimulants, hallucinogens, and volatile solvents, whereas caffeine and tobacco are excluded;

82) спасилачко-координациони центар (*rescue coordination centre, RCC*) је јединица одговорна за ефикасну организацију услуга трагања и спасавања и за координацију спровођења операција трагања и спасавања у области трагања и спасавања;

83) период одмора (*rest period*) је стални и дефинисани временски период, након и/или пре дужности, током кога је контролор летења ослобођен свих дужности;

84) распоред смена/особља (*rostering system*) означава структуру периода дужности и одмора контролора летења у складу са правним и оперативним захтевима;

85) ризик (*risk*) је комбинација укупне вероватноће или учесталости појављивања штетне последице изазване опасношћу и озбиљности те последице;

86) полетно-слетна стаза (*runway*) је дефинисана правоугаона површина на аеродрому на копну која је намењена за слетање и полетање ваздухоплова;

87) видљивост дуж полетно-слетне стазе (*runway visual range, RVR*) је растојање до којег пилот ваздухоплова који се налази на оси полетно-слетне стазе може да види ознаке на површини полетно-слетне стазе или светла која означавају полетно-слетну стазу или њену осу;

88) безбедносна наредба (*safety directive*) означава документ који издаје или усваја надлежни орган и којим се налажу мере које се спроводе у функционалном систему или се задају ограничења за његову оперативну употребу у циљу поновног успостављања безбедности, ако докази показују да би у супротном безбедност у ваздухопловству била угрожена;

89) систем управљања безбедношћу (*Safety Management System – SMS*) је системски приступ управљању безбедношћу који обухвата неопходне организационе структуре, одговорности, политике и процедуре;

90) служба трагања и спасавања (*search and rescue services unit*) је општи термин који, у зависности од случаја, може да означава спасилачко-координациони центар, подцентар за спасавање или службу за узбуњивање;

91) одабрана опсерваторија за вулкане (*selected volcano observatory*) је опсерваторија одабрана од стране надлежног органа, која осматра активност једног или више вулкана и доставља ова осматрања договореној листи ваздухопловних корисника;

92) полуаутоматски систем за осматрање (*semi-automatic observing system*) је систем за осматрање који омогућава увећавање броја мерних елемената, али у раду захтева интервенцију човека за издавање одговарајућих извештаја;

93) *SIGMET* је информација која се односи на временске појаве на рути које могу да утичу на безбедност летења ваздухоплова;

94) *SIGMET* порука (*SIGMET message*) је информација коју издаје биро за метеоролошко бдење, а која се односи на јављање или очекивано јављање одређених временских појава на рути, као и њихов развој у времену и простору, а које могу да утичу на безбедност летења ваздухоплова;

95) специјални извештај из ваздуха (*special air-report*) је метеоролошки извештај са ваздухоплова у лету издат у складу са захтевима за осматрања током лета;

96) стрес (*stress*) је последица коју искуси појединац када се суочи са могућим узроком (стресором) промене људских могућности. Излагање стресору може утицати на могућности појединца негативно (дистрес), неутрално или позитивно (еустрес), у зависности од тога на који начин појединац доживљава своју способност да управља стресором;

97) обука за оспособљење за систем и уређај (*system and equipment rating training*) је обука осмишљена да пренесе одређено знање о системима/уређајима и вештине, којима се остварује оперативна стручност;

98) прилагођени подаци (*tailored data*) су ваздухопловни подаци које пружа оператер ваздухоплова или *DAT* пружалац у име оператера, а који су креирани за оперативно коришћење од стране самог оператера ваздухоплова;

99) алтернативни аеродром за аеродром полетања (*take-off alternate aerodrome*) је алтернативни аеродром на који ваздухоплов може да слети уколико то постане неопходно непосредно након полетања, а није могуће слетање на аеродром полетања;

100) прогноза за аеродром (*terminal aerodrome forecast, TAF*) је сажети извештај о очекиваним метеоролошким условима на аеродрому за одређени период;

101) терен (*terrain*) је површина Земље која садржи природно настале елементе као што су планине, брда, гребени, долине, водене површине, површине које су трајно под снегом и ледом, искључујући препреке;

102) праг полетно-слетне стазе (*threshold*) је почетак дела полетно-слетне стазе који се користи за слетање;

103) зона додира (*touchdown zone*) је део полетно-слетне стазе иза прага где ваздухоплов при слетању први пут додирне полетно-слетну стазу;

104) тропски циклон (*tropical cyclone*) је општи термин за безфронтални циклон синоптичких размера који настаје изнад тропских или суптропских мора, са уређеном конвекцијом и јасном циклонском циркулацијом приземног ветра;

105) Саветодавни центар за тропске циклоне (*tropical cyclone advisory centre, TCAC*) је метеоролошки центар који снабдева бирое за метеоролошко бдење, светске обласне прогностичке центре и међународне банке *OPMET* података саветодавним информацијама о позицији, прогнозираном смеру и брзини кретања, средишњем притиску и максималном приземном ветру тропских циклона;

106) видљивост (*visibility*) у ваздухопловству подразумева веће од следећа два растојања:

(1) највеће растојање са кога се црни објекат погодних димензија, смештен близу земље, може видети и препознати када се посматра наспрам светле позадине;

(2) највеће растојање са кога се у околини могу видети и идентификовати светла јачине 1.000 *cd* наспрам неосветљене позадине;

107) Саветодавни центар за вулкански пепео (*Volcanic ash advisory centre, VAAC*) је метеоролошки центар који снабдева бирое за метеоролошко бдење, центре обласне контроле, центре информисања ваздухоплова у лету, светске обласне прогностичке

центре и међународне банке *OPMET* података саветодавним информацијама о хоризонталном и вертикалном распрострањању и прогнозираном кретању у атмосфери вулканског пепела који прати ерупцију вулкана;

108) Светски обласни прогностички центар (*World area forecast centre, WAFc*) је метеоролошки центар који припрема и издаје прогнозе значајног времена и прогнозе ветра и температуре на висини (за глобалне размере, у дигиталном облику), директно државама чланицама, одговарајућим средствима која су део ваздухопловне услуге фиксне комуникације;

109) Светски обласни прогностички систем (*World area forecast system, WAFS*) је глобални систем путем кога светски обласни прогностички центри пружају ваздухопловне метеоролошке прогнозе на рути у јединственим стандардизованим форматима.

АНЕКС II

ЗАХТЕВИ ЗА НАДЛЕЖНЕ ОРГАНЕ – НАДЗОР УСЛУГА И ДРУГИХ ФУНКЦИЈА АТМ МРЕЖЕ (Део-АТМ/АNS.AR)

ГЛАВА А – ОПШТИ ЗАХТЕВИ

АТМ/АNS.AR.A.001 Обим

Овај анекс успоставља захтеве за административни систем и систем управљања надлежних органа одговорних за сертификацију, надзор и спровођење принудних мера у вези са применом захтева утврђених у Анексима од III до XIII од стране пружалаца услуга у складу са чланом 6. ове уредбе.

АТМ/АNS.AR.A.005 Послови сертификације, надзора и спровођења принудних мера

а) Надлежни орган обавља послове сертификације, надзора и спровођења принудних мера у вези са испуњењем захтева применљивих на пружаоце услуга, надгледа безбедно пружање њихових услуга и проверава да ли су применљиви захтеви испуњени.

б) Надлежни органи утврђују и извршавају послове сертификације, надзора и спровођења принудних мера на начин који обезбеђује:

1) да постоје одређене линије одговорности за примену сваке одредбе ове уредбе;

2) да су упознати са механизмима безбедносног надзора и њиховим резултатима;

3) да је обезбеђена размена релевантних информација између надлежних органа.

Предметни надлежни органи редовно врше преиспитивање споразума о надзору над пружаоцима услуга који пружају услуге ваздушне пловидбе у функционалним блоковима ваздушног простора (*FABs*) који се простиру дуж ваздушног простора који потпада под надлежност више од једне државе чланице, како је наведено у члану 2. став 3. Уредбе (ЕЗ) бр. 550/2004 и, у случају прекограничног пружања услуга ваздушне пловидбе, споразума о међусобном признавању надзорних активности, како је наведено у члану 2. став 5. Уредбе (ЕЗ) бр. 550/2004, као и практичне примене ових споразума, посебно имајући у виду постигнути безбедносни учинак пружалаца услуга под њиховим надзором.

ц) Надлежни орган успоставља споразуме о координацији са другим надлежним органима за пријављене промене у функционалном систему које укључују пружаоце услуга под надзором других надлежних органа. Ти споразуми о координацији обезбеђују делотворан избор и преглед пријављених промена, у складу са АТМ/АNS.AR.C.025.

АТМ/АNS.AR.A.010 Документација у вези са сертификацијом, надзором и спровођењем принудних мера

Надлежни орган ставља на располагање свом особљу одговарајућа правна акта, стандарде, правила, техничка документа и друга повезана документа, у циљу обављања њихових задатака и извршавања њихових дужности.

АТМ/АNS.AR.A.015 Начини усаглашавања

а) Агенција утврђује прихватљиве начине усаглашавања (*АМС*) који могу да се користе за успостављање усаглашености са захтевима из ове уредбе. Ако постоји усаглашеност са *АМС*, применљиви захтеви ове уредбе сматрају се испуњеним.

б) Алтернативни начини усаглашавања (*AltMOC*) се могу користити за успостављање усаглашености са захтевима из ове уредбе.

ц) Надлежни орган успоставља систем којим доследно процењује да сви *AltMOC* које он користи или које користе пружаоци услуга под његовим надзором, омогућавају успостављање усаглашености са захтевима из ове уредбе.

д) Надлежни орган процењује све *AltMOC* које је предложио пружалац услуга у складу са *ATM/ANS.OR.A.020*, анализирањем достављене документације и, ако сматра неопходним, обављањем надзора над пружаоцем услуга.

Када надлежни орган утврди да су *AltMOC* довољни да обезбеде усаглашеност са применљивим захтевима ове уредбе, он одмах:

1) обавештава подносиоца захтева да *AltMOC* може да се спроведе и, по потреби, врши измене сертификата подносиоца захтева у складу с тим;

2) обавештава Агенцију о садржају *AltMOC*, укључујући копије целокупне документације од значаја; и

3) обавештава остале државе чланице о прихваћеним *AltMOC*.

е) Ако сам надлежни орган користи *AltMOC* како би постигао усаглашеност са применљивим захтевима ове уредбе, он је дужан:

1) да их учини доступним свим пружаоцима услуга који су под његовим надзором; и

2) да неодложно обавести Агенцију.

Надлежни орган доставља Агенцији комплетан опис *AltMOC*, укључујући све измене процедура које могу бити од значаја, као и процену којом се доказује да су испуњени применљиви захтеви ове уредбе.

ATM/ANS.AR.A.020 Обавештавање Агенције

а) Надлежни орган неодложно обавештава Агенцију у случају било ког значајног проблема са спровођењем релевантних одредаба Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правила за њено извршење или Уредбе (ЕЗ) бр. 549/2004, Уредбе (ЕЗ) бр. 550/2004, Уредбе (ЕЗ) бр. 551/2004 и Уредбе Европског парламента и Савета (ЕЗ) бр. 552/2004, а које су применљиве на пружаоце услуга.

б) Не доводећи у питање Уредбу Европског парламента и Савета (ЕУ) бр. 376/2014, надлежни орган доставља Агенцији информације од значаја за безбедност, које произилазе из примљених пријава догађаја.

ATM/ANS.AR.A.025 Неодложна реакција на безбедносни проблем

а) Не доводећи у питање Уредбу (ЕУ) бр. 376/2014, надлежни орган успоставља систем одговарајућег прикупљања, анализе и ширења безбедносних информација.

б) Агенција примењује систем за одговарајућу анализу сваке релевантне безбедносне информације коју су доставили надлежни органи и, по потреби, без даљег одлагања доставља државама чланицама и Комисији сваку информацију, укључујући препоруке или корективне мере које је потребно предузети, а које су им неопходне за благовремено реаговање на безбедносни проблем који укључује пружаоце услуга.

ц) Након пријема информација које су наведене у ст. а) и б), надлежни орган предузима одговарајуће мере за отклањање безбедносног проблема, укључујући издавање безбедносне наредбе у складу са *ATM/ANS.AR.A.030*.

д) О мерама које су предузете у складу са ставом ц) одмах се обавештавају дотични пружаоци услуга како би се усагласили са њима, у складу са *ATM/ANS.OR.A.060*. Надлежни орган, такође, обавештава Агенцију о овим мерама, а ако је потребна удружена активност - и остале заинтересоване надлежне органе.

ATM/ANS.AR.A.030 Безбедносне наредбе

а) Надлежни орган издаје безбедносну наредбу када утврди постојање небезбедних услова у функционалном систему који захтевају неодложне мере.

б) Безбедносна наредба се прослеђује предметном пружаоцу услуга и мора да садржи најмање следеће информације:

- 1) идентификацију небезбедних услова;
- 2) идентификацију угроженог функционалног система;
- 3) захтеване мере и њихово образложење;
- 4) временски рок за извршење захтеваних мера;
- 5) датум њеног ступања на снагу.

ц) Надлежни орган прослеђује копију безбедносне наредбе Агенцији и свим другим заинтересованим надлежним органима, у року од месец дана од дана издавања.

д) Надлежни орган проверава усклађеност пружаоца услуга са применљивим безбедносним наредбама.

ГЛАВА Б – УПРАВЉАЊЕ (ATM/ANS.AR.B)

ATM/ANS.AR.B.001 Систем управљања

а) Надлежни орган успоставља и одржава систем управљања, који обухвата најмање следеће елементе:

1) документоване политике и процедуре којима описује своју организацију, средства и методе за постизање усаглашености са Уредбом бр. 216/2008 и правилима за њено извршење, неопходне за обављање послова сертификације, надзора и спровођења принудних мера у складу са овом уредбом. Процедуре морају да буду ажурне и да служе као основна радна документа у оквиру надлежног органа за све одговарајуће задатке;

2) довољан број особља, укључујући инспекторе, за извршавање његових задатака и дужности дефинисаних овом уредбом. Ово особље мора да буде квалификовано за извршавање додељених задатака и да поседује потребно знање, искуство, почетну обуку, практичну обуку и обуку за освежење знања како би се обезбедила стална стручност. Неопходно је да се успостави систем планирања расположивости особља, како би се обезбедило правилно обављање свих припадајућих задатака;

3) одговарајућу опрему и радни простор за обављање додељених задатака;

4) процес који прати усаглашеност система управљања са релевантним захтевима и адекватност процедура, укључујући успостављање процеса интерне провере и процеса управљања безбедносним ризицима. Праћење усаглашености обухвата систем повратних информација вишем руководству надлежног органа о налазима утврђеним током провера, како би се обезбедила примена корективних мера, ако су оне неопходне; и

5) лице или групу лица који су непосредно одговорни вишем руководству надлежног органа за процес праћења усаглашености.

б) За сваку област активности која је део система управљања, надлежни орган именује једно или више лица са свеобухватном одговорношћу за управљање релевантним задацима.

ц) Надлежни орган успоставља процедуре за учествовање у међусобној размени свих неопходних информација и пружање помоћи другим надлежним органима, укључујући размену информација о свим утврђеним налазима и накнадно предузетим мерама произашлим из сертификације и надзора пружалаца услуга који обављају делатност на територији државе чланице, али су сертифициковани од стране надлежног органа друге државе чланице или Агенције.

д) Копије процедура које се односе на систем управљања и њихове измене и допуне морају да буду на располагању Агенцији за потребе стандардизације.

ATM/ANS.AR.B.005 Додела задатака квалификованим субјектима

а) Надлежни орган може да додели квалификованим субјектима своје послове који се односе на сертификацију или надзор пружалаца услуга дефинисане овом уредбом, осим самог издавања сертификата. При додели таквих задатака, надлежни орган обезбеђује:

1) да је успостављен систем за почетну и сталну процену да ли су квалификовани субјекти усаглашени са Анексом V Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008. Овај систем и резултати процена морају да буду документовани; и

2) да је постигнут писани споразум са квалификованим субјектом, кога су обе стране одобриле на одговарајућем нивоу руковођења, а у коме су јасно дефинисани:

- (i) задаци који се морају извршити;
- (ii) изјаве, извештаји и евиденције које треба обезбедити;
- (iii) технички услови које треба испунити за обављање ових задатака;
- (iv) одговарајуће покриће од одговорности за штету; и
- (v) заштита информација прибављених при извршавању ових задатака.

б) Надлежни орган мора да обезбеди да процес интерне провере и процес управљања безбедносним ризиком, који се захтевају у ATM/ANS.AR.B.001 став а) тачка 4), обухватају све послове које у његово име обављају квалификовани субјекти.

ATM/ANS.AR.B.010 Промене у систему управљања

а) Надлежни орган успоставља систем за утврђивање промена које имају утицаја на његову способност да обавља задатке и извршава своје дужности дефинисане овом уредбом. Овај систем омогућава надлежном органу да, по потреби, предузме мере како би обезбедио да систем управљања и даље буде одговарајући и делотворан.

б) Надлежни орган благовремено ажурира систем управљања у складу са изменама и допунама ове уредбе, како би се обезбедила њена делотворна примена.

ц) Надлежни орган обавештава Агенцију о значајним променама које утичу на његову способност да обавља послове и извршава своје дужности дефинисане овом уредбом.

ATM/ANS.AR.B.015 Вођење евиденције

а) Надлежни орган успоставља систем вођења евиденције који омогућава одговарајуће чување, приступ и поуздано праћење:

1) документованих политика и процедура система управљања;

2) обука, квалификација и овлашћења особља, како је захтевано у ATM/ANS.AR.B.001 став а) тачка 2);

3) додељених задатака, обухватајући елементе наведене у ATM/ANS.AR.B.005, као и појединости додељених задатака;

4) процеса сертификације и/или давања изјава;

5) именовања пружалаца услуга у ваздушном саобраћају и пружалаца метеоролошких услуга, у зависности шта је одговарајуће;

б) сертификације и надзора над пружаоцима услуга који обављају активности на територији државе чланице, али су сертификовани од стране надлежног органа друге државе чланице или Агенције, у складу са споразумом ових органа;

7) процене и обавештавања Агенције о *AltMOC* које су предложили пружаоци услуга, као и процене *AltMOC* које користи сам надлежни орган;

8) усаглашености пружалаца услуга са применљивим захтевима ове уредбе након издавања сертификата или, где је применљиво, подношења изјаве, укључујући

извештаје са свих провера, налазе, корективне мере и рокове за њихово спровођење, запажања, као и друге евиденције које се тичу безбедности;

9) спроведених принудних мера;

10) безбедносних информација, безбедносних наредби и накнадних (*follow up*) мера;

11) коришћења одредби о флексибилности у складу са чланом 14. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008.

б) Надлежни орган води листу свих сертификата издатих пружаоцима услуга и примљених изјава.

ц) Сва евиденција се чува најмање пет година након престанка важења сертификата или повлачења изјаве, под условима утврђеним одговарајућим прописом о заштити података.

ГЛАВА Ц – НАДЗОР, СЕРТИФИКАЦИЈА И ПРЕДУЗИМАЊЕ ПРИНУДНИХ МЕРА (ATM/ANS.AR.C)

ATM/ANS.AR.C.001 Праћење безбедносног учинка

а) Надлежни органи редовно прате и процењују безбедносни учинак пружалаца услуга који су под њиховим надзором.

б) Надлежни органи користе резултате праћења безбедносног учинка, нарочито у оквиру надзора заснованог на ризику.

ATM/ANS.AR.C.005 Сертификација, изјава и верификација усклађености пружалаца услуга са захтевима

а) У вези са ATM/ANS.AR.B.001 став а) тачка 1), надлежни орган је дужан да успостави процес којим верификује:

1) усклађеност пружалаца услуга са применљивим захтевима дефинисаним у Анексима III - XIII, као и свим применљивим условима приложеним уз сертификат, пре издавања тог сертификата. Сертификат се издаје у складу са Додатком 1 овог анекса;

2) усклађеност са свим обавезама које се тичу безбедности наведеним у акту именована који је издат у складу чланом 8. Уредбе (ЕЗ) бр. 550/2004;

3) сталну усклађеност са применљивим захтевима пружалаца услуга које надзире;

4) спровођење безбедносних циљева, безбедносних захтева и других услова који се тичу безбедности утврђених у декларацијама о верификацији система, укључујући све релевантне декларације о усаглашености или погодности за употребу саставних делова система, издатим у складу са Уредбом (ЕЗ) бр. 552/2004;

5) спровођења безбедносних наредби, корективних мера и принудних мера;

б) Процес наведен у ставу а) мора да:

1) буде заснован на документованим процедурама;

2) буде подржан документацијом посебно намењеној за давање смерница његовом особљу за обављање задатака који се односе на сертификацију, надзор и спровођење принудних мера;

3) пружа предметној организацији информацију о резултатима сертификације, надзора и спровођења принудних мера;

4) буде заснован на проверама, прегледима и инспекцијама које спроводи надлежни орган;

5) у вези са сертифицираним пружаоцима услуга, обезбеђује надлежном органу доказ потребан за предузимање даљих корака, укључујући мере наведене у члану 9. Уредбе (ЕЗ) бр. 549/2004, члану 7. став 7. Уредбе (ЕЗ) бр. 550/2004, као и чл. 10, 25. и 68. Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 у случајевима када захтеви нису испуњени;

б) у вези са пружаоцима услуга који су дали изјаву, обезбеђује надлежном органу доказ за предузимање, по потреби, додатних мера које могу да укључе принудне мере, ако је применљиво, у складу са националним законом.

ATM/ANS.AR.C.010 Надзор

а) Надлежни орган или квалификовани субјекти који делују у његово име спроводе провере у складу са чланом 5. ове уредбе.

б) Провере из става а) морају:

1) да пруже надлежном органу доказ усклађености са применљивим захтевима и извршним аранжманима;

2) да буду независне од свих интерних провера предузетих од стране пружаоца услуга;

3) да обухвате целокупне извршне аранжмане или њихове елементе, као и процесе или услуге;

4) да утврде:

(i) да ли су извршни аранжмани усклађени са применљивим захтевима;

(ii) да ли су предузете радње усклађене са извршним аранжманима и применљивим захтевима;

(iii) да ли се резултати предузетих радњи поклапају са очекиваним резултатима извршних аранжмана.

ц) Надлежни орган прати, на основу доказа којима располаже, сталну усклађеност пружаоца услуга под његовим надзором са применљивим захтевима ове уредбе.

ATM/ANS.AR.C.015 Програм надзора

а) Надлежни орган је дужан да успостави и ажурира програм надзора на годишњем нивоу, узимајући у обзир специфичност пружаоца услуга, сложеност његових активности, резултате претходних сертификација и/или надзора, и који мора бити заснован на процени повезаних ризика. Програм укључује провере које:

1) обухватају све области са потенцијалним значајем за безбедност, са акцентом на оне области у којима су утврђени проблеми;

2) обухватају све пружаоце услуга који су под надзором надлежног органа;

3) обухватају методе које примењује пружалац услуга како би обезбедио стручност особља;

4) обезбеђују да се провере спроводе на начин сразмеран нивоу ризика који произилази из делатности пружаоца услуга и услуга које он пружа; и

5) обезбеђују да за пружаоца услуга под надзором надлежног органа, планирани надзорни циклус не буде дужи од 24 месеца.

Планирани циклус надзорних активности може да буде скраћен ако постоји доказ да је умањен безбедносни учинак пружаоца услуга.

У погледу пружаоца услуга кога је сертификовао надлежни орган, планирани циклус надзорних активности може да буде продужен на највише 36 месеци, ако је надлежни орган током претходна 24 месеца установио:

(i) да је пружалац услуга показао ефикасност у уочавању опасности по ваздухопловну безбедност и у управљању повезаним ризицима;

(ii) да је пружалац услуга континуирано усклађен са захтевима о управљању променама из ATM/ANS.OR.A.040 и ATM/ANS.OR.A.045;

(iii) да није било утврђених налаза нивоа 1;

(iv) да су све корективне мере примењене у року који је прихватио или продужио надлежни орган, како је дефинисано у ATM/ANS.AR.C.050.

Планирани циклус надзорних активности може да буде продужен на највише 48 месеци ако је, поред горе наведеног, пружалац услуга установио, а надлежни орган

одобрио ефикасан систем сталног извештавања надлежног органа о безбедносном учинку и усклађености са прописима;

б) обезбеђују праћење спровођења корективних мера;

7) су предмет консултација са пружаоцима услуга и обавештавања о истом након тога;

8) предвиђају периоде за обављање прегледа на различитим локацијама, ако постоје.

б) Ако је потребно, надлежни орган може да одлучи да измени циљеве и обим претходно планираних провера, укључујући прегледе документације и додатне провере.

ц) Надлежни орган одлучује који ће аранжмани, елементи, услуге, функције, физичке локације и активности бити предмет провера унутар договореног временског оквира.

д) Запажања и налази са провере који се издају у складу са ATM/ANS.AR.C.050 морају да се документују. Налази морају да буду поткрепљени доказима и утврђени у смислу применљивих захтева и њихових извршних аранжмана на основу којих се провера спроводи.

е) Извештај са провере, укључујући и детаље о налазима и запажањима, израђује се и доставља дотичном пружаоцу услуга.

ATM/ANS.AR.C.020 Издавање сертификата

а) Поштујући поступак прописан у ATM/ANS.AR.C.005 став а), након пријема захтева за издавање сертификата пружаоцу услуга, надлежни орган проверава усклађеност пружаоца услуга са применљивим захтевима ове уредбе.

б) Надлежни орган може пре издавања сертификата да захтева спровођење било које провере, прегледа или процене ако то сматра неопходним.

ц) Сертификат се издаје на неодређено време. Права за обављање активности која су одобрена пружаоцу услуга морају да буду наведена у условима за пружање услуга приложеним уз сертификат.

д) Сертификат се не може издати ако постоје отворени налази нивоа 1. У изузетним случајевима налази, изузев налаза нивоа 1, морају да буду процењени и по потреби умањени од стране пружаоца услуга, а надлежни орган мора да одобри план корективних мера за затварање налаза пре издавања сертификата.

ATM/ANS.AR.C.025 Промене

а) Након пријема обавештења о промени у складу са ATM/ANS.OR.A.045, надлежни орган поступа у складу са ATM/ANS.AR.C.030, ATM/ANS.AR.C.035 и ATM/ANS.AR.C.040.

б) Након пријема обавештења о промени у складу са ATM/ANS.OR.A.040 став а) тачка 2), у погледу које се захтева претходно одобрење, надлежни орган:

1) пре одобрења промене проверава усклађеност пружаоца услуга са применљивим захтевима;

2) одмах предузима примерене мере, не доводећи у питање било коју додатну принудну меру, ако пружалац услуга примени промене у погледу којих се захтева претходно одобрење, а да није прибавио одобрење надлежног органа из тачке 1).

ц) Како би омогућио пружаоцу услуга да спроведе промене у свом систему управљања и/или систему управљања безбедношћу, у зависности шта је применљиво, без претходног одобрења у складу са ATM/ANS.OR.A.040 став б), надлежни орган одобрава процедуру која дефинише обим таквих промена и која описује како се достављају обавештења о таквим променама и како се њима управља. У процесу сталног надзора надлежни орган процењује информације које су достављене уз обавештење како би проверио да ли су предузете активности у складу са одобреним

процедурама и применљивим захтевима. У случају било које неусаглашености, надлежни орган:

- 1) обавештава пружаоца услуга о неусаглашености и захтева даље промене;
- 2) у случају налаза нивоа 1 и нивоа 2, поступа у складу са ATM/ANS.AR.C.050.

ATM/ANS.AR.C.030 Одобравање процедура управљања променама за функционалне системе

а) Надлежни орган је дужан да размотри:

1) процедуре управљања променама за функционалне системе или било које битне измене тих процедура које је доставио пружалац услуга у складу са ATM/ANS.OR.B.010 став б);

2) свако одступање од процедура из тачке 1) за поједину промену, када то захтева пружалац услуга у складу са ATM/ANS.OR.B.010 став ц) тачка 1).

б) Надлежни орган одобрава процедуре, измене и одступања из става а) ако утврди да су они неопходни и довољни пружаоцу услуга да покаже усклађеност са ATM/ANS.OR.A.045, ATM/ANS.OR.C.005, ATS.OR.205 и ATS.OR.210, у зависности од тога шта је применљиво.

ATM/ANS.AR.C.035 Одлука о прегледу пријављене промене у функционалном систему

а) Након пријема обавештења у складу са ATM/ANS.OR.A.045 став а) тачка 1) или након пријема измењене информације у складу са ATM/ANS.OR.A.045 став б), надлежни орган доноси одлуку да ли да прегледа промену или не. Како би донео ту одлуку, надлежни орган захтева од пружаоца услуга све потребне додатне информације.

б) Надлежни орган утврђује потребу за прегледом на основу одређених, валидних и документованих критеријума који, као минимум, обезбеђују да пријављена промена буде прегледана ако постоји значајна комбинација вероватноће да је аргумент сложен или непознат пружаоцу услуга и озбиљности могућих последица увођења промене.

ц) Ако надлежни орган утврди потребу за прегледом на основу других критеријума заснованих на ризику, поред оних из става б), ти критеријуми морају да буду одређени, валидни и документовани.

д) Надлежни орган обавештава пружаоца услуга о својој одлуци да прегледа пријављену промену у функционалном систему и доставља пружаоцу услуга, на његов захтев, образложење о томе.

ATM/ANS.AR.C.040 Преглед пријављених промена у функционалном систему

а) Ако надлежни орган разматра аргументе за пријављену промену, он је обавезан:

1) да утврди валидност достављених аргумената у односу на ATM/ANS.OR.C.005 став а) тачка 2) или ATS. OR.205 став а) тачка 2);

2) да координира своје активности са другим надлежним органима кад год је то неопходно.

б) Надлежни орган:

1) одобрава аргумент из става а) тачка 1), по потреби уз одређене услове, ако је показано да је он валидан, о чему обавештава пружаоца услуга, или

2) одбија аргумент из става а) тачка 1), о чему обавештава пружаоца услуга уз образложење.

ATM/ANS.AR.C.045 Изјаве пружалаца услуга информисања ваздухоплова у лету

а) Након пријема изјаве пружаоца услуга информисања ваздухоплова у лету о намери пружања таквих услуга, надлежни орган проверава да ли изјава садржи све информације захтеване у ATM/ANS.OR.A.015 и потврђује пружаоцу услуга пријем изјаве.

б) Ако изјава не садржи захтеване информације или садржи информације које указују на неусаглашеност са применљивим захтевима, надлежни орган обавештава дотичног пружаоца услуга информисања ваздухоплова у лету о неусаглашености и захтева додатне информације. По потреби, надлежни орган спроводи проверу пружаоца услуга информисања ваздухоплова у лету. Ако је неусаглашеност потврђена, надлежни орган предузима радње наведене у ATM/ANS.AR.C.050.

ц) Надлежни орган води регистар изјава пружалаца услуга информисања ваздухоплова у лету које су дате у складу са овом уредбом.

ATM/ANS.AR.C.050 Налази, корективне мере и принудне мере

а) Надлежни орган успоставља систем за анализу налаза са становишта њиховог значаја за безбедност и одлучује о принудним мерама на основу безбедносног ризика који произилази из неусаглашености пружаоца услуга.

б) У околностима када додатни безбедносни ризик не би постојао или би он био веома низак ако се одмах примене одговарајуће мере за његово умањење, надлежни орган може прихватити пружање услуга како би се обезбедио континуитет у пружању услуге док се корективне мере спроводе.

ц) Надлежни орган издаје налаз нивоа 1 ако установи било коју озбиљну неусаглашеност са применљивим захтевима Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење, као и са захтевима садржаним у Уредбама (ЕЗ) бр. 549/2004, (ЕЗ) бр. 550/2004, (ЕЗ) бр. 551/2004 и (ЕЗ) бр. 552/2004 и правилима за њихово извршење, процедурама и приручницима пружаоца услуга, са условима уз сертификат или са самим сертификатом, са актом о именовању, ако је применљиво, или са садржајем изјаве, а што представља значајан ризик по безбедност летења или на неки други начин доводи у питање способност пружаоца услуга да настави обављање делатности.

Налаз нивоа 1, између осталог, укључује:

1) објављивање оперативних процедура и/или пружање услуга на начин који представља значајан ризик по безбедност летења;

2) стицање или одржавање важења сертификата пружаоца услуга фалсификовањем достављене доказне документације;

3) доказ о злоупотреби или противправном коришћењу сертификата пружаоца услуга;

4) непостојање одговорног руководиоца.

д) Надлежни орган издаје налаз нивоа 2 ако установи било коју другу неусаглашеност са применљивим захтевима Уредбе (ЕЗ) бр. 216/2008 и правилима за њено извршење, као и са захтевима садржаним у Уредбама (ЕЗ) бр. 549/2004, (ЕЗ) бр. 550/2004, (ЕЗ) бр. 551/2004 и (ЕЗ) бр. 552/2004 и правилима за њихово извршење, са процедурама и приручницима пружаоца услуга, са условима уз сертификат или са самим сертификатом или са садржајем изјаве.

е) Ако је налаз установљен током обављања надзора или на било који други начин, не доводећи у питање ниједну додатну меру захтевану Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 и овом уредбом, као и Уредбама (ЕЗ) бр. 549/2004, (ЕЗ) бр. 550/2004, (ЕЗ) бр. 551/2004 и (ЕЗ) бр. 552/2004 и правилима за њихово извршење, надлежни орган писаним путем обавештава пружаоца услуга о налазима и захтева предузимање корективних мера за решавање утврђене неусаглашености.

1) У случају налаза нивоа 1, надлежни орган предузима неодложне и примерене мере и може, по потреби, ограничити, суспендовати или ставити ван снаге сертификат, у целости или делимично, истовремено обезбеђујући континуитет пружања услуга под условом да безбедност није угрожена, а у случају Менаџера мреже обавештава Комисију. Предузета мера зависи од озбиљности налаза и остаје на снази све док пружалац услуга не спроведе успешно корективне мере.

2) У случају налаза нивоа 2, надлежни орган:

(i) одобрава пружаоцу услуга рок за спровођење корективне мере, који је унет у акциони план примерен природи налаза;

(ii) процењује корективну меру и план спровођења које је предложио пружалац услуга и прихвата их ако процени да су довољни за отклањање неусаглашености.

3) У случају налаза нивоа 2, ако пружалац услуга не поднесе план корективних мера који је прихватљив надлежном органу имајући у виду налазе, или ако пружалац услуга не успе да спроведе корективне мере у оквиру рока који је прихваћен или продужен од стране надлежног органа, налази могу да буду подигнути на налазе нивоа 1, а мере се могу предузети на начин прописан у тачки 1).

ф) У случајевима који не захтевају налазе нивоа 1 и 2, надлежни орган може навести запажања.

Додатак 1

СЕРТИФИКАТ КОЈИ СЕ ИЗДАЈЕ ПРУЖАОЦУ УСЛУГА

ЕВРОПСКА УНИЈА

НАДЛЕЖНИ ОРГАН

СЕРТИФИКАТ ПРУЖАОЦА УСЛУГА

[БР. СЕРТИФИКАТА/Бр. ИЗДАЊА]

У складу са Спроведбеном уредбом (ЕУ) 2017/373 и под условима наведеним у даљем тексту, [надлежни орган] овим сертифицикује

[НАЗИВ ПРУЖАОЦА УСЛУГА]

[АДРЕСА ПРУЖАОЦА УСЛУГА]

као пружаоца услуга који је стекао права наведена у приложеним условима за пружање услуга.

УСЛОВИ:

Овај сертификат је издат у складу са условима и обимом пружања услуга и функција наведеним у приложеним условима за пружање услуга.

Овај сертификат важи све док је сертифициковани пружалац услуга усаглашен са Спроведбеном уредбом (ЕУ) 2017/373 и другим применљивим прописима и, када је то релевантно, са процедурама из документације пружаоца услуга.

Испуњавањем горе наведених услова, овај сертификат остаје важећи, осим у случају одрицања од сертификата, његовог ограничења, суспендовања или стављања ван снаге.

Датум издавања:

Потпис:

[надлежни орган]

ПРУЖАЛАЦ УСЛУГА
СЕРТИФИКАТ
УСЛОВИ ЗА ПРУЖАЊЕ УСЛУГА

Прилог сертификата пружаоца услуга:

[БР. СЕРТИФИКАТА/Бр. ИЗДАЊА]

[НАЗИВ ПРУЖАОЦА УСЛУГА]

стекао је права да пружа следеће врсте услуга/функција:

(обрисати редове по потреби)

Услуге/функције	Врста услуге/функције	Обим услуге/функције	Ограничења (*)
Услуге у ваздушном саобраћају (ATS) (****)	Услуга контроле летења (ATC)	Услуга обласне контроле летења	
		Услуга прилазне контроле летења	
		Услуга аеродромске контроле летења	
	Услуга информисања ваздухоплова у лету (FIS)	Аеродромско информисање ваздухоплова у лету (AFIS)	
		Информисање ваздухоплова у лету на рути (En-route FIS)	
	Саветодавна услуга	Није применљиво (n/a)	
Управљање протоком ваздушног саобраћаја (ATFM)	ATFM	Пружање локалног ATFM	
Управљање ваздушним простором (ASM)	ASM	Пружање локалног ASM (тактички ниво/ASM ниво 3)	
Услови (**)			

Услуге/функције	Врста услуге/функције	Обим услуге/функције	Ограничења (*)
Услуге у ваздушном саобраћају (ATS) за пробни лет (***) (****)	Услуга контроле летења (ATC)	Услуга обласне контроле летења	
		Услуга прилазне контроле летења	
		Услуга аеродромске контроле летења	
		Аеродромско информисање	

	Услуга информисања ваздухоплова у лету (<i>FIS</i>)	ваздухоплова у лету (<i>AFIS</i>)	
		Информисање ваздухоплова у лету на рути (<i>En-route FIS</i>)	
	Саветодавна услуга	Није применљиво (<i>n/a</i>)	
Услови (**)			

Услуге/функције	Врста услуге/функције	Обим услуге/функције	Ограничења (*)
Услуге комуникације, навигације и надзора (<i>CNS</i>)	Комуникације (C)	Ваздухопловне услуге мобилне комуникације (комуникација ваздух-земља)	
		Ваздухопловне услуге фиксне комуникације (комуникација земља-земља)	
		Ваздухопловне услуге мобилне сателитске комуникације (<i>AMSS</i>)	
	Навигација (N)	Пружање <i>NDB</i> сигнала у простору	
		Пружање <i>VOR</i> сигнала у простору	
		Пружање <i>DME</i> сигнала у простору	
		Пружање <i>ILS</i> сигнала у простору	
		Пружање <i>MLS</i> сигнала у простору	
		Пружање <i>GNSS</i> сигнала у простору	
	Надзор (S)	Пружање података примарног надзора (<i>PS</i>)	
		Пружање података секундарног надзора (<i>SS</i>)	
		Пружање података система аутоматског зависног надзора (<i>ADS</i>)	

Услови (**)			
Услуге/функције	Врста услуге/функције	Обим услуге/функције	Ограничења (*)
Услуге ваздухопловног информисања (AIS)	<i>AIS</i>	Пружање целокупне AIS услуге	
Услови (**)			

Услуге/функције	Врста услуге/функције	Обим услуге/функције	Ограничења (*)
Услуге припреме података (DAT)	Тип 1	Пружање услуге DAT типа 1 дозвољава припрему података за ваздухопловне базе у следећим форматима: [Списак општих формата података] Пружање услуге DAT типа 1 не дозвољава припрему ваздухопловних база података за крајње кориснике/оператере ваздухоплова	
	Тип 2	Пружање услуге DAT типа 2 дозвољава припрему ваздухопловних база података за крајње кориснике/оператере ваздухоплова за следеће ваздухопловне апликације/опрему, за које је утврђена компатибилност: [Произвођач] Сертификовани модел апликације/опреме [XXX], део бр. [YYY]	
Услови (**)			

Услуге/функције	Врста услуге/функције	Обим услуге/функције	Ограничења (*)
-----------------	-----------------------	----------------------	----------------

Ваздухопловно метеоролошке услуге (MET)	<i>MET</i>	Биро за метеоролошко бдење	
		Аеродромски метеоролошки бирои	
		Ваздухопловне метеоролошке станице	
		<i>VAAC</i>	
		<i>W AFC</i>	
		<i>TCAC</i>	
Услови (**)			

Услуге/функције	Врста услуге/функције	Обим услуге/функције	Ограничења (*)
Функције ATM мреже	Дизајн <i>ERN</i>	<i>n/a</i>	
	Оскудни ресурси	Радио-фреквенција	
		Код транспондера	
	<i>ATFM</i>	Пружање централног <i>ATFM</i>	
Услови (**)			

Датум издавања:

Потпис: [надлежни орган]

За државе чланице/EASA

EASA образац 157, издање 1 – страна 4/4

(*) Како је прописао надлежни орган

(**) По потреби

(***) Ако надлежни орган сматра да је неопходно успоставити додатне захтеве

(****) ATS обухвата услуге узбуњивања

АНЕКС III

ЗАЈЕДНИЧКИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА

(Део-АТМ/АНС.ОР)

ГЛАВА А – ОПШТИ ЗАХТЕВИ (АТМ/АНС.ОР.А)

АТМ/АНС.ОР.А.001 Подручје примене

У складу са чланом 6. ове уредбе, овај анекс успоставља захтеве које морају да испуне пружаоци услуга.

АТМ/АНС.ОР.А.005 Подношење захтева за издавање сертификата пружаоца услуга

а) Подношење захтева за издавање или измену постојећег сертификата пружаоца услуга врши се у облику и на начин који је утврдио надлежни орган, узимајући у обзир применљиве захтеве ове уредбе.

б) У складу са чланом 6. ове уредбе, да би стекао сертификат пружалац услуга мора да буде усаглашен са:

- 1) захтевима наведеним у члану 8б став 1. Уредбе (ЕУ) бр. 216/2008;
- 2) заједничким захтевима утврђеним у овом анексу;
- 3) посебним захтевима утврђеним у Анексима IV - XIII, ако су они применљиви имајући у виду услуге које пружалац услуга пружа или планира да пружа.

АТМ/АНС.ОР.А.010 Подношење захтева за издавање ограниченог сертификата

а) Без обзира на став б), пружалац услуга у ваздушном саобраћају може поднети захтев за издавање сертификата који је ограничен на пружање услуга у ваздушном простору под надлежношћу државе чланице у којој се налази његово главно место пословања или, ако постоји, регистровано седиште, ако пружа или планира да пружа услуге само у погледу једне или више следећих категорија:

- 1) услуге из ваздуха;
- 2) општа авијација;
- 3) јавни авио-превоз ограничен на ваздухоплове са максималном масом у полетању мањом од 10 тона или са мање од 20 путничких седишта;
- 4) јавни авио-превоз са мање од 10.000 операција на годишњем нивоу, без обзира на максималну масу у полетању и број путничких седишта; у смислу ове одредбе, „операције” за дату годину се односе на просек укупног броја полетања и слетања у претходне три године.

б) Поред наведеног, следећи пружаоци услуга у ваздушној пловидби, такође, могу поднети захтев за издавање ограниченог сертификата:

1) пружалац услуга у ваздушној пловидби који није пружалац услуга у ваздушном саобраћају, са бруто годишњим приходом од 1.000.000 ЕУР или мање, у вези са услугама које пружа или планира да пружа;

2) пружалац услуга у ваздушној пловидби који пружа аеродромске услуге информисања ваздухоплова у лету са највише једним радним местом на било ком аеродрому.

ц) Ако тако утврди надлежни орган, пружалац услуга у ваздушној пловидби који подноси захтев за издавање ограниченог сертификата у складу са ставом а) или ставом б) тачка 1) мора да испуњава, као минимум, следеће захтеве дефинисане у:

- 1) АТМ/АНС.ОР.В.001 Техничка и оперативна стручност и способност;
- 2) АТМ/АНС.ОР.В.005 Систем управљања;

3) ATM/ANS.OR.B.020 Захтеви који се односе на особље;
4) ATM/ANS.OR.A.075 Отворено и транспарентно пружање услуга;
5) Анексима IV, V, VI и VIII, ако су ти захтеви применљиви имајући у виду услуге које пружалац услуга пружа или планира да пружа, у складу са чланом 6. ове уредбе.

д) Ако тако утврди надлежни орган, пружалац услуга у ваздушној пловидби који подноси захтев за издавање ограниченог сертификата у складу са ставом б) тачка 2) мора да испуњава, као минимум, захтеве дефинисане у ставу ц) тач. 1) - 4) и посебне захтеве дефинисане у Анексу IV.

е) Подносилац захтева за ограничени сертификат подноси захтев надлежном органу у облику и на начин утврђен од стране надлежног органа.

ATM/ANS.OR.A.015 Изјава пружаоца услуга информисања ваздухоплова у лету

а) У складу са чланом 7. ове уредбе, пружалац услуга информисања ваздухоплова у лету може да поднесе изјаву о својој способности и средствима за вршење дужности у вези са услугама које пружа, ако поред захтева из члана 8б став 1. Уредбе (ЕУ) бр. 216/2008 испуњава и један од следећих захтева:

1) пружалац услуга информисања ваздухоплова у лету пружа или планира да пружа услуге са највише једним радним местом;

2) те услуге су привремене природе, а њихово трајање је договорено са надлежним органом како би се обезбедиле сразмерне безбедносне гаранције.

б) Пужалац услуга информисања ваздухоплова у лету, који даје изјаву о својим активностима, дужан је да:

1) достави надлежном органу све значајне информације пре отпочињања рада, у облику и на начин који је утврдио надлежни орган;

2) достави надлежном органу листу коришћених алтернативних начина усаглашавања, у складу са ATM/ANS.OR.A.020;

3) одржава усаглашеност са применљивим захтевима и информацијама датим у изјави;

4) обавести надлежни орган о свим изменама у изјави или начинима усаглашавања које користи подношењем измењене изјаве;

5) пружа услуге у складу са својим оперативним приручником и да буде усаглашен са свим релевантним одредбама које су у њему садржане.

ц) Пре престанка пружања услуга, пружалац услуга информисања ваздухоплова у лету, који је дао изјаву о својим активностима, дужан је да обавести о томе надлежни орган у временском периоду одређеном од стране надлежног органа.

д) Пужалац услуга информисања ваздухоплова у лету који даје изјаву о својим активностима мора да испуњава захтеве утврђене у:

1) ATM/ANS.OR.A.001 Подручје примене;

2) ATM/ANS.OR.A.020 Начини усаглашавања;

3) ATM/ANS.OR.A.035 Доказивање усаглашености;

4) ATM/ANS.OR.A.040 Промене - опште;

5) ATM/ANS.OR.A.045 Промене у функционалном систему;

6) ATM/ANS.OR.A.050 Омогућавање и сарадња;

7) ATM/ANS.OR.A.055 Налази и корективне мере;

8) ATM/ANS.OR.A.060 Неодложна реакција на безбедносни проблем;

9) ATM/ANS.OR.A.065 Пријављивање догађаја;

10) ATM/ANS.OR.B.001 Техничка и оперативна стручност и способност;

11) ATM/ANS.OR.B.005 Систем управљања;

12) ATM/ANS.OR.B.020 Захтеви који се односе на особље;

13) ATM/ANS.OR.B.035 Оперативни приручници;

14) ATM/ANS.OR.D.020 Одговорност и осигурање,

15) Анексу IV.

е) Пружалац услуга информисања ваздухоплова у лету који даје изјаву о својим активностима, отпочиње са радом тек по добијању потврде о пријему изјаве од стране надлежног органа.

ATM/ANS.OR.A.020 Начини усаглашавања

а) Уместо *AMC* које је усвојила Агенција, пружалац услуга може да користи алтернативне начине усаглашавања (у даљем тексту: *AltMOC*) како би успоставио усаглашеност са захтевима ове уредбе.

б) Ако пружалац услуга жели да користи *AltMOC*, он доставља надлежном органу пун опис *AltMOC*-а пре примене истог. Опис мора да обухвати све измене приручника или процедура које могу бити од значаја, као и процену која доказује усклађеност са захтевима ове уредбе.

Пружалац услуга може да примени *AltMOC* ако је то претходно одобрио надлежни орган и по пријему обавештења, како је дефинисано у ATM/ANS.AR.A.015 став д).

ATM/ANS.OR.A.025 Неограничено важење сертификата

а) Сертификат пружаоца услуга остаје важећи ако:

1) пружалац услуга одржава усаглашеност са применљивим захтевима ове уредбе, укључујући захтеве који се односе на омогућавање и сарадњу у сврху примене овлашћења надлежних органа, као и захтеве везане за поступање по налазима, како је дефинисано у ATM/ANS.OR.A.050 и ATM/ANS.OR.A.055;

2) није дошло до одрицања од сертификата, његовог суспендовања или стављања ван снаге.

б) Након стављања ван снаге или одрицања од сертификата, сертификат се без одлагања мора вратити надлежном органу.

ATM/ANS.OR.A.030 Неограничено важење изјаве пружаоца услуга информисања ваздухоплова у лету

Изјава коју је дао пружалац услуга информисања ваздухоплова у лету у складу са ATM/ANS.OR.A.015 остаје важећа ако:

а) пружалац услуга информисања ваздухоплова у лету одржава усаглашеност са применљивим захтевима ове уредбе, укључујући захтеве који се односе на омогућавање и сарадњу у сврху примене овлашћења надлежних органа, као и захтеве у вези са поступањем по налазима, како је дефинисано у ATM/ANS.OR.A.050 и ATM/ANS.OR.A.055;

б) изјава није повучена од стране пружаоца таквих услуга или избрисана из регистра надлежног органа.

ATM/ANS.OR.A.035 Доказивање усаглашености

На захтев надлежног органа пружалац услуга је дужан да пружи све релевантне доказе како би приказао усаглашеност са применљивим захтевима ове уредбе.

ATM/ANS.OR.A.040 Промене - опште

а) Обавештавање и управљање:

1) променом у функционалном систему или променом која утиче на функционални систем, обавља се у складу са ATM/ANS.OR.A.045;

2) променом у пружању услуге, систему управљања пружаоца услуге и/или систему управљања безбедношћу која не утиче на функционални систем, обавља се у складу са ставом б).

б) Све промене наведене у ставу а) тачка 2) морају претходно да буду одобрене пре примене, осим ако је обавештавање и управљање променом обављено у складу са процедуром коју је надлежни орган одобрио на начин прописан у ATM/ANS.AR.C.025 став ц).

ATM/ANS.OR.A.045 Промене у функционалном систему

а) Пружалац услуга који планира промену у свом функционалном систему:

- 1) обавештава надлежни орган о промени;
- 2) доставља надлежном органу, на захтев, све додатне информације које му омогућавају да одлучи да ли да прегледа аргументе за промену;
- 3) обавештава остале пружаоце услуга и, по потреби, ваздухопловне субјекте на које утиче планирана промена.

б) Након достављања обавештења о промени, пружалац услуга обавештава надлежни орган увек кад је информација, која је пружена у складу са ставом а) тач. 1) и 2), суштински измењена, као и остале релевантне пружаоце услуга и ваздухопловне субјекте, увек кад је информација пружена у складу са ставом а) тачка 3) суштински измењена.

ц) Пружалац услуга уводи у оперативни рад само оне делове промене за које су завршене активности захтеване процедурама наведеним у ATM/ANS.OR.B.010.

д) Ако је надлежни орган разматрао промену у складу са ATM/ANS.AR.C.035, пружалац услуга може увести у оперативни рад само оне делове промене за које је надлежни орган одобрио аргументацију.

е) Ако промена има утицаја на друге пружаоце услуга и/или ваздухопловне субјекте, како је дефинисано у ставу а) тачка 3), пружалац услуга и ти други пружаоци услуга у координацији утврђују:

- 1) међусобне зависности и, ако је применљиво, зависности са ваздухопловним субјектима на које промена утиче;
- 2) претпоставке и мере умањења ризика које се односе на више од једног пружаоца услуга или ваздухопловне субјекте.

ф) Пружаоци услуга на које утичу претпоставке и мере умањења ризика наведене у ставу е) тачка 2), користе у својим аргументима за промену само оне претпоставке и мере умањења ризика које су договорене и усклађене између њих самих и, ако је применљиво, са ваздухопловним субјектима.

ATM/ANS.OR.A.050 Омогућавање и сарадња

Пружалац услуга је дужан да омогући обављање инспекција и провера од стране надлежног органа или квалификованог субјекта који поступа у име тог органа и да сарађује у сврху ефикасне и делотворне примене овлашћења надлежних органа наведених у члану 5. ове уредбе.

ATM/ANS.OR.A.055 Налази и корективне мере

Након пријема извештаја надлежног органа о налазима, пружалац услуга је дужан да:

- а) идентификује основни узрок неусаглашености;
- б) дефинише план корективних мера који подлеже одобрењу надлежног органа;
- ц) докаже спроведене корективне мере до нивоа захтеваног од стране надлежног органа, у року предложеном од стране пружаоца услуга и договореном са надлежним органом, како је дефинисано у ATM/ANS.AR.C.050 став е).

ATM/ANS.OR.A.060 Неодложна реакција на безбедносни проблем

Пружалац услуга спроводи све безбедносне мере, укључујући безбедносне наредбе које је наложио надлежни орган у складу са тачком ATM/ANS.AR.A.025 став ц).

ATM/ANS.OR.A.065 Пријављивање догађаја

а) Пружалац услуга је дужан да пријави надлежном органу и свим другим организацијама за које то захтева држава чланица у којој пружалац услуга пружа своје услуге, све удесе, озбиљне незгоде и догађаје, како је дефинисано у Уредби (ЕУ) бр. 996/2010 Европског парламента и Савета и Уредби (ЕУ) бр. 376/2014.

б) Не доводећи у питање став а), пружалац услуга пријављује надлежном органу и организацији одговорној за дизајн система и саставних делова, ако се она разликује од пружаоца услуга, све кварове, техничке недостатке, прекорачења техничких ограничења, догађаје или друге нерегуларне околности које угрожавају или могу да угрозе безбедност услуга и које нису довеле до удеса или озбиљне незгоде.

ц) Не доводећи у питање Уредбе (ЕУ) бр. 996/2010 и (ЕУ) бр. 376/2014, извештаји наведени у ст. а) и б) сачињавају се у облику и на начин који одреди надлежни орган и садрже све значајне информације о догађају које су познате пружаоцу услуга.

д) Извештаји се подnose што је пре могуће, а најкасније у року од 72 сата од тренутка када пружалац услуга утврди детаље о догађају на који се извештај односи, осим када то спрече изузетне околности.

е) Не доводећи у питање Уредбу (ЕУ) бр. 376/2014, пружалац услуга подноси, ако је потребно, и допунски извештај са детаљима мера које намерава да предузме како би спречио сличне догађаје у будућности, чим те мере утврди. Поменути извештај се подноси у облику и на начин који одреди надлежни орган.

ATM/ANS.OR.A.070 Планови за случај посебних околности

Пружалац услуга је дужан да утврди планове за случај посебних околности за све услуге које пружа у случају догађаја који доводе до значајног погоршања или прекида његове делатности.

ATM/ANS.OR.A.075 Отворено и транспарентно пружање услуга

а) Пружалац услуга је дужан да пружа своје услуге на отворен и транспарентан начин. Он објављује услове приступа својим услугама и њиховим променама и успоставља поступак консултација са корисницима својих услуга, редовно или по потреби за одређене промене у пружању услуга, било индивидуално или колективно.

б) Пружалац услуга не сме да врши дискриминацију на основу националности или других карактеристика корисника или класе корисника својих услуга на начин који је у супротности са законодавством Уније.

ГЛАВА Б – УПРАВЉАЊЕ (ATM/ANS.OR.B)

ATM/ANS.OR.B.001 Техничка и оперативна стручност и способност

Пружалац услуга мора да обезбеди пружање својих услуга на безбедан, ефикасан, сталан и одржив начин, који је у складу са свим предвиђеним нивоима укупне потражње за датим ваздушним простором. У ту сврху, он одржава одговарајуће техничке и оперативне капацитете и стручно знање.

ATM/ANS.OR.B.005 Систем управљања

а) Пружалац услуга спроводи и одржава систем управљања који обухвата:

1) јасно дефинисане линије одговорности и овлашћења у организацији, укључујући директну одговорност одговорног руководиоца;

2) опис опште филозофије и принципа пружаоца услуга који се односе на безбедност, квалитет и обезбеђивање његових услуга, који заједнички чине политику коју потписује одговорни руководилац;

3) начин верификације учинка организације пружаоца услуга у односу на индикаторе учинка и циљеве учинка система управљања;

4) процес за идентификацију промена унутар организације пружаоца услуга и у окружењу у коме обавља делатност, који може да утиче на постојеће процесе, процедуре и услуге и који, по потреби, мења систем управљања и/или функционални систем како би обухватио те промене;

5) процес за вршење прегледа система управљања, утврђивање узрока смањеног учинка система управљања, одређивање утицаја таквог смањеног учинка и уклањање или умањење поменутих узрока;

6) процес којим обезбеђује да је особље пружаоца услуга обучено и стручно за обављање својих дужности на безбедан, ефикасан, сталан и одржив начин. У том смислу, пружалац услуга утврђује политику запошљавања и обучавања свог особља;

7) формални начин комуникације који обезбеђује да је особље пружаоца услуга у потпуности упознато са системом управљања који омогућава преношење критичних информација и образлагање разлога предузимања одређене мере и разлога увођења или промене процедуре.

б) Пружалац услуга документује све кључне процесе система управљања, укључујући процес упознавања особља са њиховим одговорностима и поступак за измену ових процеса.

ц) Пружалац услуга утврђује функцију за праћење усаглашености своје организације са применљивим захтевима и делотворности процедура. Праћење усаглашености обухвата систем повратних информација одговорном руководиоцу о налазима како би се обезбедило делотворно спровођење корективних мера, ако су оне потребне.

д) Пружалац услуга прати понашање свог функционалног система и, кад се установи смањени учинак, утврђује узроке и уклања их или, након одређивања утицаја тог смањеног учинка, умањује његове последице.

е) Систем управљања мора да буде пропорционалан величини пружаоца услуга и сложености његових делатности, узимајући у обзир опасности и повезане ризике који су саставни део тих делатности.

ф) У оквиру свог система управљања пружалац услуга успоставља формалну везу са релевантним пружаоцима услуга и ваздухопловним субјектима у циљу да:

1) обезбеди да су опасности по ваздухопловну безбедност, које су повезане са његовим делатностима, утврђене и процењене, да се повезаним ризицима управља и да су они умањени ако је потребно;

2) обезбеди пружање својих услуга у складу са захтевима ове уредбе.

г) У случају да пружалац услуга поседује, такође, сертификат оператера аеродрома, његов систем управљања мора да обухвати све делатности наведене у његовим сертификатима.

ATM/ANS.OR.B.010 Процедуре управљања променама

а) Пружалац услуга користи процедуре којима управља, процењује и, по потреби, умањује утицај промена на свој функционални систем у складу са ATM/ANS.OR.A.045, ATM/ANS.OR.C.005, ATS.OR.205 и ATS.OR.210, ако је применљиво.

б) Процедуре из става а) или све значајне измене тих процедура:

1) пружалац услуга доставља надлежном органу на одобрење;

2) не смеју да се користе док их не одобри надлежни орган.
ц) Када одобрене процедуре из става б) нису погодне за одређену промену, пружалац услуга:

1) подноси надлежном органу захтев за изузеће како би одступио од одобрене процедуре;

2) доставља надлежном органу појединости о одступању и образложење за примену изузећа;

3) не сме да користи одступање пре него што то одобри надлежни орган.

ATM/ANS.OR.B.015 Уговорене активности

а) Уговорене активности обухватају све активности унутар подручја рада пружаоца услуга, у складу са условима сертификата, које обавља друга организација која има сертификат за обављање тих активности или, ако она није сертифицивана, која ради под надзором пружаоца услуга. При уговарању или набавци било ког дела својих активности од спољних организација, пружалац услуга је дужан да обезбеди да су уговорене или прибављене активности, систем или саставни део усклађени са применљивим захтевима.

б) Ако пружалац услуга уговара обављање било ког дела својих активности са организацијом која сама није сертифицивана у складу са овом уредбом за обављање таквих послова, он је дужан да обезбеди да уговорена организација ради под његовим надзором. Пружалац услуга обезбеђује надлежном органу приступ уговореној организацији како би надлежни орган установио сталну усклађеност са применљивим захтевима ове уредбе.

ATM/ANS.OR.B.020 Захтеви који се односе на особље

а) Пружалац услуга одређује одговорног руководиоца који је овлашћен да обезбеди да све активности буду финансиране и извршене у складу са применљивим захтевима. Одговорни руководиоца је одговоран за успостављање и одржавање делотворног система управљања.

б) Пружалац услуга дефинише овлашћења, дужности и одговорности именованих руководиоца, што се посебно односи на руководиоце задужене за безбедност, квалитет, обезбеђивање, финансије и функције у вези са људским ресурсима, ако је применљиво.

ATM/ANS.OR.B.025 Захтеви који се односе на објекте

Пружалац услуга обезбеђује постојање одговарајућих и примерених објеката за обављање и управљање свим задацима и пословима у складу са применљивим захтевима.

ATM/ANS.OR.B.030 Вођење евиденције

а) Пружалац услуга успоставља систем вођења евиденције који омогућава одговарајуће чување евиденције и поуздано праћење свих својих активности, обухватајући нарочито све елементе наведене у ATM/ANS.OR.B.005.

б) Облик и период чувања евиденције из става а) су дефинисани у процедурама система управљања пружаоца услуга.

ц) Евиденција се чува на начин који обезбеђује заштиту од оштећења, измена и крађе.

ATM/ANS.OR.B.035 Оперативни приручници

а) Пружалац услуга израђује и одржава ажурним своје оперативне приручнике који се односе на пружање услуга, а намењени су за употребу и давање смерница оперативном особљу.

б) Пружалац услуга обезбеђује да:

1) оперативни приручници садрже инструкције и информације неопходне оперативном особљу за обављање његових дужности;

2) релевантни делови оперативних приручника буду доступни особљу на које се односе;

3) оперативно особље буде информисано о изменама оперативних приручника које се односе на његове дужности на начин који обезбеђује њихову примену од дана ступања на снагу.

ГЛАВА Ц – ПОСЕБНИ ОРГАНИЗАЦИОНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА КОЈИ НИСУ ПРУЖАОЦИ *ATS* (ATM/ANS.OR.C)

ATM/ANS.OR.C.001 Подручје примене

Ова глава утврђује захтеве које је, поред захтева дефинисаних у главама А и Б, дужан да испуни пружалац услуга који није пружалац услуга у ваздушном саобраћају.

ATM/ANS.OR.C.005 Помоћна процена безбедности и гаранције за промене у функционалном систему

а) За све промене пријављене у складу са ATM/ANS.OR.A.045 став а) тачка 1), пружалац услуга који није пружалац услуга у ваздушном саобраћају дужан је да:

1) обезбеди да је спроведена помоћна процена безбедности која обухвата цео опсег промене која се односи на:

(i) промену опреме, процедура и особља;

(ii) везе и интеракције између елемената који су предмет промене и осталих делова функционалног система;

(iii) везе и интеракције између елемената који су предмет промене и окружења у коме је предвиђено да раде;

(iv) животни циклус промене од дефинисања до увођења у рад, укључујући транзицију;

(v) планирани деградирани начини рада;

2) са довољном поузданошћу, посредством потпуног, документованог и валидног аргумента, пружи гаранције да ће услуга бити онаква како је то одређено у дефинисаном контексту и да ће наставити да буде таква.

б) Пружалац услуга који није пружалац услуга у ваздушном саобраћају обезбеђује да помоћна процена безбедности из става а) садржи:

1) потврду:

(i) да процена одговара опсегу промене који је дефинисан у ставу а) тачка 1);

(ii) да је услуга онаква како је то одређено у дефинисаном контексту;

(iii) да је таква услуга усаглашена са и није у супротности са било којим захтевом ове уредбе који се односи на услуге које пружа промењен функционални систем; и

2) спецификацију критеријума праћења која је неопходна за доказивање да ће услуга коју пружа промењени функционални систем наставити да буде само таква како је то одређено у дефинисаном контексту.

ГЛАВА Д — ПОСЕБНИ ОРГАНИЗАЦИОНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ *ANS* И *ATM* И МЕНАЦЕРА МРЕЖЕ (ATM/ANS.OR.D)

ATM/ANS.OR.D.001 Подручје примене

Ова глава утврђује захтеве које, поред захтева дефинисаних у главама А, Б и Ц, морају да испуне пружалац услуга у ваздушној пловидби (*ANS*), пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја (*ATFM*) и Менаџер мреже.

ATM/ANS.OR.D.005 Пословни и годишњи план и план учинка

а) Пословни план

1) Пружалац услуга у ваздушној пловидби и пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја су дужни да израде пословни план који обухвата период од најмање пет година. Пословни план мора да:

(i) дефинише општу сврху и циљеве пружаоца услуга у ваздушној пловидби и пружаоца управљања протоком ваздушног саобраћаја, као и стратегије постизања истих у складу са било којим општим, дугорочним планом пружаоца услуга у ваздушној пловидби и пружаоца управљања протоком ваздушног саобраћаја и применљивим захтевима прописа Уније за развој инфраструктуре или других технологија;

(ii) садржи циљеве учинка који се односе на безбедност, капацитет, животну средину и трошковну ефикасност, ако је применљиво према Сprovedбеној уредби Комисије (ЕУ) бр. 390/2013.

2) Информације наведене у тачки 1) подтач. (i) и (ii) морају да буду усклађене са планом учинка из члана 11. Уредбе (ЕЗ) бр. 549/2004 и, ако су у питању безбедносни подаци, са Националним програмом безбедности који је наведен у стандарду 3.1.1 Анекса 19 Чикашке конвенције, у његовом првом издању од јула 2013. године.

3) Пружалац услуга у ваздушној пловидби и пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја израђују безбедносна и пословна образложења за значајне инвестиционе пројекте укључујући, по потреби, процењени утицај на одговарајуће циљеве учинка из тачке 1) подтачка (ii) и утврђујући инвестиције које произилазе из правних захтева повезаних са спровођењем Програма за истраживање АТМ у оквиру Јединственог европског неба (*SESAR*).

б) Годишњи план

1) Пружалац услуга у ваздушној пловидби и пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја су дужни да израде годишњи план за наредну годину, који ближе дефинише делове пословног плана и описује све промене у поређењу са претходним планом.

2) Годишњи план обухвата следеће одредбе о нивоу и квалитету услуге, као што су очекивани ниво капацитета, безбедности, животне средине и трошковне ефикасности:

(i) информацију о увођењу нове инфраструктуре или другим развојним пословима, као и изјаву о томе како ће они допринети побољшању учинка пружаоца услуга у ваздушној пловидби и пружаоца управљања протоком ваздушног саобраћаја, укључујући ниво и квалитет услуге;

(ii) индикаторе учинка, ако се они могу применити, у складу са планом учинка из члана 11. Уредбе (ЕЗ) бр. 549/2004, на основу којих се процењују ниво и квалитет услуге;

(iii) информације о мерама предвиђеним за умањење безбедносних ризика утврђених од стране пружаоца услуга у ваздушној пловидби и пружаоца управљања протоком ваздушног саобраћаја, укључујући безбедносне индикаторе за праћење безбедносног ризика и, по потреби, процењени трошак за мере умањења ризика;

(iv) очекивану краткорочну финансијску пројекцију пружаоца услуга у ваздушној пловидби и пружаоца управљања протоком ваздушног саобраћаја, као и све промене или утицај на пословни план.

ц) Део планова који се односи на учинак

Пружалац услуга у ваздушној пловидби и пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја достављају Комисији, на њен захтев, делове пословног и годишњег плана који се односе на учинак, под условима које одреди надлежни орган у складу са националним законом.

ATM/ANS.OR.D.010 Управљање обезбеђивањем

а) Пружалац услуга у ваздушној пловидби, пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја и Менаџер мреже успостављају, као саставни део система управљања прописаног у ATM/ANS.OR.B.005, систем управљања обезбеђивањем којим се постиже:

1) обезбеђивање објеката и особља у циљу спречавања незаконитог ометања пружања услуга;

2) обезбеђивање оперативних података које они примају, производе или на други начин користе, тако да приступ овим подацима буде доступан само овлашћеним лицима.

б) Систем управљања обезбеђивањем дефинише:

1) процедуре за процену и умањење ризика који се односе на обезбеђивање, праћење и унапређење обезбеђивања, прегледе обезбеђивања и ширење сазнања;

2) начине за откривање угрожавања обезбеђивања и за алармирање особља одговарајућим упозорењима;

3) начине за контролисање последица угрожавања обезбеђивања и утврђивање мера за враћање у претходно стање и процедуре за умањење ризика којим се спречава поновно угрожавање.

ц) Пружалац услуга у ваздушној пловидби, пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја и Менаџер мреже обезбеђују, по потреби, за своје особље потврде о непостојању безбедносних сметњи и сарађују са одговарајућим цивилним и војним органима у циљу обезбеђивања својих објеката, особља и података.

д) Пружалац услуга у ваздушној пловидби, пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја и Менаџер мреже предузимају неопходне мере у циљу заштите система, саставних делова у употреби и података и спречавања угрожавања мреже од стране корумпираних информација и електронских претњи које могу довести до незаконитог ометања у пружању њихових услуга.

ATM/ANS.OR.D.015 Финансијска стабилност - економски и финансијски капацитет

Пружалац услуга у ваздушној пловидби и пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја морају да буду у стању да испуне своје финансијске обавезе, као што су фиксни и варијабилни трошкови обављања делатности или трошкови капиталних инвестиција. Они су дужни да користе одговарајући систем трошковног рачуноводства. Они доказују своју способност посредством годишњег плана, како је наведено у ATM/ANS.OR.D.005 тачка б), и посредством биланса стања и обрачуна, ако је то применљиво с обзиром на њихов правни статус, као и редовним спровођењем независне финансијске провере.

ATM/ANS.OR.D.020 Одговорност и осигурање

а) Пружалац услуга у ваздушној пловидби, пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја и Менаџер мреже закључују уговоре о осигурању од одговорности који се односе на извршавање њихових задатака, у складу са одговарајућим законом.

б) Метод који се користи за пружање покрића мора да буде примерен могућем губитку и штети, узимајући у обзир правни статус дотичних пружалаца услуга и Менаџера мреже, као и ниво расположивог покрића комерцијалног осигурања.

ц) Пружалац услуга у ваздушној пловидби, пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја и Менаџер мреже који користе услуге другог пружаоца услуга, обезбеђују да закљученим уговорима буде дефинисана подела међусобне одговорности.

ATM/ANS.OR.D.025 Захтеви у вези са извештавањем

а) Пружалац услуга у ваздушној пловидби и пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја достављају надлежном органу годишњи извештај о својим активностима.

б) Годишњи извештаји пружаоца услуга у ваздушној пловидби и пружаоца управљања протоком ваздушног саобраћаја обухватају њихове финансијске резултате, не доводећи у питање члан 12. Уредбе (ЕЗ) бр. 550/2004, као и њихов оперативни учинак и све друге значајне активности и развојне послове, посебно у области безбедности.

ц) Менаџер мреже, у складу са чланом 20. Уредбе (ЕУ) бр. 677/2011, доставља годишњи план својих активности Комисији и Агенцији. Овај извештај обухвата његов оперативни учинак, као и значајне активности и развојне послове, посебно у области безбедности.

д) Годишњи извештаји из ст. а) и ц) обухватају најмање:

1) процену нивоа учинка пружених услуга;

2) учинак пружаоца услуга у ваздушној пловидби и пружаоца управљања протоком ваздушног саобраћаја у односу на циљеве учинка утврђене у пословном плану наведеном у ATM/ANS.OR.D.005 став а), поређењем оствареног учинка и учинка из годишњег плана коришћењем индикатора учинка дефинисаних годишњим планом;

3) учинак Менаџера мреже у односу на циљеве учинка утврђене у Стратешком плану мреже из члана 2. тачка 24) Уредбе (ЕУ) бр. 677/2011, поређењем оствареног учинка и учинка из Оперативног плана мреже из члана 2. тачка 23) наведене уредбе, коришћењем индикатора учинка дефинисаних у Оперативном плану мреже ;

4) образложење разлика у односу на одговарајуће циљеве и утврђивање мера које су неопходне за отклањање разлика између планираног и оствареног учинка, током референтног периода из члана 11. Уредбе (ЕЗ) бр. 549/2004;

5) развој пословања и инфраструктуре;

б) финансијске резултате, ако се не објављују посебно у складу са чланом 12. став 1) Уредбе (ЕЗ) бр. 550/2004;

7) информације о поступку формалних консултација са корисницима њихових услуга;

8) информације о политици људских ресурса.

е) Пружалац услуга у ваздушној пловидби, пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја и Менаџер мреже достављају своје годишње извештаје Комисији и Агенцији на њихов захтев. Они, такође, те извештаје чине доступним јавности, под условима које одреди надлежни орган у складу са законом Уније и националним законодавством.

АНЕКС IV

ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА У ВАЗДУШНОМ САОБРАЋАЈУ (Део-АТS)

ГЛАВА А – ДОДАТНИ ОРГАНИЗАЦИОНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА У ВАЗДУШНОМ САОБРАЋАЈУ (АТS.ОР)

ОДЕЉАК 1 — ОПШТИ ЗАХТЕВИ

АТS.ОР.100 Власништво

а) Пружалац услуга у ваздушном саобраћају дужан је да обавести надлежне органе о:

1) свом правном статусу, власничкој структури и свим споразумима који значајно утичу на контролу над њиховом имовином;

2) свим везама са организацијама које нису укључене у пружање услуга у ваздушној пловидби, укључујући комерцијалне активности у којима учествује непосредно или преко повезаних организација са више од 1% од очекиваног прихода; додатно, пружалац услуга у ваздушном саобраћају је дужан да обавести надлежни орган о свакој промени власничког удела која износи 10% или више од његових укупних акција.

б) Пружалац услуга у ваздушном саобраћају предузима све неопходне мере да спречи сваки сукоб интереса који може да угрози непристрасно и објективно пружање услуга.

АТS.ОР.105 Отворено и транспарентно пружање услуга

Поред захтева садржаних у АТМ/АNS.ОР.А.075 из Анекса III, пружалац услуга у ваздушном саобраћају не сме да поступа на начин који има за циљ или последицу спречавање, ограничавање или нарушавање конкуренције, нити на начин да злоупотребљава доминантан положај, у складу са важећим законима Уније и националним законодавством.

ОДЕЉАК 2 — БЕЗБЕДНОСТ УСЛУГА

АТS.ОР.200 Систем управљања безбедношћу

Пружалац услуга у ваздушном саобраћају (у даљем тексту: АТS пружалац услуга) је дужан да успостави систем управљања безбедношћу (у даљем тексту: SMS), који може да буде интегрални део система управљања захтеваног у АТМ/АNS.ОР.В.005, а чине га следеће компоненте:

1) *Безбедносна политика и циљеви*

(i) обавезе и одговорност руководства у вези безбедности, који су укључени у политику безбедности;

(ii) одговорност за безбедност у вези са применом и одржавањем SMS-а и овлашћење за одлучивање по питању безбедности;

(iii) именоване руководиоца одговорног за безбедност који је одговоран за примену и одржавање делотворног SMS-а;

(iv) координација у вези са планирањем активности у кризним ситуацијама са осталим пружаоцима услуга и ваздухопловним субјектима који су повезани са АТS пружаоцем услуга током пружања услуга;

(v) SMS документација која описује све елементе SMS-а, повезане SMS процесе и резултате SMS процеса;

2) *Управљање безбедносним ризиком*

(i) процес идентификације опасности повезаних са услугама, који је заснован на комбинацији реактивних, проактивних и прогностичких метода прикупљања безбедносних података;

(ii) процес који обезбеђује анализу, процену и контролу безбедносних ризика повезаних са идентификованим опасностима;

(iii) процес који обезбеђује да је његово учешће у ризику од удеса ваздухоплова сведено на најмању могућу меру;

3) *Безбедносне гаранције*

(i) начини праћења и мерења безбедносног учинка у циљу верификације безбедносног учинка организације и валидације делотворности контроле безбедносних ризика;

(ii) процес идентификације промена које могу утицати на ниво безбедносних ризика повезаних са услугама и идентификације и управљања безбедносним ризицима који могу да настану из тих промена;

(iii) процес праћења и процене делотворности SMS-а, у циљу сталног побољшања укупног учинка SMS-а;

4) *Подстицање безбедности*

(i) Програм обуке који обезбеђује да је особље обучено и стручно за вршење својих SMS дужности;

(ii) безбедносна комуникација која обезбеђује да је особље свесно примене SMS.

ATS.OR.205 Безбедносна процена и гаранције за промене у функционалном систему

а) За све промене пријављене у складу са ATM/ANS.OR.A.045 став а) тачка 1), ATS пружалац услуга дужан је да:

1) обезбеди да је спроведена безбедносна процена која обухвата цео опсег промене која се односи на:

(i) промену опреме, процедура и особља;

(ii) везе и интеракције између елемената који су предмет промене и осталих делова функционалног система;

(iii) везе и интеракције између елемената који су предмет промене и окружења у коме је предвиђено да раде;

(iv) животни циклус промене од дефинисања до увођења у рад, укључујући транзицију;

(v) планирани деградирани начини рада функционалног система; и

2) са довољном поузданошћу, посредством потпуног, документованог и валидног аргумента, пружи гаранције да су безбедносни критеријуми утврђени применом ATS.OR.210 валидни, да су задовољени и да ће остати задовољени.

б) Пружалац услуга у ваздушном саобраћају обезбеђује да безбедносна процена из става а) садржи:

1) идентификацију опасности;

2) утврђивање и образлагање безбедносних критеријума примењивих на дату промену у складу са ATS.OR.210;

3) анализу ризика последица које се односе на промену;

4) вредновање ризика и, ако је потребно, умањење ризика за дату промену тако да испуњава примењиве безбедносне критеријуме;

5) верификацију да:

(i) процена одговара опсегу промене, како је дефинисано у ставу а) тачка 1);

(ii) промена задовољава безбедносне критеријуме;

б) спецификацију критеријума праћења који су неопходни за доказивање да ће услуга коју пружа измењени функционални систем наставити да испуњава безбедносне критеријуме.

ATS.OR.210 Безбедносни критеријуми

а) Пружалац услуга у ваздушном саобраћају је дужан да одреди прихватљивост промене у функционалном систему са аспекта безбедности, на основу анализе ризика који настају увођењем промене, по потреби разврстаних по врстама делатности и категоријама корисника.

б) Прихватљивост промене са аспекта безбедности процењује се употребом специфичних и проверљивих безбедносних критеријума, при чему је сваки критеријум изражен посредством експлицитног, квантитативног нивоа безбедносног ризика или друге мере која се односи на безбедносни ризик.

ц) Пружалац услуга у ваздушном саобраћају обезбеђује да безбедносни критеријуми:

1) буду одговарајући за дату промену, узимајући у обзир врсту промене;
2) када су испуњени, подразумевају да ће функционални систем након промене бити безбедан исто колико и пре промене или да ће пружалац услуга у ваздушном саобраћају доставити аргумент којим образлаже:

(i) да ће свако привремено умањење безбедности бити надокнађено будућим побољшањем безбедности; или

(ii) да свако трајно умањење безбедности има друге корисне последице;

3) када се разматрају заједно, обезбеђују да промена не ствара неприхватљив ризик за безбедност услуга;

4) доприносе побољшању безбедности кад год је то могуће.

ATS.OR.215 Захтеви за издавање дозвола и лекарских уверења контролорима летења

Пружалац услуга у ваздушном саобраћају је дужан да обезбеди да су контролори летења адекватно лиценцирани и да поседују валидно лекарско уверење у складу са Уредбом (ЕУ) бр. 2015/340.

ОДЕЉАК 3 — ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ЉУДСКИ ФАКТОР ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА КОНТРОЛЕ ЛЕТЕЊА

ATS.OR.300 Подручје примене

Овај одељак утврђује захтеве које је у погледу људског учинка дужан да испуни пружалац услуга контроле летења у циљу:

а) спречавања и умањења ризика да услугу контроле летења пружају контролори летења који проблематично употребљавају психоактивне супстанце;

б) спречавања и умањења негативних последица стреса на контролоре летења како би се осигурала безбедност ваздушног саобраћаја;

ц) спречавања и умањења негативних утицаја умора на контролоре летења како би се осигурала безбедност ваздушног саобраћаја.

ATS.OR.305 Одговорности пружаоца услуга контроле летења у погледу проблематичне употребе психоактивних супстанци од стране контролора летења

а) Пружалац услуга контроле летења дужан је да развије и примени политику, са припадајућим процедурама, како би обезбедио да на пружање услуга контроле летења не утиче проблематична употреба психоактивних супстанци.

б) Не дирајући у одредбе Директиве 95/46/ЕС Европског парламента и Савета и важећих националних прописа о тестирању лица, пружалац услуга контроле летења

развија и примењује објективну, транспарентну и недискриминаторну процедуру за откривање случајева проблематичне употребе психоактивних супстанци од стране контролора летења. Ова процедура мора да узме у обзир одредбе наведене у АТСО.А.015 Уредбе (ЕУ) бр. 2015/340.

ц) Процедуру из става б) одобрава надлежни орган.

АТС.ОР.310 Стрес

У складу са АТС.ОР.200, пружалац услуга контроле летења дужан је да:

а) развије и примени политику за управљање стресом контролора летења, укључујући примену Програма за управљање стресом након критичног догађаја;

б) обезбеди контролорима летења образовне и информативне програме о превенцији стреса, укључујући стрес након критичних догађаја, допуњујући обуку везану за људски фактор која се пружа у складу са Одељцима 3 и 4 Главе Д, Анекса I Уредбе (ЕУ) бр. 2015/340.

АТС.ОР.315 Умор

У складу са АТС.ОР.200, пружалац услуга контроле летења дужан је да:

а) развије и примени политику управљања умором контролора летења;

б) обезбеди контролорима летења образовне и информативне програме о превенцији умора, допуњујући обуку везану за људски фактор која се пружа у складу са Одељцима 3 и 4 Главе Д, Анекса I Уредбе (ЕУ) бр. 2015/340.

АТС.ОР.320 Систем сменског рада контролора летења

а) Пружалац услуга контроле летења развија, примењује и прати систем сменског рада у циљу управљања ризицима радног умора контролора летења посредством безбедног смењивања периода дужности и периода одмора. У оквиру система сменског рада пружалац услуге контроле летења је дужан да одреди следеће елементе:

1) максималан број узастопних радних дана на дужности;

2) максималан број часова током периода дужности;

3) максимално време пружања услуге контроле летења без пауза;

4) однос периода на дужности и пауза током пружања услуге контроле летења;

5) минималне периоде одмора;

б) максималне узастопне периоде дужности који захватају ноћне часове, ако је применљиво, у зависности од радног времена дотичне јединице контроле летења;

7) минимални период одмора након периода дужности који захвата ноћне часове;

8) минималан број периода одмора у оквиру циклуса сменског рада.

б) Током развоја и примене система сменског рада, пружалац услуга контроле летења се консултује са контролорима летења на које ће се примењивати систем сменског рада, а ако је применљиво и са њиховим представницима, у циљу идентификације и умањења ризика повезаног с умором кога може изазвати сам систем сменског рада.

ГЛАВА Б – ТЕХНИЧКИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА У ВАЗДУШНОМ САОБРАЋАЈУ (АТС.ТР)

ОДЕЉАК 1 – ОПШТИ ЗАХТЕВИ

**АТС.ТР.100 Радне методе и оперативне процедуре за пружаоце услуга у
ваздушном саобраћају**

а) Пружалац услуга у ваздушном саобраћају мора да буде способан да докаже да су његове радне методе и оперативне процедуре усклађене са:

1) Сprovedбеном уредбом (ЕУ) бр. 923/2012; и

2) стандардима који су утврђени у следећим Анексима Чикашке конвенције, у мери у којој су они релевантни за пружање услуга у ваздушном саобраћају у дотичном ваздушном простору:

(i) Анекс 10 о ваздухопловним комуникацијама, Свеска II о комуникационим процедурама, укључујући оне са *PANS* статусом, шесто издање из октобра 2001. године, укључујући све амандмане, закључно са амандманом бр. 89;

(ii) не дирајући у одредбе Сprovedбене уредбе (ЕУ) бр. 923/2012, Анекс 11 о услугама у ваздушном саобраћају, 13. издање из јула 2001. године, укључујући све амандмане, закључно са амандманом бр. 49.

б) Независно од става а), за јединице пружаоца услуга у ваздушном саобраћају које пружају услуге за пробне летове, надлежни орган може дефинисати додатне или алтернативне услове и процедуре од оних наведених у ставу а) ако је то потребно ради пружања услуга у ваздушном саобраћају за пробне летове.

АНЕКС V

ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ МЕТЕОРОЛОШКИХ УСЛУГА

(Део-МЕТ)

ГЛАВА А – ДОДАТНИ ОРГАНИЗАЦИОНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ МЕТЕОРОЛОШКИХ УСЛУГА (МЕТ.ОР)

ОДЕЉАК 1 - ОПШТИ ЗАХТЕВИ

МЕТ.ОР.100 Метеоролошки подаци и информације

а) Пружалац метеоролошких услуга пружа оператерима ваздухоплова, члановима летачке посаде, јединицама за пружање услуга у ваздушном саобраћају (*ATS* јединицама), службама трагања и спасавања, оператерима аеродрома, органима за истраживање удеса и незгода и другим пружаоцима услуга и ваздухопловним субјектима метеоролошке информације које су им неопходне за спровођење њихових функција, на начин како је то утврдио надлежни орган.

б) Пружалац метеоролошких услуга потврђује оперативно пожељну тачност података који су прослеђени за оперативно коришћење, укључујући извор тих података и осигуравајући истовремено да се такви подаци прослеђују правовремено и да се ажурирају према потреби.

МЕТ.ОР.105 Чување метеоролошких информација

а) Пружалац метеоролошких услуга чува издате метеоролошке информације најмање 30 дана од дана њиховог издавања.

б) Метеоролошке информације се, на захтев, морају учинити доступним ради испитивања или истрага и чувају се у те сврхе до окончања испитивања или истраге.

МЕТ.ОР.110 Захтеви за размену метеоролошких информација

Пружалац метеоролошких услуга је дужан да докаже да је успоставио системе и процесе, као и приступ одговарајућим телекомуникационим средствима, како би се:

а) омогућила размена оперативних метеоролошких информација с другим пружаоцима метеоролошких услуга;

б) корисницима правовремено пружиле потребне метеоролошке информације.

МЕТ.ОР.115 Метеоролошки билтени

Пружалац метеоролошких услуга који је одговоран за одређену област доставља релевантним корисницима метеоролошке билтене путем интернета или ваздухопловне фиксне телекомуникационе мреже.

МЕТ.ОР.120 Пријава одступања светским обласним прогностичким центрима (*WAFS*)

Пружалац метеоролошких услуга који је одговоран за одређену област, који користи *WAFS* податке у *BUFR* коду, ако сам открије или је добио извештај да су откривена знатна одступања у *WAFS* прогнозама значајног времена (*SIGWX*), одмах пријављује одступања одговарајућем *WAFS* у погледу:

а) залеђивања, турбуленције, кумулониimbusа који су невидљиви, учестали, замаскирани или у линији непогода и пешчаних/прашинских олуја;

б) вулканских ерупција или испуштања радиоактивних материја које су значајне за операције ваздухоплова.

ОДЕЉАК 2 — ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ

Поглавље 1 – Захтеви које морају да испуне ваздухопловне метеоролошке станице

МЕТ.ОР.200 Метеоролошки извештаји и друге информације

а) Ваздухопловна метеоролошка станица издаје:

1) локалне редовне извештаје у утврђеним временским интервалима, само за размену на аеродрому на којем су и настали;

2) локалне специјалне извештаје, само за размену на аеродрому на којем су и настали;

3) *METAR* у интервалима од пола сата на аеродромима који се користе за редовни међународни јавни авио-превоз, за размену ван аеродрома на којем је настао.

б) Ваздухопловна метеоролошка станица обавештава јединице за пружање услуга у ваздушном саобраћају и јединице за пружање услуга ваздухопловног информисања на аеродрому о променама у статусу исправности аутоматске опреме која се употребљава за процену видљивости дуж полетно-слетне стазе.

ц) Ваздухопловна метеоролошка станица пријављује придруженој јединици за пружање услуга у ваздушном саобраћају, јединици за пружање услуга ваздухопловног информисања и бироу за метеоролошко бдење појаву прееруптивне вулканске активности, вулканске ерупције и облака вулканског пепела.

д) Ваздухопловна метеоролошка станица успоставља листу критеријума за издавање локалних специјалних извештаја у договору с одговарајућим *ATS* јединицама, оператерима ваздухоплова и другим заинтересованим странама.

МЕТ.ОР.205 Извештавање о метеоролошким елементима

На аеродромима који се користе за редовни међународни јавни авио-превоз ваздухопловна метеоролошка станица извештава о:

а) смеру и брзини приземног ветра;

б) видљивости;

ц) видљивости дуж полетно-слетне стазе, ако је применљиво;

д) садашњем времену на аеродрому и његовој околини;

е) облачности;

ф) температуре ваздуха и температуре тачке росе;

г) атмосферском притиску;

х) додатним информацијама ако је применљиво.

На аеродромима који се не користе за редовни међународни јавни авио-превоз, ако тако одобри надлежни орган, ваздухопловна метеоролошка станица може да извештава само о оним метеоролошким елементима који су важни за врсте летова који се одвијају на том аеродрому. Та листа података објављује се у зборнику ваздухопловних информација.

МЕТ.ОР.210 Осматрање метеоролошких елемената

На аеродромима који се користе за редовни међународни јавни авио-превоз ваздухопловна метеоролошка станица осматра и/или мери:

а) смер и брзину приземног ветра;

б) видљивост;

ц) видљивост дуж полетно-слетне стазе, ако је применљиво;

д) садашње време на аеродрому и његовој околини;

е) облачност;

ф) температуру ваздуха и температуру тачке росе;

г) атмосферски притисак;

х) додатне информације ако је применљиво.

На аеродромима који се не користе за редовни међународни јавни авио-превоз, ако тако одобри надлежни орган, ваздухопловна метеоролошка станица може осматрати и/или мерити само оне метеоролошке елементе који су важни за врсте летова који се одвијају на том аеродрому. Та листа података објављује се у зборнику ваздухопловних информација.

Поглавље 2 – Захтеви које морају да испуне аеродромски метеоролошки биро

MET.OR.215 Прогнозе и друге информације

Аеродромски метеоролошки биро:

а) припрема и/или обезбеђује прогнозе и друге релевантне метеоролошке информације које су му потребне за обављање својих функција у вези с летовима за које је задужен, како је одредио надлежни орган;

б) пружа прогнозе и/или упозорења о локалним метеоролошким условима на аеродромима за које је одговоран;

ц) непрестано проверава прогнозе и упозорења и објављује измене чим је то неопходно и поништава све прогнозе исте врсте, или њихове делове, које су претходно објављене за исто место и исти период важења;

д) пружа брифинге, консултације и документацију за лет члановима летачке посаде и/или другом оперативном особљу;

е) пружа климатолошке информације;

ф) својој придруженој јединици за пружање услуга у ваздушном саобраћају, јединици за пружање услуга ваздухопловног информирања и бироу за метеоролошко бдење пружа примљене информације о вулканској прееруптивној активности, вулканској ерупцији или облаку вулканског пепела;

г) пружа, ако је применљиво, метеоролошке информације јединицама служби трагања и спасавања и одржава везу с јединицом, односно јединицама служби трагања и спасавања током читаве операције трагања и спасавања;

х) по потреби пружа метеоролошке информације релевантним јединицама за пружање услуга ваздухопловног информирања ради извршавања њихових функција;

и) саставља и/или прибавља прогнозу и друге релевантне метеоролошке информације које су потребне за обављање функција *ATS* јединица, у складу с *MET.OR.242*;

ј) својој придруженој јединици за пружање услуга у ваздушном саобраћају, јединици за пружање услуга ваздухопловног информирања и бироу за метеоролошко бдење пружа примљене информације о испуштању радиоактивних материја у атмосферу.

MET.OR.220 Аеродромске прогнозе

а) Аеродромски метеоролошки биро у утврђено време издаје аеродромске прогнозе у облику *TAF* кључа.

б) Приликом издавања *TAF*, аеродромска метеоролошка служба обезбеђује да на једном аеродрому за било које одређено време не постоји више од једне важеће *TAF* прогнозе.

MET.OR.225 Прогноза за слетање

а) Аеродромски метеоролошки биро припрема прогнозе за слетање на начин који је одредио надлежни орган.

б) Прогноза за слетање се објављује у облику *TREND* прогнозе.

ц) Период важења *TREND* прогнозе је два сата од издавања извештаја који чини саставни део прогнозе за слетање.

MET.OR.230 Прогнозе за полетање

Аеродромски метеоролошки биро је дужан да:

- а) припрема прогнозе за полетање на начин који је одредио надлежни орган;
- б) на захтев доставља прогнозе за полетање оператерима ваздухоплова и члановима летачке посаде у периоду од три сата пре очекиваног времена полетања.

MET.OR.235 Аеродромска упозорења и упозорења и аларми на смицање ветра

Аеродромски метеоролошки биро је дужан да:

- а) издаје аеродромска упозорења;
- б) припрема упозорења на смицање ветра за аеродроме на којима се смицање ветра сматра значајним, у складу с локалним договорима са одговарајућом *ATS* јединицом и заинтересованим оператерима ваздухоплова;
- ц) на аеродромима на којима се смицање ветра утврђује аутоматизованом земаљском опремом за даљинско праћење и детекцију смицања ветра, издаје упозорења на смицање ветра које ти системи генеришу;
- д) поништава упозорења када услови за смицање више не постоје и/или се њихова појава на том аеродрому више не очекује.

MET.OR.240 Информације за оператере ваздухоплова и летачку посаду

а) Аеродромски метеоролошки биро пружа оператерима ваздухоплова и члановима летачке посаде:

1) прогнозе елемената наведених у *MET.OR.275* став а) тач. 1) и 2) које израђује *WAFSC*;

2) *METAR* или *SPECI*, укључујући *TREND* прогнозе, *TAF* или измењени *TAF* за аеродроме полетања и одредишта, као и за алтернативне аеродроме за аеродром полетања, алтернативне аеродроме на рути и алтернативне аеродроме за аеродром одредишта;

3) аеродромске прогнозе за полетање;

4) *SIGMET* и специјална осматрања из ваздухоплова од значаја за целу руту;

5) саветодавне информације о вулканском пепелу и тропским циклонима релевантне за целу руту;

б) прогнозе, у облику карте, за област за летове на малим висинама састављене као прилог *AIRMET* поруци и *AIRMET* поруке за летове на малим висинама које су релевантне за целу руту;

7) аеродромска упозорења за локални аеродром;

8) метеоролошке сателитске снимке;

9) информације добијене са земаљских метеоролошких радара.

б) Ако се метеоролошке информације које се укључују у документацију за лет битно разликују од оних које су стављене на располагање за планирање лета, аеродромска метеоролошка служба је дужна да:

1) одмах о томе обавести дотичног оператера ваздухоплова или летачку посаду;

2) ако је могуће, у договору са оператером ваздухоплова достави ревидиране метеоролошке информације.

MET.OR.242 Информације које се пружају јединицама за пружање услуга у ваздушном саобраћају

а) Аеродромски метеоролошки биро пружа, ако је потребно, свом придруженом аеродромском контролном торњу:

1) локалне редовне и специјалне извештаје, *METAR*, *TAF* и *TREND* прогнозе и њихове измене;

2) *SIGMET* и *AIRMET* информације, упозорења и аларме на смицање ветра, као и аеродромска упозорења;

3) све локално договорене додатне метеоролошке информације, као што су прогнозе приземног ветра ради утврђивања могућих промена полетно-слетне стазе у употреби;

4) примљене информације о облаку вулканског пепела за које већ није објављен *SIGMET*, према договору између аеродромског метеоролошког бироа и аеродромског контролног торња на који се информација односи;

5) примљене информације о прееруптивној активности вулкана и/или вулканској ерупцији, према договору између аеродромског метеоролошког бироа и аеродромског контролног торња на који се информација односи.

б) Аеродромски метеоролошки биро пружа својој придруженој јединици прилазне контроле летења:

1) локалне редовне и специјалне извештаје, *METAR*, *TAF* и *TREND* прогнозе и њихове измене;

2) *SIGMET* и *AIRMET* информације, упозорења и аларме на смицање ветра, као и аеродромска упозорења;

3) све локално договорене додатне метеоролошке информације;

4) примљене информације о облаку вулканског пепела за које већ није објављен *SIGMET*, према договору између аеродромског метеоролошког бироа и одговарајуће јединице прилазне контроле летења;

5) примљене информације о прееруптивној активности вулкана и/или вулканској ерупцији, према договору између аеродромског метеоролошког бироа и одговарајуће јединице прилазне контроле летења.

Поглавље 3 – Захтеви које мора да испуне бирои за метеоролошко бдење

MET.OR.245 Метеоролошко бдење и друге информације

У оквиру своје области одговорности биро за метеоролошко бдење је дужан да:

а) врши непрекидно бдење над метеоролошким условима који утичу на летење;

б) координира са организацијама одговорним за издавање *NOTAM* и/или *ASHTAM* порука како би се осигурало да метеоролошке информације о вулканском пепелу, укључене у *SIGMET* и *NOTAM* и/или *ASHTAM* поруке, буду конзистентне;

ц) координира са одређеним вулканским опсерваторијама како би осигурао да информације о вулканској активности прима ефикасно и правовремено;

д) пружа свом придруженом *VAAC* примљене информације о прееруптивној вулканској активности, вулканској ерупцији и облаку вулканског пепела за које већ није издат *SIGMET*;

е) својим јединицама за пружање услуга ваздухопловног информисања пружа примљене информације о испуштању радиоактивних материја у атмосферу за област или суседне области за које врши бдење и за које *SIGMET* већ није објављен;

ф) пружа свом придруженом центру обласне контроле летења и центру информисања ваздухоплова у лету (*ACC/FIC*), према потреби, следеће релевантне информације:

1) *METAR*, укључујући тренутне податке о притиску за аеродроме и друге локације, *TAF* и *TREND* прогнозе и њихове измене;

2) прогнозе ветрова и температура на висини и значајних временских појава на рути и њихове измене, *SIGMET* и *AIRMET* информације и одговарајућа специјална осматрања из ваздухоплова;

3) све друге метеоролошке информације које затраже *ACC/FIC* како би одговорили на захтеве ваздухоплова у лету;

- 4) примљене информације о облаку вулканског пепела за који *SIGMET* већ није издат, како је договорено између бироа за метеоролошко бдење и *ACC/FIC*;
- 5) примљене информације које се односе на испуштање радиоактивних материја у атмосферу, како је договорено између бироа за метеоролошко бдење и *ACC/FIC*;
- 6) саветодавне информације о тропском циклону које је издао *TCAC* за своју област одговорности;
- 7) саветодавне информације о вулканском пепелу које је издао *VAAC* за своју област одговорности;
- 8) примљене информације о прееруптивној вулканској активности и/или вулканској ерупцији, како је договорено између бироа за метеоролошко бдење и *ACC/FIC*.

MET.OR.250 SIGMET поруке

Биро за метеоролошко бдење дужан је да:

- а) припрема и шаље *SIGMET* поруке;
- б) обезбеђује да се *SIGMET* порука поништи када се појаве више не јављају или се више не очекују да ће се појавити у области на коју се односи *SIGMET* порука;
- ц) обезбеди да период важења *SIGMET* поруке није дужи од четири сата, а у посебном случају *SIGMET* порука за вулкански пепео и тропске циклоне тај период ће бити продужен на највише шест сати;
- д) обезбеђује да се *SIGMET* поруке издају не више од четири сата пре почетка периода важности, а у посебном случају *SIGMET* порука за вулкански пепео и тропске циклоне чим је то могуће, али не раније од 12 сати од почетка периода важности поруке и да се ажурирају најмање сваких шест сати.

MET.OR.255 AIRMET поруке

Биро за метеоролошко бдење дужан је да:

- а) припрема и шаље *AIRMET* поруке када је надлежни орган утврдио да густина саобраћаја који се одвија испод нивоа лета 100, или у планинским подручјима до нивоа лета 150 или више, где је то потребно, оправдава редовно издавање и слање прогноза за област за такве операције;
- б) поништава *AIRMET* поруку када се појава више не јавља или се више не очекује да ће се појавити у области;
- ц) обезбеђује да период важења *AIRMET* поруке није дужи од четири сата.

MET.OR.260 Прогнозе за област за летове на малим висинама

Биро за метеоролошко бдење дужан је да:

- а) издаје прогнозу за област за летове на малим висинама када густина саобраћаја који се одвија испод нивоа лета 100, или у планинским подручјима до нивоа лета 150 или више, где је то потребно, оправдава редовно издавање и слање прогноза за област за такве операције;
- б) обезбеди да учесталост издавања, облик и утврђено време или период важења прогнозе за област за летове на малим висинама и критеријуми за њихове измене одговарају онима које је утврдио надлежни орган;
- ц) обезбеди да се прогнозе за област за летове на малим висинама, састављене као прилог *AIRMET* поруци, издају сваких шест сати с периодом важења од шест сати и да се шаљу одговарајућим бироима за метеоролошко бдење најкасније један сат пре почетка њиховог периода важења.

Поглавље 4 – Захтеви које мора да испуни саветодавни центар за вулкански пепео (VAAC)

MET.OR.265 Одговорности саветодавног центра за вулкански пепео

У свом подручју одговорности VAAC је дужан да:

а) када је вулкан већ еруптирао или се очекује његова ерупција или је већ пријављен вулкански пепео, пружи саветодавне информације у погледу распрострањености и прогнозе кретања облака вулканског пепела:

1) Европској координационој групи за кризе у ваздухопловству (*EACCC*);
2) оним бироима за метеоролошко бдење који су одговорни за области информисања ваздухоплова у лету (*FIR*) које могу бити под утицајем наведених појава;
3) оператерима ваздухоплова, обласним контролама летења (*ACC*) и центрима информисања ваздухоплова у лету (*FIC*) који су одговорни за области информисања ваздухоплова у лету (*FIR*) које могу бити под утицајем наведених појава;

4) светским обласним прогностичким центрима, међународним *OPMET* базама података, међународним *NOTAM* бироима и центрима који су регионалним споразумима о ваздушној пловидби овлашћени за рад фиксних ваздухопловних сателитских дистрибуционих система;

5) другим VAAC чија би подручја одговорности могла да буду захваћена.

б) координира с одређеним вулканским опсерваторијама како би осигурао да се информације о вулканској активности примају ефикасно и правовремено;

ц) пружа саветодавне метеоролошке информације из става а) најмање сваких шест сати све до тренутка када се облак вулканског пепела више не може идентификовати на основу сателитских података, када се из тог подручја више не примају метеоролошки извештаји о вулканском пепелу и када више нема извештаја о новим ерупцијама вулкана; и

д) одржава двадесетчетворочасовно бдење.

Поглавље 5 – Захтеви које мора да испуни саветодавни центар за тропске циклоне (TCAC)

MET.OR.270 Одговорности саветодавног центра за тропске циклоне

TCAC издаје:

а) у форми скраћеног отвореног текста - саветодавне информације у погледу положаја центра циклona, његовог смера и брзине кретања, притиска у центру и максималног приземног ветра у близини центра:

1) бироима за метеоролошко бдење у његовом подручју одговорности;
2) другим *TCAC* чија подручја одговорности могу бити захваћена;
3) светским обласним прогностичким центрима, међународним *OPMET* базама података и центрима одговорним за рад фиксних ваздухопловних сателитских дистрибуционих система;

б) ажуриране саветодавне информације бироима за метеоролошко бдење за сваки тропски циклон, према потреби, а најмање на сваких шест сати.

Поглавље 6 – Захтеви које мора да испуни светски обласни прогностички центар (WAFС)

MET.OR.275 Одговорности светског обласног прогностичког центра

а) WAFС пружа, у дигиталном облику:

1) глобалне прогнозе у тачкама мреже за параметре:
i) ветар на висини;

- ii) температура и влага на висини;
 - iii) геопотенцијална апсолутна висина нивоа лета;
 - iv) ниво лета и температура тропопаузе;
 - v) смер, брзина и ниво лета на коме је ветар максималан;
 - vi) кумулонимбусни облаци;
 - vii) залеђивање;
 - viii) турбуленција;
- 2) глобалне прогнозе значајних временских појава (*SIGWX*), укључујући вулканску активност и испуштање радиоактивних материја.
- б) *WAFС* обезбеђује да се продукти Светског обласног прогностичког система дистрибуирају кроз комуникациони систем у бинарном облику.

ГЛАВА Б – ТЕХНИЧКИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ МЕТЕОРОЛОШКИХ УСЛУГА (MET.TR)

ОДЕЉАК 1 – ОПШТИ ЗАХТЕВИ

MET.TR.115 Метеоролошки билтени

- а) Метеоролошки билтени садрже заглавље које се састоји од:
- 1) идентификацијске ознаке од четири слова и два броја;
 - 2) четворословног *ICAO* локацијског индикатора који одговара географској локацији пружаоца метеоролошких услуга од кога потиче или који је саставио метеоролошки билтен;
 - 3) групе за дан и време;
 - 4) трсловне ознаке, ако је потребно.
- б) Метеоролошки билтени који садрже оперативне метеоролошке информације које ће се преносити путем *AFTN* морају бити уграђени у текстуални део формата *AFTN* поруке.

ОДЕЉАК 2 – ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ

Поглавље 1 – Технички захтеви које морају да испуне ваздухопловне метеоролошке станице

MET.TR.200 Метеоролошки извештаји и друге информације

- а) Локални редовни и локални специјални извештаји и *METAR* морају да садрже, према наведеном редоследу, следеће елементе:
- 1) идентификацију типа извештаја;
 - 2) локацијски индикатор;
 - 3) време осматрања;
 - 4) ознаку аутоматизованог извештаја или извештаја који недостаје, ако је применљиво;
 - 5) смер и брзину приземног ветра;
 - 6) видљивост;
 - 7) видљивост дуж полетно-слетне стазе, када су испуњени критеријими за њено осматрање;
 - 8) садашње време;
 - 9) количину облака, тип облака (само *cumulonimbus* и *cumulus congestus*) и висину базе облака или вертикалну видљивост ако се мери;
 - 10) температуру ваздуха и температуру тачке росе;
 - 11) *QNH* и ако је применљиво у локалним редовним и локалним специјалним

извјештајима - *QFE*;

12) додатне информације, ако је применљиво.

б) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима:

1) ако се приземни ветар осматра са више од једне локације дуж полетно-слетне стазе, наводе се локације за које су те вредности репрезентативне;

2) када је у употреби више полетно-слетних стаза, а осмотрен је приземни ветар који се на њих односи, дају се, ако су доступне, вредности за ветар за сваку полетно-слетну стазу уз обавезно навођење полетно-слетне стазе на коју се одговарајућа вредност односи;

3) када се у складу са MET.TR.205 став а) тачка 3) подтачка ii) под Б) извештавају варијације од средњег смера ветра, извештавају се два екстремна смера између којих је приземни ветар варирао;

4) када се у складу са MET.TR.205 став а) тачка 3) подтачка iii) извештавају варијације од средње брзине ветра (удари), оне се извештавају као максимална и минимална измерена вредност брзине приземног ветра.

ц) *METAR*

1) *METAR* се припрема у складу са обрасцем из Додатка 1 и издаје у облику кода *METAR* који прописује Светска метеоролошка организација.

2) Ако се издаје у дигиталном облику, *METAR* мора да буде:

(i) у формату који је усклађен с глобалним интероперабилним моделом размене и користи се *geography markup language (GML)*;

(ii) надопуњен одговарајућим метаподацима.

3) *METAR* мора да буде спреман за размену најкасније пет минута после стварног времена осматрања.

д) Информације о видљивости, видљивости дуж полетно-слетне стазе, садашњем времену и количини облачности, типу облака и висини базе облака замењују се у свим метеоролошким извештајима изразом *CAVOK* када се у тренутку осматрања истовремено појављују следећи услови:

1) видљивост *10 km* или више, а најнижа видљивост није извештена;

2) нема облака од оперативног значаја;

3) нема временских услова значајних за ваздухопловство.

е) Листа критеријума за пружање локалних специјалних извештаја обухвата следеће:

1) оне вредности које највише одговарају оперативним минимумима оператора ваздухоплова који користе аеродром;

2) оне вредности којима се испуњавају други локални захтеви *ATS* јединица и оператора ваздухоплова;

3) пораст температуре ваздуха за 2°C или више у односу на ону из последњег локалног извештаја, или неки други праг вредности према договору између пружаоца метеоролошких услуга, одговарајуће *ATS* јединице и заинтересованих оператора ваздухоплова;

4) доступне додатне информације у погледу појаве значајних метеоролошких услова у зони прилажења и зони пењања;

5) ако се примењују поступци смањивања буке, а средња вредност брзине приземног ветра се променила за *5 kt (2,5 m/s)* или више од времена последњег локалног извештаја, а да је при томе средња брзина пре и/или после промене износила *15 kt (7,5 m/s)* или више;

б) ако се средња вредност смера приземног ветра променила за 60° или више од оне из последњег извештаја, а да је при томе средња вредност брзине ветра пре и/или после промене износила *10 kt (5 m/s)* или више;

7) ако се средња вредност брзине приземног ветра променила за *10 kt (5 m/s)* или више од оне из последњег локалног извештаја;

8) ако се средња вредност брзине приземног ветра (удари) променила за 10 *kt* (5 *m/s*) или више од оне у тренутку последњег локалног извештаја, а да је при томе средња вредност брзине пре и/или после промене износила 15 *kt* (7,5 *m/s*) или више;

9) ако дође до појаве, престанка или промене интензитета било које од следећих временских појава:

- (i) падавина које се леде;
- (ii) умерене или јаке падавине, укључујући пљускове; и
- (iii) грмљавинске олује, са падавинама;

10) ако дође до појаве или престанка било које од следећих временских појава:

- (i) магле која се леди;
- (ii) грмљавинске олује, без падавина;

11) ако се количина слоја облака испод 1.500 *ft* (450 *m*) промени:

(i) од мале облачности (*SCT*) или мање на разбијену облачност (*BKN*) или потпуно облачно (*OVC*); или

- (ii) са *BKN* или *OVC* на *SCT* или мање.

ф) Ако је тако договорено између пружаоца метеоролошких услуга и надлежног органа, локални специјални извештаји објављују се увек када дође до следећих промена:

1) ако се ветар промени тако да премашује прагове вредности од оперативног значаја. Прагове вредности параметара утврђује пружалац метеоролошких услуга у договору са одговарајућом *ATS* јединицом и заинтересованим оператерима ваздухоплова, узимајући у обзир промене ветра које:

- (i) захтевају промену полетно-слетне стазе у употреби;

(ii) показују да су се компонента леђног ветра и компонента бочног ветра на полетно-слетној стази промениле тако да пролазе прагове вредности који представљају главна оперативна ограничења за типични ваздухоплов који обавља операције на аеродрому;

2) ако се видљивост повећава и мења на, или у тој промени прође један или више прагова следећих вредности, или ако се видљивост смањује и тим смањивањем прође један или више прагова следећих вредности:

- (i) 800 *m*, 1 500 *m* или 3 000 *m*;

(ii) 5.000 *m*, у случајевима када се знатан број летова врши у складу с правилима визуелног летења;

3) ако се видљивост дуж полетно-слетне стазе повећава и мења на, или у тој промени прође један или више прагова следећих вредности, или ако се видљивост дуж полетно-слетне стазе смањује и тим смањивањем прође један или више прагова следећих вредности: 50 *m*, 175 *m*, 300 *m*, 550 *m* или 800 *m*;

4) ако дође до појаве, престанка или промене интензитета било које од следећих временских појава:

- (i) прашинске олује;
- (ii) пешчане олује;
- (iii) левкастог облака (торнадо или пијавица);

5) ако дође до појаве или престанка било које од следећих временских појава:

- (i) прашине, песка или снега ниско подигнутих ветром;
- (ii) прашине, песка или снега ношених ветром;
- (iii) линије непогода;

6) ако се висина базе најнижег слоја облака количине *BKN* или *OVC* подиже и мења на, или у тој промени прође један или више прагова следећих вредности, или ако се висина базе најнижег слоја облака количине *BKN* или *OVC* спушта и тим спуштањем прође један или више прагова следећих вредности:

- (i) 100 *ft*, 200 *ft*, 500 *ft* или 1.000 *ft* (30 *m*, 60 *m*, 150 *m* или 300 *m*);

(ii) 1.500 *ft* (450 *m*), у случајевима када се знатан број летова извршава у

складу са правилима визуалног летења;

7) ако је небо невидљиво и вертикална видљивост се повећа и промени на, или у тој промени прође један или више прагова следећих вредности, или ако се очекује да се вертикална видљивост смањи и да тим смањивањем прође један или више прагова следећих вредности: 100 *ft*, 200 *ft*, 500 *ft* или 1.000 *ft* (30 *m*, 60 *m*, 150 *m* или 300 *m*);

8) било који други критеријум на основу локалних аеродромских оперативних минимума, како је договорено између пружаоца метеоролошких услуга и оператера ваздухоплова.

MET.TR.205 Извештавање о метеоролошким елементима

а) Смер и брзина приземног ветра

1) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима, као и у *METAR* извештају, о смеру и брзини приземног ветра извештава се у корацима од 10° у односу на стварни север, односно 1 *kt* (0,5 *m/s*).

2) Оне осмотрене вредности које се не уклапају у овај корак за извештавање заокружују се на најближи корак те скале.

3) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима и у *METAR* извештају:

(i) наводе се мерне јединице које се употребљавају за брзину ветра;

(ii) о варијацијама средње вредности смера ветра, ако је укупна варијација 60° или више, током последњих 10 минута извештава се на следећи начин:

(А) ако је укупна варијација 60° или више, али мање од 180°, а брзина ветра је 3 *kt* (1,5 *m/s*) или више, о тим варијацијама смера се извештава са два крајња смера између којих је приземни ветар варирао;

(Б) ако је укупна варијација 60° или више, али мање од 180°, а брзина ветра је мања од 3 *kt* (1,5 *m/s*), о смеру ветра се извештава као варијабилном без средње вредности смера ветра;

(Ц) ако је укупна варијација 180° или више, о смеру ветра се извештава као варијабилном без средње вредности смера ветра;

(iii) о варијацијама средње вредности брзине ветра (удари) током последњих 10 минута извештава се када максимална брзина ветра премаши средњу вредност брзине за:

(А) 5 *kt* (2,5 *m/s*) или више, у локалним редовним и локалним специјалним извештајима када се примењују поступци за смањивање буке;

(Б) 10 *kt* (5 *m/s*) или више у осталим случајевима;

(iv) ако се извештава о брзини ветра мањој од 1 *kt* (0,5 *m/s*), она се наводи као тишина;

(v) ако се извештава о брзини ветра од 100 *kt* (50 *m/s*) или више, наводи се да је већа од 99 *kt* (49 *m/s*);

(vi) ако се у складу с MET.TR.205 став а) извештава о варијацијама средње брзине ветра (удари), извештава се о максималној достигнутој брзини ветра;

(vii) ако се у десетоминутном периоду појаве значајни дисконтинуитети у смеру и/или брзини ветра, извештава се само о варијацијама средње вредности смера и средње вредности брзине ветра које се појављују после тих дисконтинуитета.

б) Видљивост

1) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима, као и у *METAR* извештају, о видљивости се извештава у корацима од 50 *m* када је видљивост мања од 800 *m*; у корацима од 100 *m* када је 800 *m* или више, али мања од 5 *km*; у корацима од једног километра када је видљивост 5 *km* или више, али мања од 10 *km*, а извештава се као 10 *km* када је видљивост 10 *km* или више, осим када могу бити примењени услови за употребу *CAVOK*.

2) Све осмотрене вредности које се не уклапају у ту наведену скалу за извештавање заокружују се на најближи нижи корак те скале.

3) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима о видљивости дуж полетно-слетне стазе извештава се заједно са јединицама мере које су исте као и оне коришћење за видљивост.

ц) *Видљивост дуж полетно-слетне стазе (RVR)*

1) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима, као и у *METAR* извештају, о *RVR* се извештава у корацама од 25 *m* када је мања од 400 *m*, у корацама од 50 *m* када је између 400 и 800 *m* и у корацама од 100 *m* када је већа од 800 *m*.

2) Оне осмотрене вредности које се не уклапају у наведену скалу за извештавање заокружују се на најближи нижи корак те скале.

3) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима, као и у *METAR* извештају:

(i) ако је *RVR* изнад максималне вредности коју систем у употреби може утврдити, она се у локалним редовним и локалним специјалним извештајима наводи скраћеницом *ABV*, а у *METAR* извештају скраћеницом *P* после чега следи максимална вредност коју систем може утврдити;

(ii) ако је *RVR* испод минималне вредности коју систем у употреби може утврдити, она се у локалним редовним и локалним специјалним извештајима наводи скраћеницом *BLW*, а у *METAR* извештају скраћеницом *M* после чега следи минимална вредност коју систем може утврдити.

4) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима:

(i) приказују се коришћене мерне јединице;

(ii) ако се *RVR* осматра само са једне локације дуж полетно-слетне стазе, нпр. у зони додира, она се укључује без икакве ознаке локације;

(iii) ако се *RVR* осматра са више од једне локације дуж полетно-слетне стазе, прво се наводи вредност која се односи на зону додира (*touchdown zone*), након тога вредности које се односе на средину полетно-слетне стазе (*mid-point*) и даљи део полетно-слетне стазе (*stop-end*), а наводе се и локације на које се те вредности односе;

(iv) ако је у употреби више од једне полетно-слетне стазе, извештава се о доступним вредностима за *RVR* за сваку полетно-слетну стазу уз навођење полетно-слетне стазе на коју се те вредности односе.

д) *Садашње време*

1) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима о осмотреним тренутним временским појавама извештава се с обзиром на њихову врсту и карактеристике, а наводи се и њихов интензитет, ако је прикладно.

2) У *METAR* извештају се о осмотреним тренутним временским појавама извештава с обзиром на њихову врсту и карактеристике, а наводи се и њихов интензитет или удаљеност од аеродрома, ако је прикладно.

3) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима, као и у *METAR* извештају, извештава се, према потреби, о следећим карактеристикама садашњег времена помоћу одговарајућих скраћеница и одговарајућих критеријума:

(i) Грмљавинска олуја (*TS*)

Користи се за извештавање о грмљавинској олуји са падавинама. Када се на аеродрому у периоду од 10 минута пре осматрања чује гром или примети муња, али се на аеродрому не осматре падавине, скраћеница *TS* се користи без додатних ознака за карактеристике појаве.

(ii) Залеђивање (*FZ*)

Користи се за извештавање о присуству прехлађених водених капљица или падавина, наведено заједно са врстама садашњег времена у складу са Додатком 1.

4) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима, као и у *METAR* извештају:

(i) како би се потпуно описало садашње време, тј. тренутни временски услови од значаја за ваздухопловне операције, користи се према потреби једна или више (али највише три) скраћеница за садашње време, заједно са ознаком карактеристике, интензитета или удаљености од аеродрома за описане појаве, када је то одговарајуће;

(ii) уз скраћеницу за садашње време прво се пријављује ознака интензитета или удаљености, у зависности шта је одговарајуће, а затим следе ознаке карактеристике и врсте временске појаве;

(iii) када се осматрају две различите врсте садашњег времена, оне се наводе у две одвојене групе, при чему се ознака интензитета или удаљености односи на временску појаву која следи после ознаке. Међутим, различите врсте падавина које се појављују у време осматрања наводе се као једна група, при чему се на првом месту наводи доминантна врста падавина, а пре тога се наводи само једна ознака интензитета која се односи на интензитет укупних падавина.

е) *Облачност*

1) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима, као и у *METAR* извештају, висина базе облака наводи се у корацима од 100 *ft* (30 *m*) све до 10.000 *ft* (3.000 *m*).

2) Оне осмотрене вредности које се не уклапају у дефинисану скалу за извештавање заокружују се на најближи нижи корак те скале.

3) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима:

(i) наводе се мерне јединице које се употребљавају за висину базе облака и вертикалну видљивост;

(ii) ако је у употреби више од једне полетно-слетне стазе, а висине база облака се утврђује инструментално за сваку од тих полетно-слетних стаза, извештава се о доступним висинама база облака за сваку од њих, уз навођење одговарајуће полетно-слетне стазе на коју се свака од тих вредности односи.

ф) *Температура ваздуха и температура тачке росе*

1) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима, као и у *METAR* извештају, температура ваздуха и температура тачке росе наводе се у целим степенима Целзијуса.

2) Оне осмотрене вредности које се не уклапају у дефинисану скалу за извештавање заокружују се на најближи цели Целзијусов степен, при чему се осмотрене вредности које укључују 0,5° заокружују на први следећи виши Целзијусов степен.

3) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима, као и у *METAR* извештају, означава се температура испод 0°C.

г) *Атмосферски притисак*

1) У редовним и локалним специјалним извештајима, као и у *METAR* извештају, *QNH* и *QFE* рачунају се у десетим деловима хектопаскала, а наводе се у корацима целих вредности хектопаскала користећи четири цифре.

2) Све осмотрене вредности које се не уклапају у наведену скалу за извештавање заокружују се на најближу нижу целу вредност хектопаскала.

3) У локалним редовним и локалним специјалним извештајима:

(i) наводи се *QNH*;

(ii) *QFE* се наводи на захтев корисника или редовно, ако је тако локално договорено између пружаоца метеоролошких услуга, *ATS* јединице и заинтересованих оператера ваздухоплова;

(iii) наводе се мерне јединице које се користе за вредности *QNH* и *QFE*;

(iv) ако се вредности *QFE* захтевају за више од једне полетно-слетне стазе, захтеване вредности *QFE* се наводе за сваку од њих, а наводе се и полетно-слетне стазе на које се те вредности односе.

4) У *METAR* извештају се наводе само вредности *QNH*.

MET.TR.210 Осматрање метеоролошких елемената

Метеоролошки елементи који се осматрају и/или мере са утврђеном тачношћу и шаљу аутоматским или полуаутоматским системом за метеоролошка осматрања су:

а) Смер и брзина приземног ветра

Мери се средња вредност смера и средња вредност брзине приземног ветра, као и значајне варијације смера и брзине ветра (удари). Извештава се у степенима стварног севера, односно чворовима.

1) Позиција инструмента

Метеоролошки инструмент који се користи за мерење смера и брзине приземног ветра мора бити постављен на такав начин да даје податке који су репрезентативни за подручје за које се та мерења захтевају.

2) Приказ података

У метеоролошкој станици налазе се прикази података са сваког појединачног сензора приземног ветра. Прикази у метеоролошкој станици и у јединицама за пружање услуга у ваздушном саобраћају морају се односити на исте сензоре, а када се захтевају одвојени сензори, прикази података морају бити јасно означени како би се знало за коју полетно-слетну стазу и који део полетно-слетне стазе важи сваки од сензора.

3. Усредњавање

Период усредњавања за осматрања приземног ветра је:

(i) два минута за локалне редовне и локалне специјалне извештаје и приказе ветра у *ATS* јединицама;

(ii) 10 минута за *METAR*, осим што се, када десетоминутни интервал укључује знатне дисконтинуитете смера и/или брзине ветра, за израчунавање средње вредности користе само подаци после тог дисконтинуитета; стога се временски интервал у тим околностима одговарајуће скраћује.

б) Видљивост

1) Видљивост се мери или осматра и приказује у метрима или километрима.

2) Позиција инструмента

Метеоролошки инструмент који се користи за мерење видљивости мора да буде постављен на такав начин да даје податке који су репрезентативни за подручје за које се та мерења захтевају.

3) Приказ података

Ако се за мерење видљивости употребљавају инструментални системи, у метеоролошкој станици морају да се налазе прикази података за видљивост са сваког појединачног сензора. Прикази у метеоролошкој станици и у јединицама за пружање услуга у ваздушном саобраћају морају се односити на исте сензоре, а када се захтевају одвојени сензори, прикази морају бити јасно означени како би се означило које подручје сваки од сензора мониторише.

4) Усредњавање

Период усредњавања је 10 минута за *METAR*, осим што се, када десетоминутни период који непосредно претходи осматрању укључује знатан дисконтинуитет видљивости, за израчунавање средње вредности користе само подаци после тог дисконтинуитета.

ц) Видљивост дуж полетно-слетне стазе (*RVR*)

1) Позиција инструмента

Метеоролошки инструмент који се користи за процену *RVR* мора бити

постављен на такав начин да пружа податке који су репрезентативни за подручје за које се та осматрања захтевају.

2) Инструментални системи

Када тако одреди надлежни орган, за процену *RVR* на полетно-слетним стазама намењеним операцијама инструменталног прецизног прилаза и слетања категорија II и III и операцијама инструменталног прецизног прилаза и слетања категорије I, употребљавају се инструментални системи типа трансмисиометра или *forward-scatter* метра.

3) Приказ података

Ако се *RVR* утврђује инструменталним системима, један или више приказа мора да се налазе у метеоролошкој станици ако је то потребно. Прикази у метеоролошкој станици и у јединицама за пружање услуга у ваздушном саобраћају морају се односити на исте сензоре, а када се захтевају одвојени сензори, прикази морају бити јасно означени како би се означило коју полетно-слетну стазу и који део полетно-слетне стазе сваки од сензора мониторише.

4) Усредњавање

(i) Ако се за процену *RVR* употребљавају инструментални системи, њихови подаци се ажурирају најмање сваких 60 секунди како би се омогућило пружање актуелних репрезентативних вредности.

(ii) Период усредњавања за вредности *RVR* је:

(A) један минут за локалне редовне и специјалне извештаје и за приказе *RVR* у *ATS* јединицама;

(B) 10 минута за *METAR*, осим што се, када десетоминутни период који непосредно претходи осматрању укључује знатан дисконтинуитет вредности *RVR*, за израчунавање средње вредности користе само подаци после тог дисконтинуитета.

д) Садашње време

1) Као минимум извештава се о следећим појавама садашњег времена: киша, росуља, снег и падавине које се леде, укључујући њихов интензитет; сува мутноћа, сумаглица, магла, магла која се леде и грмљавинске олује, укључујући грмљавинске олује у околини.

2) Позиција инструмента

Метеоролошки инструмент који се користи за процену садашњег времена на аеродрому и у његовој околини мора бити постављен на такав начин да пружа податке који су репрезентативни за подручје за које се та мерења захтевају.

е) Облачност

1) Количина облачности, врста облака и висина базе облака осматрају се и о њима извештава према потреби, ради описивања облака од оперативног значаја. Ако је небо невидљиво и ако се мери вертикална видљивост, уместо количине облачности, врсте облака и висине базе облака осматра се и извештава о вертикалној видљивости. Висина базе облака и вертикална видљивост изражавају се у стопама (*ft*).

2) Позиција инструмента

Метеоролошки инструмент који се користи за мерење количине и висине облачности мора бити постављен на такав начин да пружа податке који су репрезентативни за подручје за које се та мерења захтевају.

3) Приказ података

Ако се за мерење висине базе облака употребљава аутоматска опрема, у метеоролошкој станици мора да се налази најмање један приказ. Прикази у метеоролошкој станици и у јединицама за пружање услуга у ваздушном саобраћају морају се односити на исте сензоре, а када се захтевају одвојени сензори, прикази морају бити јасно означени како би се одредило које подручје сваки од сензора

мониторише.

4) Референтни ниво

(i) О висини базе облака се извештава у односу на надморску висину аеродрома.

(ii) Ако надморска висина прага полетно-слетне стазе за прецизно прилажење у употреби износи 50 ft (15 m) или више испод надморске висине аеродрома, морају се успоставити локалне процедуре којима ће се висине база облака које се достављају ваздухопловима у доласку односити на надморску висину прага.

(iii) У случају извештаја са платформи на отвореном мору (*offshore structures*), висина базе облака се даје изнад средње вредности нивоа мора.

ф) Температура ваздуха и температура тачке росе

1) Температура ваздуха и температура тачке росе се мери, приказује и извештава у степенима Целзијусове скале.

2) Ако се за мерење температуре ваздуха и температуре тачке росе употребљава аутоматска опрема, прикази података морају да се налазе у метеоролошкој станици. Прикази у метеоролошкој станици и у јединицама за пружање услуга у ваздушном саобраћају морају се односити на исте сензоре.

г) Атмосферски притисак

1) Атмосферски притисак се мери, а вредности QNH и QFE израчунавају и изражавају у хектопаскалима.

2) Приказ података

(i) Ако се за мерење атмосферског притиска употребљава аутоматска опрема, приказ који се односи на QNH , као и приказ који се односи на QFE , ако се он захтева у складу са MET.TR.205 став г) тачка 3) подтачка (ii), морају да се налазе у метеоролошкој станици, а коресподентни прикази морају да се налазе и у одговарајућим јединицама за пружање услуга у ваздушном саобраћају.

(ii) Ако се вредности QFE приказују за више од једне полетно-слетне стазе, ти приказују морају бити јасно означени како би се знало на коју се полетно-слетну стазу односи приказана вредност QFE .

3) Референтни ниво

За израчунавање QFE употребљава се референтни ниво.

Поглавље 2 – Технички захтеви које морају да испуне аеродромски метеоролошки бирои

MET.TR.215 Прогноза и друге информације

а) Метеоролошке информације за оператере ваздухоплова и чланове летачке посаде морају да:

1) покривају предметни лет у погледу времена, апсолутне висине и географске области;

2) се односе на одговарајућа фиксна времена или периоде времена;

3) се односе на аеродром одредишта, обухватајући и метеоролошке услове који се очекују између аеродрома одредишта и алтернативних аеродрома које је одредио оператер ваздухоплова;

4) буду ажурне.

б) Метеоролошке информације које се достављају спасилачко-координационим центрима морају да садрже метеоролошке услове који су постојали на последњем познатом положају несталог ваздухоплова и дуж планиране руте тог ваздухоплова, уз посебан нагласак на елементе који се не дистрибуирају редовно.

ц) Метеоролошке информације које се пружају јединицама за пружање услуга ваздухопловног информисања укључују:

1) информације о метеоролошкој услузи која се намерава пружати, ради укључивања у одговарајући зборник, односно зборнике ваздухопловних информација;
2) информације потребне за припрему *NOTAM* или *ASHTAM* порука;
3) информације потребне за припрему циркулара ваздухопловних информација.
д) Метеоролошке информације које се укључују у документацију за лет приказују се на следећи начин:

1) ветрови се на картама приказују у облику стрелица с перцима и осенчаним заставицама на довољно густој мрежи тачака;
2) температуре се приказују бројевима на довољно густој мрежи тачака;
3) подаци о ветру и температури који су селектовани из скупова података примљених од светског обласног прогностичког центра, приказују се на довољно густој мрежи тачака одређеној према географској ширини/дужини;
4) подаци о ветру имају предност над подацима о температури и позадином карте;

5) ознаке висине које се односе на метеоролошке услове на рути наводе се онако како се одреди да је примерено ситуацији, на пример у облику нивоа лета, притиска, апсолутне висине или висине изнад земље, а сва навођења метеоролошких услова на аеродрому изражавају се у облику висине изнад надморске висине аеродрома.

е) Документација за лет садржи:

1) прогнозе ветра и температуре на висини;
2) појаве значајног времена тј. *SIGWX*;
3) *METAR* или, ако је издат, *SPECI* за аеродроме поласка и намераваног слетања, као и за алтернативне аеродроме за аеродром полетања, алтернативне аеродроме на рути и алтернативне аеродроме за аеродром одредишта;

4) *TAF* или измењени *TAF* за аеродроме поласка и намераваног слетања, као и за алтернативне аеродроме за аеродром полетања, алтернативне аеродроме на рути и алтернативне аеродроме за аеродром одредишта;

5) *SIGMET* поруке и, када су објављене, *AIRMET* поруке и одговарајућа посебна осматрања из ваздухоплова релевантна за целу руту;

б) саветодавне информације о вулканском пепелу и тропским циклонима релевантне за целу руту.

Међутим, ако је тако договорено између аеродромског метеоролошког бироа и заинтересованих оператера ваздухоплова, документација за лет за летове који трају два сата или краће, после краћег међуслетања или за авионе са скраћеним временом опслуживања на платформи, може се ограничити само на оперативну потребне информације, али као минимум увек мора да садржи метеоролошке информације наведене у тач. 3, 4, 5. и 6.

ф) Карте израђене на основу прогноза у дигиталном облику стављају се на располагање, на захтев оператера ваздухоплова, за утврђене области како је приказано у Додатку 2.

г) Ако се прогнозе висинског ветра и температуре, које су наведене у *MET.OR.275* став а) тачка 1), издају у облику карата, оне морају да буду у форми прогностичке карте за фиксно време за нивое лета, како је наведено у *MET.TR.260* став б), *MET.TR.275* став ц) и *MET.TR.275* став д). Ако се прогнозе *SIGWX* појава које су наведене у *MET.OR.275* став а) тачка 2) издају у облику карата, оне морају да буду у форми прогностичке карте за фиксно време за слој атмосфере ограничен нивоима лета, како је наведено у *MET.TR.275* став б) тачка 3).

х) Прогнозе висинског ветра и температуре и *SIGWX* појава изнад нивоа лета 100 издају се чим постану доступне, а најкасније три сата пре полетања.

и) Ваздухопловне климатолошке информације састављају се у облику аеродромских климатолошких табела и аеродромских климатолошких прегледа.

МЕТ.ТR.220 Аеродромске прогнозе

а) Аеродромске прогнозе и њихове измене издају се као *TAF* поруке и садрже, следећим редоследом:

- 1) ознаку типа прогнозе;
- 2) локацијски индикатор;
- 3) време издавања прогнозе;
- 4) ознаку прогнозе која недостаје, ако је применљиво;
- 5) дан и период важења прогнозе;
- 6) ознаку поништене прогнозе, ако је применљиво;
- 7) приземни ветар;
- 8) видљивост;
- 9) временске услове;
- 10) облачност;
- 11) очекиване значајне промене једног или више елемената у току периода важења.

б) *TAF* се објављује у складу са обрасцем из Додатка 3 и издаје у облику кода *TAF*.

ц) Период важења редовног *TAF* је 9 сати, 24 сата или 30 сати, а мора да буде спреман за размену најраније један сат пре почетка његовог периода важења.

д) Ако се *TAF* издаје у дигиталном облику, он мора да буде:

1) у формату који је усклађен са глобалним интероперабилним моделом размене информација;

2) састављен употребом *geography markup language (GML)*;

3) допуњен одговарајућим метаподацима.

е) Метеоролошки елементи укључени у *TAF* су:

1) Приземни ветар

(i) Код прогнозирања приземног ветра наводи се његов очекивани превлађујући смер.

(ii) Ако није могуће прогнозирати превлађујући смер приземног ветра због његове очекиване варијабилности, прогнозирани смер ветра наводи се као променљив и означава скраћеницом *VRB*.

(iii) Ако је прогнозирана брзина ветра мања од 1 *kt* (0,5 *m/s*), прогнозирана брзина ветра наводи се као тишина (*calm*).

(iv) Ако је прогнозирана максимална брзина ветра већа од прогнозиране средње вредности брзине ветра за 10 *kt* (5 *m/s*) или више, укључује се и прогнозирана максимална брзина ветра.

(v) Ако прогнозирана брзина ветра износи 100 *kt* (50 *m/s*) или више, наводи се да је већа од 99 *kt* (49 *m/s*).

2) Видљивост

(i) Ако је прогнозирана видљивост мања од 800 *m*, изражава се у корацима од 50 *m*. Ако је прогнозирана видљивост 800 *m* или више, али мања од 5 *km*, изражава се у корацима од 100 *m*. Ако је прогнозирана видљивост 5 *km* или више, али мања од 10 *km*, изражава се у корацима од километра. Ако је прогнозирана видљивост 10 *km* или више, она се изражава као 10 *km*, осим када се прогнозира испуњење услова за *CAVOK*. Прогнозира се преовлађујућа видљивост.

(ii) Ако се прогнозира да ће видљивост варирати у разним смеровима, а преовлађујућа видљивост се не може прогнозирати, даје се најмања прогнозирана видљивост.

3) Временске појаве

(i) Ако се на аеродрому очекује њихова појава, прогнозирају се једна или више, али највише три временске појаве или њихове комбинације, заједно с њиховим карактеристикама и, када је то одговарајуће, интензитетом. Те појаве могу бити:

(А) падавине које се леде;
(Б) магла која се леди;
(Ц) умерене или јаке падавине (укључујући пљускове);
(Д) прашина, песак или снег ниско подигнути ветром;
(Е) прашина, песак или снег ношени ветром;
(Ф) прашинска олуја;
(Г) пешчана олуја;
(Х) грмљавинска олуја (са или без падавина);
(И) линија непогода;
(Ј) левкасти облак (торнадо или пијавица);
(К) друге временске појаве, ако је то аеродромски метеоролошки биро договорио са *ATS* јединицама и заинтересованим оператерима ваздухоплова.

(ii) Очекивани завршетак тих појава означава се скраћеницом *NSW*.

4) Облачност

(i) Количина облака прогнозира се коришћењем скраћеница *FEW*, *SCT*, *BKN* или *OVC*, према потреби. Ако се очекује да ће небо остати или постати невидљиво, па се облаци не могу прогнозировать, а информације о вертикалној видљивости су доступне на аеродрому, прогнозира се вертикална видљивост у облику *VV*, после чега следи прогнозирана вредност вертикалне видљивости.

(ii) Када се прогнозира неколико слојева или маса облака, њихова количина и висина базе се укључују следећим редом:

(А) најнижи слој или маса, без обзира на количину, ако се прогнозира као *FEW*, *SCT*, *BKN* или *OVC*, у зависности од тога шта је одговарајуће;

(Б) следећи слој или маса која покрива више од 2/8 неба, ако се прогнозира као *SCT*, *BKN* или *OVC*, у зависности од тога шта је одговарајуће;

(Ц) следећи виши слој или маса која покрива више од 4/8 неба, ако се прогнозира као *BKN* или *OVC*, у зависности од тога шта је одговарајуће;

(Д) Облаци типа *cumulonimbus* и/или *cumulus congestus*, увек када су прогнозирани, а већ нису наведени у тач. (А) - (Ц).

(iii) Информације о облачности односе се на облаке од оперативне важности; када нису прогнозирани облаци од оперативне важности и *CAVOK* није адекватан, употребљава се скраћеница *NSC*.

ф) Употреба групе за промене

1) Критеријуми који се употребљавају за укључивање групе за промену у *TAF* или у измењени *TAF* односе се на неку од следећих временских појава или њихових комбинација, за које се прогнозира да ће почети, завршити се или променити интензитет:

(i) магла која се леди;

(ii) падавине које се леде;

(iii) умерене или јаке падавине (укључујући пљускове);

(iv) грмљавинска непогода;

(v) прашинска олуја;

(vi) пешчана олуја.

2) Ако се захтева навођење промене било којег од елемената из става а), наводе се ознаке групе за промене *BECMG* или *TEMPO*, после чега следи временски период током којег се очекује та промена. Временски период наводи се у облику почетка и завршетка периода изражено у пуним сатима *UTC*. После ознаке групе за промене наводе се само они елементи за које се очекује значајна промена. Међутим, у случају значајних промена у погледу облака, наводе се све групе облака, укључујући слојеве или масе за које се промена не очекује.

3) За опис промена код којих се очекује да ће метеоролошки услови достићи или проћи утврђене прагове уобичајеном брзином или на неки други начин и у неутврђено време током прогнозираног периода, употребљава се група за промене *BECMG* и одговарајућа временска група. Прогнозирани период не сме да буде дужи од четири сата.

4) Група за промену *TEMPO* и одговарајућа временска група употребљавају се за описивање очекиваних учесталих или неучесталих привремених флукуација метеоролошких услова, који достижу или прекорачују утврђене прагове вредности и трају краће од једног сата при свакој њиховој појави, а заједно посматрајући обухватају мање од половине временског периода прогнозе током које се те флукуације очекују. Ако се очекује да ће привремене флукуације трајати један сат или више, у складу с тачком 3) употребљава се *BECMG* као група за промену или се период важности прогнозе дели на краће периоде у складу с тачком 5.

5) Ако се очекује да ће промена једне групе преовлађујућих временских услова бити значајна и више или мање потпуна промена у другу групу услова, период важења прогнозе дели се у краћа дефинисана раздобља употребом скраћенице *FM*, након које одмах следи шестоцифрена временска група у данима, сатима и минутима *UTC*, којом се означава време очекиваних промена. Тај период, који следи после скраћенице *FM*, настао је дељењем и самосталан је, а сви прогнозирани услови дати пре скраћенице замењују се онима после ње.

г) Вероватноћа појаве неке алтернативне вредности једног или више елемента прогнозе укључује се када:

1) вероватноћа постојања алтернативних метеоролошких услова током одређеног временског раздобља прогнозе износи 30 или 40 %; или

2) вероватноћа привремених флукуација метеоролошких услова током одређеног временског раздобља прогнозе износи 30 или 40 %.

У *TAF* поруци то се означава употребом скраћенице *PROB*, после чега следи вероватноћа у десетинама процената и, у случају из тачке 1), временски период током којег се очекује да ће те вредности важити, или у случају из тачке 2), употребом скраћенице *PROB*, после чега следи вероватноћа у десетинама процената, ознака промене *TEMPO* и одговарајућа временска група.

МЕТ.ТR.225 Прогнозе за слетање

а) *TREND* прогнозе објављују се у складу с Додатком 1.

б) Јединице и прагови које се употребљавају у *TREND* прогнози исти су као и они из извештаја о осматрању којем се она додаје.

ц) *TREND* прогноза указује на значајне промене које се очекују у погледу једног или више елемената: приземног ветра, видљивости, временских појава и облачности. Наводе се само они елементи за које се очекује значајна промена. Међутим, у случају значајних промена у погледу облачности наводе се све групе облака, укључујући слојеве или масе за које се промена не очекује. У случају значајне промене видљивости, наводи се и појава која утиче на смањивање видљивости. Ако се не очекује никаква промена, то се означава скраћеницом *NOSIG*.

1) Приземни ветар

TREND прогнозом се указује на очекиване промене приземног ветра које обухватају:

(i) промену средње вредности смера ветра од 60° или више, при чему је средња вредност брзине пре и/или после промене 10 kt (5 m/s) или више;

(ii) промену средње вредности брзине ветра од 10 kt (5 m/s) или више;

(iii) промене ветра кроз прагове вредности од оперативног значаја.

2) Видљивост

(i) Ако се очекује да се видљивост повећа и промени на, или да у тој промени прође један или више прагова следећих вредности, или ако се очекује да се видљивост смањи и да тим смањивањем прође један или више прагова следећих вредности: 150 m, 350 m, 600 m, 800 m, 1.500 m или 3.000 m, прогнозом *TREND* указује се на ту промену.

(ii) Ако се знатан број летова врши у складу са правилима визуелног летења, прогнозом се додатно указује на промене видљивости на вредност од 5.000 m или оне вредности које пролазе тај праг.

(iii) У *TREND* прогнозама додатим на *METAR*, прогноза видљивости се односи на прогнозирану преовлађујућу видљивост.

3) Временске појаве

(i) *TREND* прогноза указује на очекивану појаву, престанак или промену интензитета било које од следећих временских појава или њихових комбинација:

(А) падавине које се леде;

(Б) умерене или јаке падавине, укључујући пљускове;

(Ц) грмљавинску олују са падавинама;

(Д) прашинску олују;

(Е) пешчану олују;

(Ф) друге временске појаве, према договору аеродромског метеоролошког бироа са *ATS* јединицама и заинтересованим оператерима ваздухоплова.

(ii) Прогноза *TREND* указује на очекивану појаву или престанак било које од следећих временских појава или њихових комбинација:

(А) маглу која се леде;

(Б) прашину, песак или снег ниско подигнуте ветром;

(Ц) прашину, песак или снег ношене ветром;

(Д) грмљавинску олују (без падавина);

(Е) линију непогода;

(Ф) левкасти облак (торнадо или пијавица).

(iii) Укупни број појава из тач. (i) и (ii) не може бити већи од три.

(iv) Очекивани завршетак временских појава означава се скраћеницом *NSW*.

4) Облачност

(i) Ако се очекује да ће се висина базе слоја облака количине *BKN* или *OVC* подићи и променити на, или да ће у том подизању прећи један или више прагова следећих вредности, или када се очекује да ће се висина базе облака количине *BKN* или *OVC* спустити и да ће тим спуштањем проћи један или више прагова следећих вредности: 100 ft, 200 ft, 500 ft, 1.000 ft и 1.500 ft (30 m, 60 m, 150 m, 300 m и 450 m), прогнозом *TREND* указује се на ту промену.

(ii) Ако је висина базе слоја облака испод, или се очекује да ће се спустити испод или подићи изнад 1.500 ft (450 m), прогнозом *TREND* такође се указује на промене у количини облака повећавањем количине са *FEW* или *SCT* на *BKN* или *OVC*, или смањивањем количине са *BKN* или *OVC* на *FEW* или *SCT*.

(iii) Ако нису прогнозирани облаци од оперативног значаја и *CAVOK* није одговарајући, употребљава се скраћеница *NSC*.

5) Вертикална видљивост

Ако су на аеродрому доступна осматрања вертикалне видљивости, а очекује се да небо остане или постане невидљиво, *TREND* прогноза мора да укаже на промену ако се прогнозира побољшање вертикалне видљивости и њена промена на једну од следећих прагова вредности или пролазак једног или више тих прагова, или се прогнозира смањивање вертикалне видљивости и пролазак једног или више следећих прагова вредности: 100 ft, 200 ft, 500 ft или 1.000 ft (30 m, 60 m, 150 m или 300 m).

6) Додатни критеријуми

Аеродромски метеоролошки биро и корисници могу да договоре додатне

критеријуме који ће се примењивати на основу локалних оперативних минимума аеродрома.

7) Употреба групе за промену

(i) Ако се очекује промена, прогноза *TREND* почиње једном од ознака групе за промену *BECMG* или *TEMPO*.

(ii) Ознака промене *BECMG* се употребљава за опис промена у прогнози код које се очекује да ће метеоролошки услови достићи или прекорачити утврђене прагове уобичајеном брзином или на неки други начин. Период времена за који се та промена прогнозира или време у којем се та промена очекује означава се скраћеницама *FM*, *TL* или *AT*, у зависности од тога која од њих је одговарајућа, при чему после сваке од њих следи временска група у сатима и минутима.

(iii) Ознака промене *TEMPO* се употребљава за описивање прогнозираних привремених флукуација метеоролошких услова који достижу или прекорачују утврђене вредности и трају краће од једног сата код сваке њихове појаве, а заједно обухватају мање од половине временског периода за које су те флукуације прогнозиране. Временски период за који су те привремене флукуације прогнозиране означава се скраћеницама *FM* и/или *TL*, у зависности од тога која од њих је одговарајућа, при чему после сваке од њих следи временска група у сатима и минутима.

8) Употреба ознаке за вероватноћу

Ознака *PROB* се не употребљава у *TREND* прогнози.

МЕТ.ТR.230 Прогнозе за полетање

а) Прогноза за полетање се односи на одређени период времена и садржи информације о очекиваним условима изнад комплекса полетно-слетних стаза, које се односе на смер и брзину приземног ветра и све њихове варијације, температуру, притисак и све друге елементе према договору између аеродромског метеоролошког бироа и заинтересованих оператера ваздухоплова.

б) Редослед елемената и терминологија, јединице и скале вредности које се употребљавају у прогнозама за полетање морају бити исти као и у извештајима за тај аеродром.

МЕТ.ТR.235 Аеродромска упозорења и упозорења и аларми на смицања ветра

а) Упозорења на смицање ветра се објављују у складу с обрасцем из Додатка 4.

б) Редни број који је наведен у обрасцу у Додатку 4 мора одговарати броју упозорења на смицање ветра, објављених за аеродром почев од 00:01 UTC за дан на који се односи.

ц) Упозорења на смицање ветра морају садржати сажете и ажурне информације у погледу осмотреног смицања ветра, подразумевајући промене чеоног/леђног ветра од 15 kt (7,5 m/s) или више, које могу штетно утицати на ваздухоплов на путањи завршног прилаза или почетног узлетања и на ваздухоплов на полетно-слетној стази током успоравања код слетања или током залета при узлетању (*landing roll or take-off run*).

д) Аларм на смицања ветра, ако је могуће, односи се на поједине делове полетно-слетне стазе и удаљености дуж прилазне путање или путање узлетања, према договору између аеродромског метеоролошког бироа, одговарајућих *ATS* јединица и заинтересованих оператера ваздухоплова.

Поглавље 3 – Технички захтеви које морају да испуне бирои за метеоролошко бдење

MET.TR.250 SIGMET поруке

а) Садржај и редослед елемената *SIGMET* поруке мора бити у складу са обрасцем из Додатка 5.

б) Постоје три врсте *SIGMET* порука:

1) *SIGMET* за временске појаве на рути које нису вулкански пепео или тропски циклони са ознаком *WS SIGMET*;

2) *SIGMET* за вулкански пепео са ознаком *WV SIGMET*;

3) *SIGMET* за тропске циклоне са ознаком *WC SIGMET*.

ц) Редни број *SIGMET* порука састоји се од три знака, односно једног слова и две бројке.

д) У *SIGMET* поруци наводи се само једна појава из Додатка 5, при чему се користе одговарајуће скраћенице и праг вредности брзине приземног ветра од 34 чвора (17 m/s) или више, за тропски циклон.

е) У *SIGMET* информацијама које се тичу грмљавинских олуја или тропског циклона нема упућивања на пратећу турбуленцију и залеђивање.

ф) Ако се издаје у дигиталном облику, *SIGMET* је:

1) у формату који је усклађен с глобалним интероперабилним моделом размене и користи се *geography markup language (GML)*;

2) допуњен одговарајућим метаподацима.

MET.TR.255 AIRMET поруке

а) Садржај и редослед елемената *AIRMET* поруке мора бити у складу с обрасцем из Додатка 5.

б) Редни број наведен у обрасцу у Додатку 5 мора одговарати броју *AIRMET* порука објављених за област информисања ваздухопова у лету, почев од 00:01 UTC за дан на који се односи.

ц) У *AIRMET* поруци наводи се само једна појава из Додатка 5, при чему се употребљавају одговарајуће скраћенице и следећи прагови вредности када је појава испод нива лета 100 (или испод нивоа лета 150 у планинским подручјима, или више, где је потребно):

1) брзина ветра изнад 30 kt (15 m/s);

2) велика подручја захваћена смањењем видљивости на мање од 5.000 m, укључујући временску појаву која узрокује то смањење видљивости;

3) велике области разбијене или потпуне облачности, ако је висина базе облака нижа од 1.000 ft (300 m) изнад земље.

д) У *AIRMET* порукама нема упућивања на пратећу турбуленцију и залеђивање у погледу грмљавинских олуја или кумулонимбуса.

MET.TR.260 Прогнозе за област за летове на малим висинама

а) Ако се за прогнозе за област за летове на малим висинама употребљава облик карте, прогноза за ветар на висини и температуру ваздуха на висини се издаје за тачке удаљене највише 300 наутичких миља и, као минимум, за следеће апсолутне висине: 2.000 ft, 5.000 ft и 10.000 ft (600 m, 1.500 m и 3.000 m) и 15.000 ft (4.500 m) у планинским подручјима. Издавање прогноза за висински ветар и температуру на апсолутној висини од 2.000 ft (600 m) може бити условљено локалним орографским карактеристикама, што утврђује надлежни орган.

б) Ако се за прогнозе за област за летове на малим висинама употребљава облик карте, прогноза *SIGWX* појава издаје се као прогноза *SIGWX* за ниске нивое, за летове до нивоа лета 100, или до нивоа лета 150 у планинским областима, или више где је

потребно. Прогнозе *SIGWX* за ниске нивое обухватају:

1) појаве које оправдавају објављивање *SIGMET* порука и за које се очекује да ће утицати на летове на малим висинама, и то: залеђивање; турбуленција; скривени, учестали, замаскирани кумулонимбуси или кумулонимбуси у јакој линији непогода; пешчане/прашинске олује; вулканске ерупције или испуштање радиоактивних материја у атмосферу;

2) следеће елементе у прогнозама за област за летове на малим висинама: приземни ветар, приземну видљивост, значајне временске појаве, планине у облацима, облачност, залеђивање, турбуленцију, планинске таласе и висину изотерме 0°C.

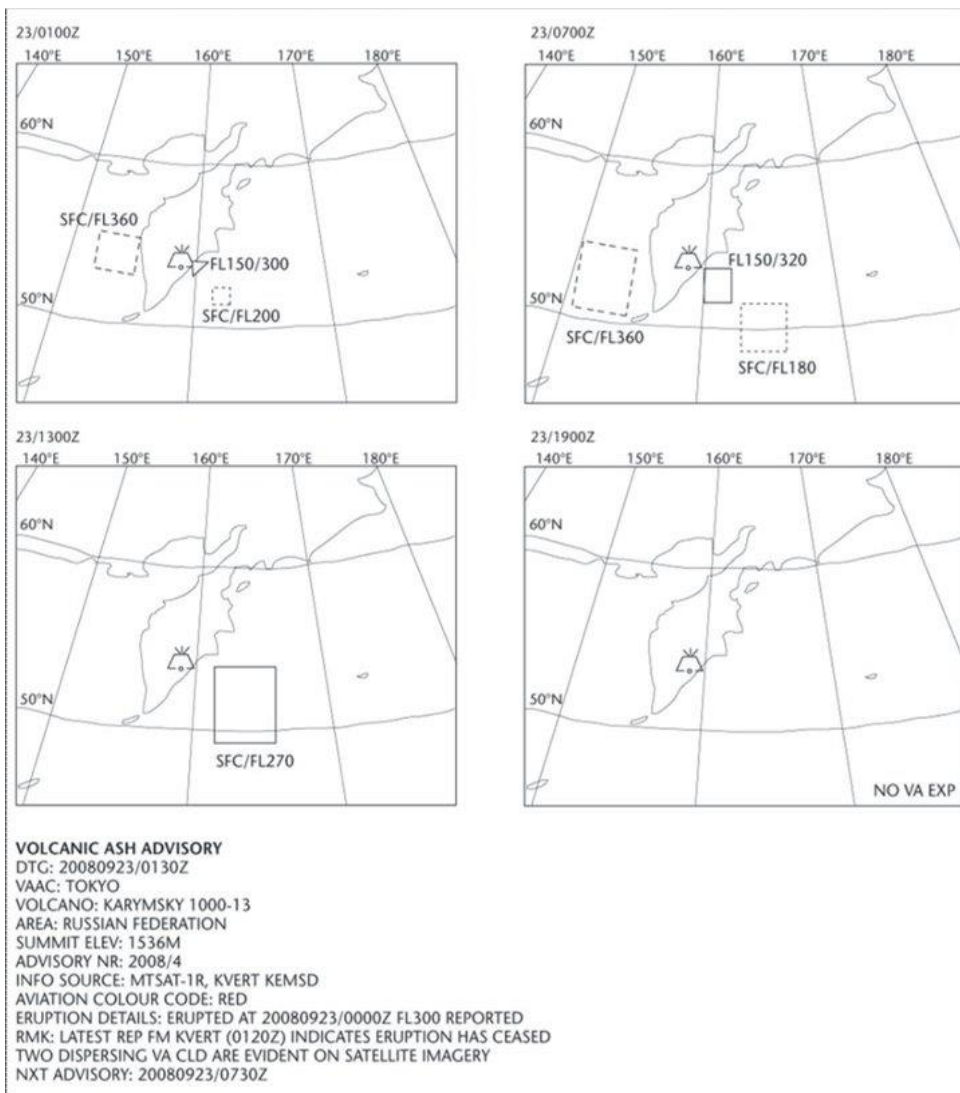
ц) Ако је надлежни орган утврдио да густина ваздушног саобраћаја испод нивоа лета 100 налаже објављивање *AIRMET* поруке, као подршка *AIRMET* поруци и додатним информацијама које се захтевају за летове на малим висинама, објављују се прогнозе за област којима се обухвата слој између земље и нивоа лета 100 или, у планинским подручјима, до нивоа лета 150 или више где је потребно, а које садрже информације о временским појавама на рути које су опасне за летове на мањим висинама.

Поглавље 4 – Технички захтеви које морају да испуне саветодавни центри за вулкански пепео (VAAC)

МЕТ.ТR.265 Одговорности саветодавног центра за вулкански пепео

а) Саветодавне информације о вулканском пепелу објављују се у скраћеном отвореном тексту и у складу са обрасцем из Додатка 6. Ако нису доступне скраћенице, употребљава се најкраћи могући текст на једноставном енглеском језику.

б) Ако су састављене у графичком облику, саветодавне информације о вулканском пепелу се приказују на следећи начин:

и издају се употребом:

- 1) формата *portable network graphics (PNG)* или
- 2) у облику *BUFR* кода ако се размењују у бинарном формату.

Поглавље 5 – Технички захтеви које морају да испуне саветодавни центри за тропске циклоне (TCAC)

МЕТ.ТР.270 Одговорности саветодавног центра за тропске циклоне

а) Саветодавне информације о тропским циклонама се објављују за тропске циклоне ако се очекује да ће максимална десетоминутна средња вредност брзине приземног ветра достићи или прекорачити 34 kt током периода обухваћеног саветодавним информацијама.

б) Саветодавне информације о тропским циклонама морају да буду у складу с Додатком 7.

Поглавље 6 – Технички захтеви које морају да испуне светски обласни прогностички центри (WAFС)

МЕТ.ТР.275 Одговорности светског обласног прогностичког центра

а) У сврху давања глобалних прогноза у тачкама мреже (*grid*) WAFС испоручују

обрађене метеоролошке податке у форми бинарних вредности у тачкама мреже (у облику кода *GRIB*), а прогнозе значајних временских појава у облику кода *BUFR*.

б) За глобалне прогнозе у тачкама мреже *WAFС* центри:

1) припремају прогнозе:

- (i) ветра на висини;
- (ii) температуре ваздуха на висини;
- (iii) влаге;
- (iv) смера, брзине и нивоа (изражено у *FL*) максималног ветра;
- (v) висине (изражено у *FL*) и температуре тропопаузе;
- (vi) области са кумулонимбусним облацима;
- (vii) залеђивања;
- (viii) турбуленције у ведром времену и облацима;
- (ix) геопотенцијалне апсолутне висине нивоа лета,

четири пута дневно, које важе за утврђене фиксне термине 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24, 27, 30, 33 и 36 сати после времена прикупљања синоптичких података (00:00, 06:00, 12:00 и 18:00 *UTC*) на основу којих су те прогнозе сачињене;

2) израђују прогнозе редоследом наведеним у тачки 1) и завршавају њихово издавање чим је то технички изводиво, али најкасније шест сати после стандардног времена осматрања;

3) припремају прогнозе за тачке правилне мреже с хоризонталном резолуцијом од 1,25° географске ширине и дужине, при чему те прогнозе садрже:

(i) податке о ветру за нивое лета 50 (850 *hPa*), 100 (700 *hPa*), 140 (600 *hPa*), 180 (500 *hPa*), 240 (400 *hPa*), 270 (350 *hPa*), 300 (300 *hPa*), 320 (275 *hPa*), 340 (250 *hPa*), 360 (225 *hPa*), 390 (200 *hPa*), 410 (175 *hPa*), 450 (150 *hPa*) и 530 (100 *hPa*);

(ii) податке о температури за нивое лета 50 (850 *hPa*), 100 (700 *hPa*), 140 (600 *hPa*), 180 (500 *hPa*), 240 (400 *hPa*), 270 (350 *hPa*), 300 (300 *hPa*), 320 (275 *hPa*), 340 (250 *hPa*), 360 (225 *hPa*), 390 (200 *hPa*), 410 (175 *hPa*), 450 (150 *hPa*) и 530 (100 *hPa*);

(iii) податке о влази за нивое лета 50 (850 *hPa*), 100 (700 *hPa*), 140 (600 *hPa*) и 180 (500 *hPa*);

(iv) хоризонталну распрострањеност и ниво (изражено у *FL*) базе и врха кумулонимбусних облака;

(v) залеђивање за слојеве атмосфере са средином на нивоу лета 60 (800 *hPa*), 100 (700 *hPa*), 140 (600 *hPa*), 180 (500 *hPa*), 240 (400 *hPa*) и 300 (300 *hPa*);

(vi) турбуленцију у ведром времену за слојеве атмосфере са средином на нивоу лета 240 (400 *hPa*), 270 (350 *hPa*), 300 (300 *hPa*), 340 (250 *hPa*), 390 (200 *hPa*) и 450 (150 *hPa*);

(vii) турбуленцију у облацима за слојеве атмосфере са средином на нивоу лета 100 (700 *hPa*), 140 (600 *hPa*), 180 (500 *hPa*), 240 (400 *hPa*) и 300 (300 *hPa*);

(viii) геопотенцијалне апсолутне висине за нивое лета 50 (850 *hPa*), 100 (700 *hPa*), 140 (600 *hPa*), 180 (500 *hPa*), 240 (400 *hPa*), 270 (350 *hPa*), 300 (300 *hPa*), 320 (275 *hPa*), 340 (250 *hPa*), 360 (225 *hPa*), 390 (200 *hPa*), 410 (175 *hPa*), 450 (150 *hPa*) и 530 (100 *hPa*).

ц) За глобалне прогнозе значајних временских појава на рути *WAFС* центри:

1) припремају четири пута дневно прогнозе *SIGWX* које важе за утврђена фиксна времена (00:00, 06:00, 12:00 и 18:00 *UTC*) у периоду од 24 сата после времена прикупљања синоптичких података на основу којих су те прогнозе сачињене. Издавање сваке прогнозе довршава се чим је то технички изводиво, али најкасније девет сати после стандардног времена осматрања;

2) издају прогнозе *SIGWX* за високе нивое за нивое лета између 250 и 630;

3) укључују у прогнозе *SIGWX* следеће ставке:

- (i) тропски циклон под условом да се очекује да ће максимална десетоминутна средња вредност брзине приземног ветра достићи или прекорачити 34 *kt* (17 *m/s*);
- (ii) јаке линије непогода;
- (iii) умерену или јаку турбуленцију (у облаку или ведром времену);
- (iv) умерено или јако залеђивање;
- (v) распрострањену пешчану/прашинску олују;
- (vi) кумулонимбусе повезане са грмљавинским олујама и са ставкама наведеним у тач. (i)-(v);
- (vii) области неконвективних облака са умереном или јаком турбуленцијом и/или са умереним или јаким залеђивањем у облаку;
- (viii) ниво (изражено у *FL*) тропопаузе;
- (ix) млазне струје;
- (x) информације о локацији вулканске ерупције која даје облаке пепела од значаја за ваздухопловне операције, укључујући симбол вулканске ерупције на локацији вулкана, а у одвојеном текстуалном оквиру на карти следећи садржај: симбол вулканске ерупције, име вулкана, ако је познато, и географску ширину/дужину локације ерупције. Поред наведеног, у легенди *SIGWX* карата треба да буде наведен текст на енглеском језику: „*CHECK SIGMET, ADVISORIES FOR TC AND VA, AND ASHTAM AND NOTAM FOR VA*”;

(xi) информације о локацији испуштања радиоактивних материја у атмосферу које су значајне за ваздухопловне операције, које укључују симбол за радиоактивне материје у атмосфери на локацији испуштања, а у одвојеном оквиру на карти следећи садржај: симбол за постојање радиоактивних материја у атмосфери, географску ширину/дужину локације испуштања и, ако је познато, назив локације радиоактивног извора. Поред наведеног, у легенди *SIGWX* карата на којима је означена појава радијације треба да буде наведен текст на енглеском језику: „*CHECK SIGMET AND NOTAM FOR RDOACT CLD*”.

4) На *SIGWX* прогнозе примењују се следећи критеријуми:

(i) ставке наведене у тачки 3) подтач. (i) – (vi) укључују се једино ако се очекује да се појаве догоде у слоју између нижег и вишег нивоа за које важи *SIGWX* прогноза;

(ii) скраћеница *CB* се укључује једино ако се односи на појаву или очекивану појаву кумулонимбусних облака:

(A) при чему облацима захваћено подручје заузима максимално 50 % или више од укупно посматраног подручја;

(B) дуж линије са мало или без простора између појединачних облака; или

(C) маскираних унутар слоја облака или скривених у сувој мутноћи (*haze*);

(iii) под укључивањем скраћенице *CB* подразумева се укључивање свих временских појава које су обично повезане са кумулонимбусним облацима, тј. грмљавинске олује, умерено или јако залеђивање, умерена или јака турбуленција и град;

(iv) када вулканска ерупција или испуштање радиоактивних материја у атмосферу налаже укључивање симбола вулканске активности или симбола радиоактивности у *SIGWX* прогнозе, ти се симболи укључују у *SIGWX* прогнозе без обзира на то до које је висине стуб пепела или радиоактивне материје пријављен или се очекује да ће стићи;

(v) у случају заједничког појављивања или делимичног преклапања информација из тачке 3. подтач. (i), (x) и (xi), највећа се предност даје подтачки (x), а затим следе подтач. (xi) и (i). Информација са највећом предношћу ставља се на карти на место, тј. локацију догађаја, а за повезивање те локације са осталим информацијама

и њиховим одговарајућим симболима или текстуалним оквирима користе се стрелице.

д) *SIGWX* прогнозе за средње нивое објављују се за ограничена географска подручја и слој атмосфере између нивоа лета 100 и 250.

Додатак 1

Образац за METAR извештај				
<p>Легенда:</p> <p>М = обавезно укључивање, део сваке поруке</p> <p>С = условно укључивање, у зависности од метеоролошких услова или метода осматрања</p> <p>О = укључивање опционо</p> <p>Напомена 1: Опсеги и резолуција нумеричких елемената укључених у METAR приказани су у табели после овог обрасца.</p> <p>Напомена 2: Објашњења за скраћенице могу се пронаћи у Процедурама за услуге у ваздушној пловидби – ICAO скраћенице и кодови (<i>Procedures for Air Navigation Services – ICAO Abbreviations and Codes</i>) (PANS-ABC, Doc 8400).</p>				
Елемент	Детаљни садржај	Образац		Примери
Ознака типа извештаја (М)	Тип извештаја (М)	METAR, METAR COR		METAR METAR COR
Ознака локације (М)	ИКАО локацијски индикатор (М)	Nnnn		YUDO
Време осматрања (М)	Дан и актуелно време осматрања (UTC) (М)	nnnnnnZ		221630Z
Ознака аутоматизованог или извештаја који недостаје (С)	Ознака аутоматизованог или извештаја који недостаје (С)	AUTO или NIL		AUTO NIL
КРАЈ METAR ПОРУКЕ АКО ЈЕ ИЗВЕШТАЈ НЕДОСТАЈУЋИ.				
Приземни ветар (М)	Смер ветра (М)	Nnn	VRB	24004MPS (24008KT) VRB01MPS (VRB02KT) 19006MPS (19012KT) 00000 MPS (00000KT) 140P149MPS (140P99KT)
	Брзина ветра (М)	[P]nn[n]		
	Значајне варијације брзине (С)	G[P]nn[n]		
	Мерне јединице (М)	MPS (или KT)		
	Значајне варијације смера (С)	nnnVnnn	—	02005MPS 350V070 (02010KT 350V070)
Видљивост (М)	Преовлађујућа или минимална видљивост (М)	Nnnn		CAVOK 0350 CAVOK 7000 9999 0800
	Минимална видљивост и смер минималне видљивости (С)	nnnn[N] или nnnn[NE] или nnnn[E] или nnnn[SE] или		
				2000 1200NW 6000 2800E 6000 2800

		nnnn[S] или nnnn[SW] или nnnn[W] или nnnn[NW]				
Видљивост дуж ПСС (C) ⁽¹⁾	Назив елемента (M)	R				R16L/0650 R16C/0500 R16R/0450 R17L/0450
	ПСС (M)	nn[L]/или nn[C]/или nn[R]/				
	Видљивост дуж ПСС (M)	[P или M]nnnn				R32/0400 R12R/1700 R10/M0050 R14L/P2000
	Ранији тренд видљивости дуж ПСС (C)	U, D или N				R12/1100U R26/0550N R20/0800D R12/0700
Садашње време (C)	Интензитет или близина садашњег времена (C)	- или +	—	VC		
	Карактеристике или врста појава садашњег времена (M)	DZ или RA или SN или SG или PL или DS или SS или FZDZ или FZRA или FZUP или FC ⁽²⁾ или SHGR или SHGS или SHRA или SHSN или SHUP или TSGR или TSGS или TSRA или TSSN или TSUP или UP	FG или BR или SA или DU или HZ или FU или VA или SQ или PO или TS или BCFG или BLDU или BLSA или BLSN или DRD U или DRSA или DRSN или FZFG или MIFG или	FG или PO или FC или DS или SS или TS или SH или BLSN или BLSA или BLDU или VA		RA HZ VCFG +TSRA FG VCSH +DZ VA VCTS -SN MIFG VCBLSA +TSRASN -SNRA DZ FG +SHSN BLSN UP FZUP TSUP FZUP //

			PRFG или //			
Облачност (M)	Количина облака и висина базе облака или вертикална видљивост (M)	FEWnnn или SCTnnn или BKNnnn или OVCnnn или FEW/// или SCT/// или BKN/// или OVC/// или ///nnn или /////	VVnnn или VV///	NSC или NCD		FEW015 VV005 OVC030 VV/// NSC SCT010 OVC020 BKN/// ///015
	Тип облака (C)	CB или TCU или ///	—			BKN009TCU NCD SCT008 BKN025CB BKN025/// /////CB
Темпера- тура и тачка розе (M)	Температура ваздуха и температура тачке роze (M)	[M]nn/[M]nn				17/10 02/M08 M01/M10
Вредности притиска (M)	Име елемента (M)	Q				Q0995
	QNH (M)	Nnnn				Q1009 Q1022 Q0987
Додатне информа- ције (C)	Недавне временске појаве (C)	REFZDZ или REFZRA или REDZ или RE[SH]RA или RERASN или RE[SH]SN или RESG или RESHGR или RESHGS или REBLSN или RESS или REDS или RETSRA или RETSSN или RETSGR или RETS GS или RETS или REFC или REVA или REPL или REUP или REFZUP или RETSUP или RESHUP				REFZRA RETSRA
	Смицање ветра (C)	WS Rnn[L] или WS Rnn[C] или WS Rnn[R] или WS ALL RWY				WS R03 WS ALL RWY WS R18C
	Температура површине мора и стање мора или значајна висина таласа (C)	W[M]nn/Sn или W[M]nn/Hn[n][n]				W15/S2 W12/H75
	Стање ПСС (C)	Ознака ПСС (M)	Rnn[L]/ или Rnn[C]/ или Rnn[R]/		R/SNO CLO	R99/421594 R/SNOCLO R14L/CLRD//
		Наслага на ПСС (M)	n или /	CLRD//		

		Степен покривености ПСС (М)	n или /				
		Дебљина наслаге (М)	nn или //				
		Коефицијент трења или кочење (М)	nn или //				
Прогноза Trend (O)	Ознака промене (М)	N O S I G	BECMG или TEMPO			C A V O K	NOSIG
	Период промене (С)		FMnnnn и/или TLnnnn или ATnnnn				BECMG FEW020
	Ветар (С)		nnn[P]nn[n][G[P]nn[n]]MPS (или nnn[P]nn[G[P]nn]KT)				TEMPO 25018G25MPS (TEMPO 25036G50KT)
	Преовлађујућа видљивост (С)		nnnn				
	Временска појава: интензитет (С)		- или +	—	N S W		BECMG FM1030 TL1130 CAVOK
	Временска појава: карактеристике и врста (С)		DZ или RA или SN или SG или PL или DS или SS или FZDZ или FZRA или SHGR или SHGS или SHRA или SHSN или TSGR или TSGS или TSRA или TSSN	FG или BR или SA или DU или HZ или FU или VA или SQ или PO или FC или TS или BCFG или BLDU или BLSA или BLSN или DRDU или DRSA или DRSN или FZFG или MIFG или PRFG			
Количина облака и висина базе облака или вертикална видљивост (С)	FEWnnn или SCTnnn или BKNnnn или OVCnnn	VVnnn или VV///	N S C	TEMPO TL1200 0600 BECMG AT1200 8000 NSW NSC BECMG AT1130 OVC010			

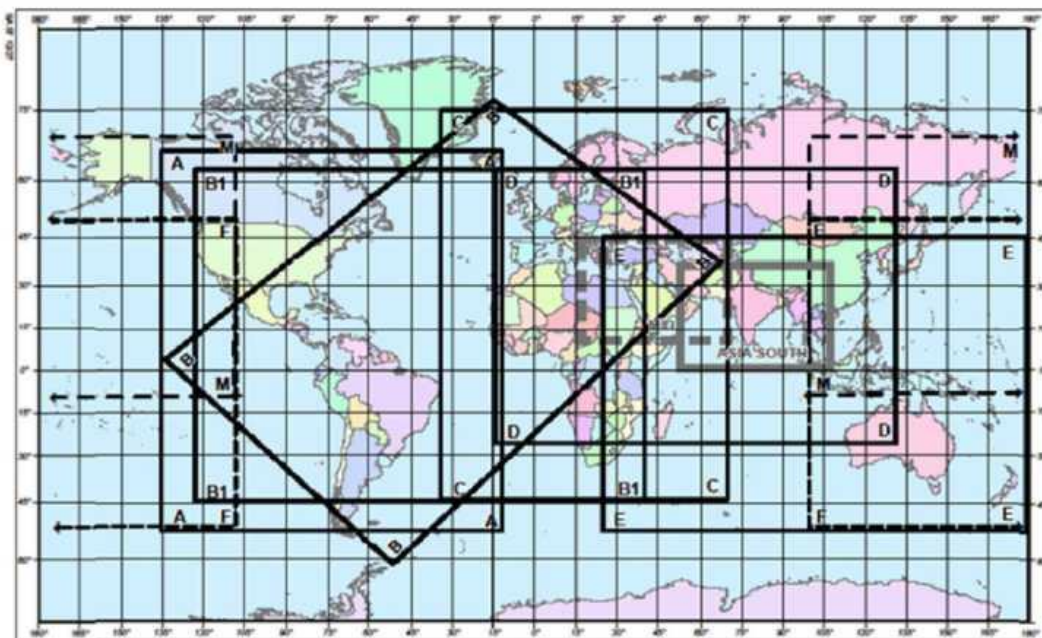
	Тип облака (С)		СВ или TCU	—			TEMPO TL1530 +SHRA BKN012CB
<p>(1) Укључује се уколико је видљивост или видљивост дуж ПСС мања од 1.500 <i>m</i>; укључује се максимално за четири ПСС.</p> <p>(2) Индикатор „јак” се користи за торнадо или пијавицу; индикатор „умерено” (тј. без ознаке) се користи за левкасти облак који не стиже до подлоге.</p>							

Опсеги и резолуције нумеричких елемената у <i>METAR</i> извештају			
Елемент		Опсег	Резолуција
ПСС: (нема јединице)		01 – 36	1
Смер ветра: ° (у односу на стварни север)		000 – 360	10
Брзина ветра: *)	MPS	00 – 99	1
	KT	00 – 199	1
Видљивост:	M	0000 – 0750	50
	M	0800 – 4900	100
	M	5000 – 9000	1000
	M	10000 –	0 (фиксна вредност: 9999)
Видљивост дуж ПСС:	M	0000 – 0375	25
	M	0400 – 0750	50
	M	0800 – 2000	100
Вертикална видљивост:	30 M (100 FT)	000 – 020	1
Висина базе облака:	30 M (100 FT)	000 – 100	1
Температура ваздуха; Температура тачке росе:	°C	–80 до +60	1
QNH:	hPa	0850 – 1100	1
Температура површине мора:	°C	–10 до +40	1
Стање мора:	(нема јединице)	0 – 9	1
Значајна висина таласа:	M	0 – 999	0.1
Стање ПСС	Ознака ПСС: (нема јединице)	01 – 36; 88; 99	1
	Наслаге на ПСС: (нема јединице)	0 – 9	1
	Степен покривености ПСС: (нема јединице)	1; 2; 5; 9	–
	Дебљина наслаге: (нема јединице)	00 – 90; 92 – 99	1
	Коефицијент трења/ кочење: (нема јединице)	00 – 95; 99	1
*) У ваздухопловству нема захтева за извештавање о брзини приземног ветра од (или преко) 100 kt (50 m/s); међутим, ако је то потребно, постоји могућност за извештавање о брзини ветра до 199 kt (99 m/s) за неваздухопловне намене.			

Додатак 2

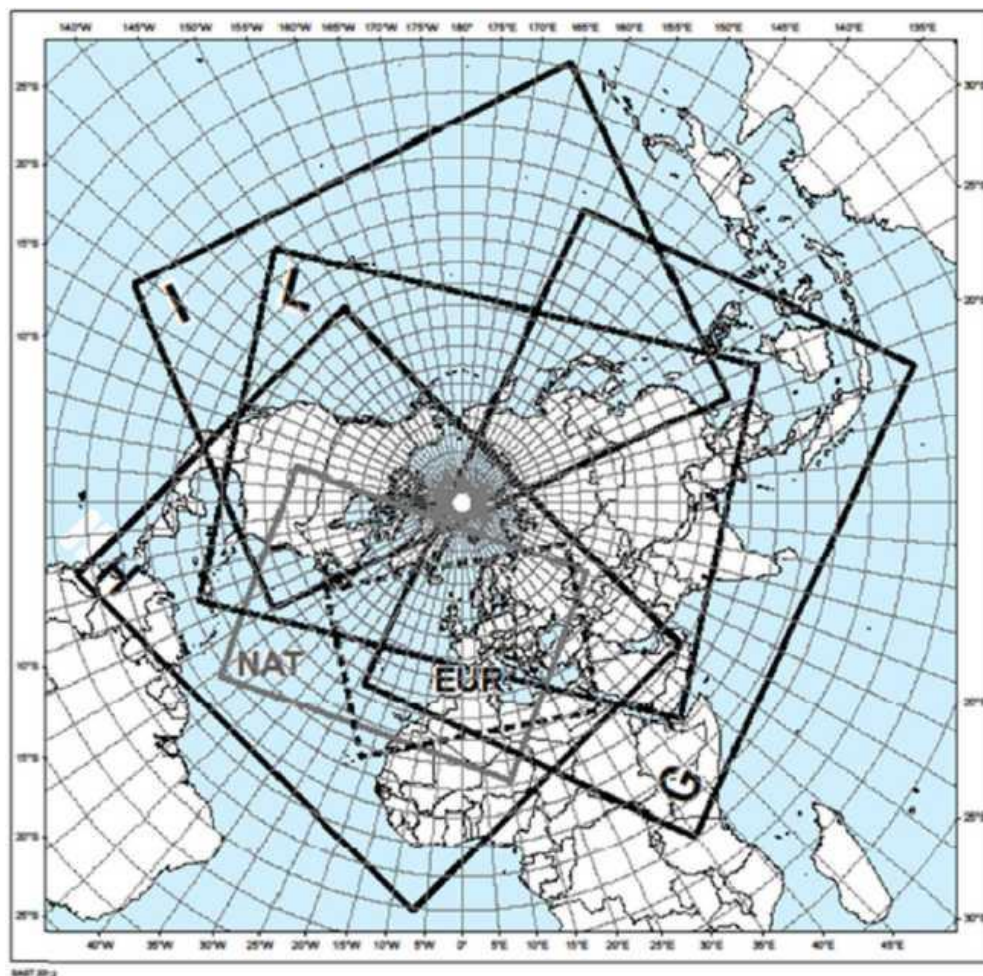
Области за које се дају WAFS прогнозе у форми карата

Меркаторова пројекција

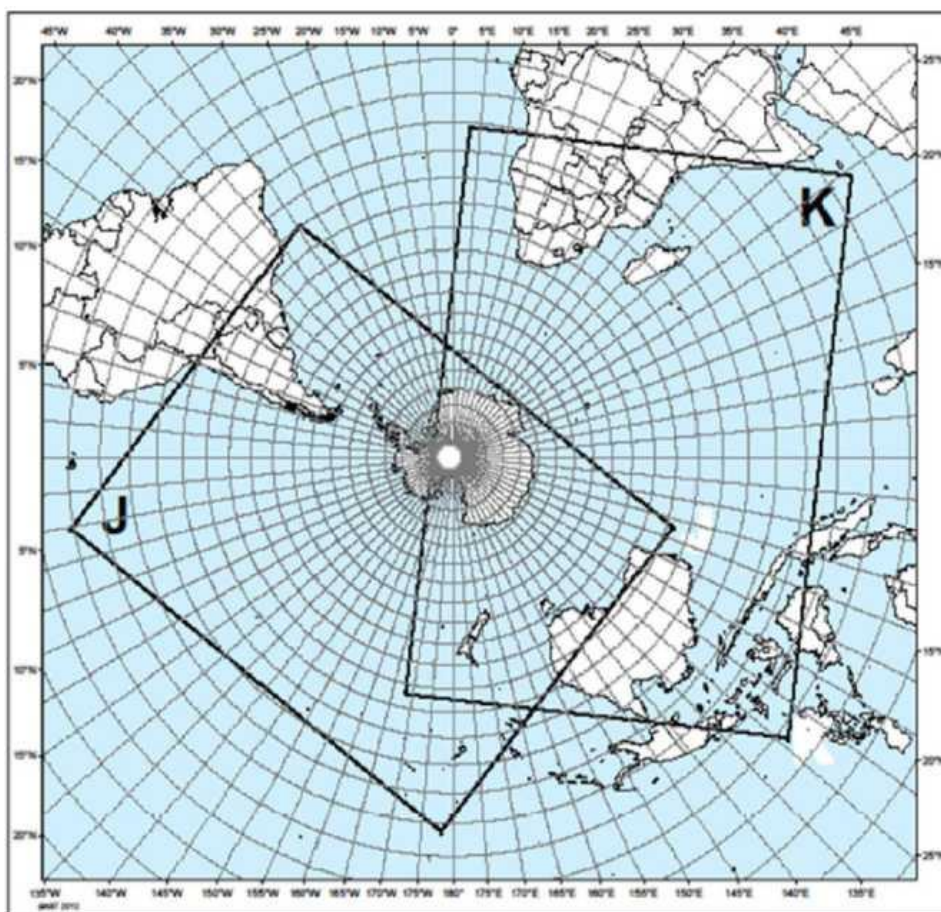
КАРТА	Г. ШИРИНА	Г. ДУЖИНА	КАРТА	Г. ШИРИНА	Г. ДУЖИНА
A	N6700	W13724	D	N6300	W01500
A	N6700	W01236	D	N6300	E13200
A	S5400	W01236	D	S2700	E13200
A	S5400	W13724	D	S2700	W01500
ASIA	N3600	E05300	E	N4455	E02446
ASIA	N3600	E10800	E	N4455	E18000
ASIA	0000	E10800	E	S5355	E18000
ASIA	0000	E05300	E	S5355	E02446
B	N0304	W13557	F	N5000	E10000
B	N7644	W01545	F	N5000	W11000
B	N3707	E06732	F	S5242	W11000
B	S6217	W05240	F	S5242	E10000
B1	N6242	W12500	M	N7000	E10000
B1	N6242	E04000	M	N7000	W11000
B1	S4530	E04000	M	S1000	W11000
B1	S4530	W12500	M	S1000	E10000
C	N7500	W03500	MID	N4400	E01700
C	N7500	E07000	MID	N4400	E07000
C	S4500	E07000	MID	N1000	E07000
C	S4500	W03500	MID	N1000	E01700

Поларна стереографска пројекција (северна хемисфера)

КАРТА	Г. ШИРИНА	Г. ДУЖИНА	КАРТА	Г. ШИРИНА	Г. ДУЖИНА
EUR	N4633	W05634	I	N1912	E11130
EUR	N5842	E06824	I	N3330	W06012
EUR	N2621	E03325	I	N0126	W12327
EUR	N2123	W02136	I	S0647	E16601
G	N3552	W02822	L	N1205	E11449
G	N1341	E15711	L	N1518	E04500
G	S0916	E10651	L	N2020	W06900
G	S0048	E03447	L	N1413	W14338
H	N3127	W14836	NAT	N4439	W10143
H	N2411	E05645	NAT	N5042	E06017
H	N0127	W00651	NAT	N1938	E00957
H	N0133	W07902	NAT	N1711	W05406

Полярна стереографска пројекција (јужна хемисфера)

КАРТА	Г. ШИРИНА	Г. ДУЖИНА
J	S0318	W17812
J	N0037	W10032
J	S2000	W03400
J	S2806	E10717
K	N1255	E05549
K	N0642	E12905
K	S2744	W16841
K	S1105	E00317

Додатак 3

Образац за аеродромску прогнозу (TAF)			
<p>Легенда:</p> <p>М = обавезно укључивање, део сваке поруке</p> <p>С = условно укључивање, у зависности од метеоролошких услова или метода осматрања</p> <p>О = укључивање опционо</p> <p>Напомена 1: Опсеги и резолуција нумеричких елемената укључених у TAF приказани су у табели после овог обрасца.</p> <p>Напомена 2: Објашњења за скраћенице могу се пронаћи у Процедурама за услуге у ваздушној пловидби – ICAO скраћенице и кодови (<i>Procedures for Air Navigation Services – ICAO Abbreviations and Codes</i>) (PANS-ABC, Doc 8400).</p>			
Елемент	Детаљни садржај	Образац	Примери
Ознака типа прогнозе (М)	Тип прогнозе (М)	TAF или TAF AMD или TAF COR	TAF TAF AMD
Ознака локације (М)	ICAO локацијски индикатор (М)	Nnnn	YUDO
Време издавања прогнозе (М)	Дан и време издавања прогнозе у UTC (М)	nnnnnnZ	160000Z
Ознака прогнозе која недостаје (С)	Идентификатор прогнозе која недостаје (С)	NIL	NIL
КРАЈ TAF ПОРУКЕ АКО ПРОГНОЗА НЕДОСТАЈЕ			
Дани и период важења прогнозе (М)	Дани и период важења прогнозе у UTC (М)	nnnn/nnnn	1606/1624 0812/0918
Ознака поништене прогнозе (С)	Ознака поништене прогнозе (С)	CNL	CNL
КРАЈ TAF ПОРУКЕ АКО ЈЕ ПРОГНОЗА ПОНИШТЕНА			
Приземни ветар (М)	Смер ветра (М)	nnn или VRB	24004MPS (24008KT); VRB01MPS (VRB02KT); 19005MPS (19010KT)
	Брзина ветра (М)	[P]nn[n]	00000MPS (00000KT);

					140P49MPS (140P99KT)
	Значајне варијације брзине (C)	G[P]nn[n]			12003G09MPS (12006G18KT); 24008G14MPS (24016G28KT)
	Мерне јединице (M)	MPS (или KT)			
Видљивост (M)	Преовлађујућа видљивост (M)	Nnnn		CAVOK	0350 CAVOK 7000 9000 9999
Временске појаве (C)	Интензитет временских појава (C) ⁽¹⁾	- или +	—		
	Карактеристике врста верременске појаве (C)	DZ или RA или SN или SG или PL или DS или SS или FZDZ или FZRA или SHGR или SHGS или SHRA или SHSN или TSGR или TSGS или TSRA или TSSN	FG или BR или SA или DU или HZ или FU или VA или SQ или PO или FC или TS или BCFG или BLDU или BLSA или BLSN или DRDU или DRSA или DRSN или FZFG или MIFG или PRFG		RA HZ +TSRA FG -FZDZ PRFG +TSRASN SNRA FG
Облаци (M) ⁽²⁾	Количина облака и висина базе облака или вертикална видљивост (M)	FEWnnn или SCTnnn или BKNnnn или OVCnnn	VVnnn или VV///	NSC	FEW010 VV005 OVC020 VV/// NSC SCT005 BKN012
	Тип облака (C)	CB или TCU	—		SCT008 BKN025CB
Температура (O) ⁽³⁾	Назив елемента (M)	TX			TX25/1013Z TN09/1005Z
	Максимална температура (M)	[M]nn/			TX05/2112Z TNM02/2103Z
	Дан и време појаве	nnnnZ			

	максималне температуре (М)		
	Назив елемента (М)	TN	
	Минимална температура (М)	[M]nn/	
	Дан и време појаве минималне температуре (М)	nnnnZ	
Очекиване значајне промене једног или више претходно наведених елемената током периода важности (С)	Индикатор промене или ознака вероватноће (М)	PROB30 [TEMPO] или PROB40 [TEMPO] или BECMG или TEMPO или FM	
	Период појаве промене (М)	nnnn/nnnn или nnnnnn	
	Ветар (С)	nnn[P]nn[n][G[P]nn[n]]MPS или VRBnnMPS (или nnn[P]nn[G[P]nn]KT или VRBnnKT)	TEMPO 0815/0818 25017G25MPS (TEMPO 0815/0818 25034G50KT) TEMPO 2212/2214 17006G13MPS 1000 TSRA SCT010CB BKN020 (TEMPO 2212/2214 17012G26KT 1000 TSRA SCT010CB BKN020)
	Преовлађујућа видљивост (С)	Nnnn	CAVOK BECMG 3010/3011 00000MPS 2400 OVC010 (BECMG 3010/3011 00000KT 2400 OVC010) PROB30 1412/1414 0800 FG

	Временска појава: интензитет (C)	– или +	—	NSW		BECMG 1412/1414 RA TEMPO 2503/2504 FZRA TEMPO 0612/0615 BLSN PROB40 TEMPO 2923/3001 0500 FG
	Временска појава: карактеристике и врста (C)	DZ или RA или SN или SG или PL или DS или SS или FZDZ или FZRA или SHGR или SHGS или SHRA или SHSN или TSGR или TSGS или TSRA или TSSN	FG или BR или SA или DU или HZ или FU или VA или SQ или PO или FC или TS или BCFG или BLDU или BLSA или BLSN или DRDU или DRSA или DRSN или FZFG или MIFG или PRFG			
	Количина облака и висина базе или вертикална видљивост (C)	FEWnnn или SCTnnn или BKNnnn или OVCnnn	VVnnn или VV///	NSC		FM051230 15015KMH 9999 BKN020 (FM051230 15008KT 9999 BKN020) BECMG 1618/1620 8000 NSW NSC
	Врста облака (C)	CB или TCU	—			BECMG 2306/2308 SCT015CB BKN020
<p>(1) Укључује се ако је применљиво. Нема индикатора тј. нема ознаке за „умерен“ интензитет.</p> <p>(2) Највише четири слоја облака.</p> <p>(3) Користи се највише за четири температуре (две максималне и две минималне температуре).</p>						

Опсези и резолуције нумеричких елемената у прогнози за аеродром (TAF)			
Елемент		Опсег	Резолуција
Правац ветра:	° у односу на стварни север	000-360	10
Брзина ветра: *)	MPS	00-99	1
	КТ	00-199	1
Видљивост:	M	0000-0750	50
	M	0800-4900	100
	M	5000-9000	1000
	M	10000 -	0 (фиксна вредност: 9999)
Вертикална видљивост:	30 M (100 FT)	000-020	1
Висина доње базе облака:	30 M (100 FT)	000-100	1
Температура ваздуха (максимална и минимална):	°C	- 80 до + 60	1
*) У ваздухопловству нема захтева за извештавање о брзини приземног ветра од (или преко) 100 kt (50 m/s); међутим, ако је то потребно, постоји могућност за извештавање о брзини ветра до 199 kt (99 m/s) за неваздухопловне намене.			

Додатак 4

Образац за упозорења на смицање ветра

Легенда:

М = обавезно укључивање, део сваке поруке

С = условно укључивање, увек када је примењиво

Напомена 1: Опсеги и резолуција нумеричких елемената укључених у упозорења на смицање ветра приказани су у Додатку 8.

Напомена 2: Објашњења за скраћенице могу се пронаћи у Процедурама за услуге у ваздушној пловидби – ICAO скраћенице и кодови (*Procedures for Air Navigation Services – ICAO Abbreviations and Codes*) (PANS-ABC, Doc 8400).

Елемент	Детаљни садржај	Образац	Пример
Ознака локације аеродрома (М)	Ознака локације аеродрома	nnnn	YUCC
Ознака типа поруке (М)	Тип поруке и редни број	WS WRNG [n]n	WS WRNG 1
Време настанка и период важења (М)	Дан и време издавања и, када је примењиво, период важења у UTC	nnnnnn [VALID TL nnnnnn] или [VALID nnnnnn/nnnnnn]	211230 VALID TL 211330 221200 VALID 221215/221315
АКО СЕ УПОЗОРЕЊЕ НА СМИЦАЊЕ ВЕТРА ПОНИШТАВА, ВИДЕТИ ДЕТАЉЕ НА КРАЈУ.			
Појава (М)	Ознака појаве и њене локације	[MOD] или [SEV] WS IN APCH или [MOD] или [SEV] WS [APCH] RWYnnn или [MOD] или [SEV] WS IN CLIMB-OUT или [MOD] или [SEV] WS CLIMB-OUT RWYnnn или MBST IN APCH или MBST [APCH] RWYnnn или MBST IN CLIMB-OUT или MBST CLIMB-OUT RWYnnn	WS APCH RWY12 MOD WS RWY34 WS IN CLIMB-OUT MBST APCH RWY26 MBST IN CLIMB-OUT
Осмотрена, извештена или прогнозирана појава (М)	Ознака да ли је појава осмотрена или извештена и да ли се очекује да се настави или је прогнозирана	REP AT nnnn nnnnnnnn или OBS [AT nnnn] или FCST	REP AT 1510 B747 OBS AT 1205 FCST
Детаљи појаве (С)	Опис појаве која је повод за издавање упозорења на смицање ветра	SFC WIND: nnn/nnMPS (или nnn/nnKT) nnnM (nnnFT)-WIND: nnn/nnMPS (или nnn/nnKT) или nnKMH (или nnKT) LOSS nnKM (или nnNM) FNA RWYnn или nnKMH (или nnKT) GAIN nnKM (или nnNM) FNA RWYnn	SFC WIND: 320/5MPS 60M-WIND: 360/13MPS (SFC WIND: 320/10KT 200FT-WIND: 360/26KT) 60KMH LOSS 4KM FNA RWY13 (30KT LOSS 2NM FNA RWY13)
ИЛИ			
Поништавање упозорења на	Поништавање упозорења на смицање	CNL WS WRNG [n]n nnnnnn/nnnnnn	CNL WS WRNG 1 211230/211330

смицање ветра	ветра уз упућивање на његову ознаку		
------------------	--	--	--

Додатак 5

Образак за <i>SIGMET</i> и <i>AIRMET</i> поруке и специјална осматрања из ваздухоплова (<i>uplink</i>)					
Легенда:					
М = обавезно укључивање, део сваке поруке					
С = условно укључивање, увек када је примењиво					
= = двострука црта указује да текст након ње треба бити смештен у следећи ред					
Напомена 1: Опсеги и резолуција нумеричких елемената укључених у <i>SIGMET</i> и <i>AIRMET</i> поруке и специјална осматрања из ваздухоплова приказани су у Додатку 8.					
Елементи	Детаљни садржај	Образак (обрасци)			Примери
		SIGMET	AIRMET	Посебна осматрања из ваздухоплова	
Ознака локације FIR/СТА (М)	ICAO локацијски индикатор ATS јединице која опслужује FIR или СТА на које се односи SIGMET/AIRMET (М)	Nnnn		—	YUCC YUDD
Идентификација (М)	Ознака и редни број поруке (М)	SIGMET nnn	AIRMET [nn]n	ARS	SIGMET 5 SIGMET A3 AIRMET 2 ARS
Период важења (М)	Групе за датум и време које означавају период важења у UTC (М)	VALID nnnnnn/nnnnnn		—	VALID 221215/221600 VALID 101520/101800 VALID 251600/252200
Ознака локације MWO (М)	Локацијски индикатор MWO који је саставио поруку са цртицом за раздвајање (М)	nnnn—			YUDO— YUSO—

Име FIR/СТА или идентифи- кација ваздухопло- ва (М)	Локацијски индикатор и име FIR/СТА за које се објављује SIGMET/ AIRMET или позивни знак ваздухоплова (М)	nnnn nnnnnnnnnn FIR[/UIR] или nnnn nnnnnnnnnn СТА	nnnn nnnnnnnnnn FIR[/n]	nnnnnn	YUCC AMSWELL FIR YUDD SHANLON FIR/UIR YUCC AMSWELL FIR/2 YUDD SHANLON FIR VA812
---	---	--	----------------------------	--------	--

АКО СЕ *SIGMET* МОРА ПОНИШТИТИ, ВИДЕТИ ДЕТАЉЕ НА КРАЈУ ОБРАСЦА.

Појава (М)	Опис појаве која је узрок објављивања SIGMET/ AIRMET (С)	OBSC TS[GR] EMBD TS[GR] FRQ TS[GR] SQL TS[GR] TC nnnnnnnnnn или NN SEV TURB SEV ICE SEV ICE (FZRA) SEV MTW HVY DS HVY SS [VA ERUPTION] [MT] [nnnnnnnnnn] [PSN Nnn[nn] или Snn[nn] Ennn[nn] или Wnnn[nn]] VA CLD RDOACT CLD	SFC WSPD nn[n]MPS (или SFC WSPD nn[n]KT) SFC VIS nnnnM(nn) ISOL TS[GR] OCNL TS[GR] MT OBSC BKN CLD nnn/[ABV]nnnnM (или BKN CLD nnn/[ABV]nnnnFT) OVC CLD nnn/[ABV]nnnnM (или OVC CLD nnn/[ABV]nnnnFT) ISOL CB OCNL CB FRQ CB ISOL TCU OCNL TCU FRQ TCU MOD TURB MOD ICE MOD MTW	TS TSGR SEV TURB SEV ICE SEV MTW HVY SS VA CLD [FL nnn/nnn] VA [MT nnnnnnnnnn] MOD TURB MOD ICE	SEV TURB FRQ TS OBSC TSGR EMBD TSGR TC GLORIA TC NN VA ERUPTION MT ASHVAL PSN S15 E073 VA CLD MOD TURB MOD MTW ISOL CB BKN CLD 120/900M (BKN CLD 400/3000FT) OVC CLD 270/ABV3000M (OVC CLD 900/ABV10000 FT) SEV ICE RDOACT CLD
Осмотрена или прогнозира- на појава (М)	Индикација да ли је појава осмотрена и да ли се очекује да се настави, или је прогнозирана (М)	OBS [AT nnnnZ] FCST [AT nnnnZ]		OBS AT nnnnZ	OBS AT 1210Z OBS FCST AT 1815Z
Локација (С)	Локација (односи се на географску ширину и	Nnn[nn] Wnnn[nn] или Nnn[nn] Ennn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Snn[nn] Ennn[nn]		NnnnnWnnnnn или NnnnnEnnnnn или SnnnnWnnnnn	S OF N54 N OF N50 N2020 W07005 N2706 W07306

	дужину (у степенима и минутима))	или N OF Nnn[nn] или S OF Nnn[nn] или N OF Snn[nn] или S OF Snn[nn] или [AND] W OF Wnnn[nn] или E OF Wnnn[nn] или W OF Ennn[nn] или E OF Ennn[nn] или [N OF, NE OF, E OF, SE OF, S OF, SW OF, W OF, NW OF] [LINE] Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] – Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] или WI Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] – Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] – Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] – [Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] – Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]] или ENTIRE FIR ⁽¹⁾ или ENTIRE CTA ⁽¹⁾	или SnnnnEnnnnn	N48 E010 N OF N1515 AND W OF E13530 W OF E1554 N OF LINE S2520 W11510 – S2520 W12010 WI N6030 E02550 – N6055 E02500 – N6050 E02630 ENTIRE FIR ENTIRE CTA
Ниво (С)	Ниво лета или апсолутна висина и распрострањеност (С) ⁽²⁾	[SFC/]FLnnn или [SFC/]nnnnM (или [SFC/]nnnnFT) или FLnnn/nnn или TOP FLnnn или [TOP] ABV FLnnn или ⁽³⁾ CB TOP [ABV] FLnnn WI nnnKM OF CENTRE (или CB TOP [ABV] FLnnn WI nnnNM OF CENTRE) или CB TOP [BLW] FLnnn WI nnnKM OF CENTRE (или CB TOP [BLW] FLnnn WI nnnNM OF CENTRE) или ⁽¹⁾ FLnnn/nnn [APRX nnnKM BY nnnKM] [nnKM WID LINE BTN (nnNM WID LINE BTN)] [Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] [— Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]] [— Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]]] (или FLnnn/nnn [APRX nnnNM BY nnnNM] [Nnn[nn] или	FLnnn или nnnnM (или nnnnFT)	FL180 FL050/080 TOP FL390 SFC/FL070 TOP ABV FL100 FL310/450 CB TOP FL500 WI 270KM OF CENTRE (CB TOP FL500 WI 150NM OF CENTRE) FL310/350 APRX 220KM BY 35KM FL390

		Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] [— Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]] [— Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]]))		
Кретање или очекивано кретање (С)	Кретање или очекивано кретање (смер дат као 16 смерова компаса и брзина) или стационарно (С)	MOV N [nnKMН] или MOV NNE [nnKMН] или MOV NE [nnKMН] или MOV ENE [nnKMН] или MOV E [nnKMН] или MOV ESE [nnKMН] или MOV SE [nnKMН] или MOV SSE [nnKMН] или MOV S [nnKMН] или MOV SSW [nnKMН] или MOV SW [nnKMН] или MOV WSW [nnKMН] или MOV W [nnKMН] или MOV WNW [nnKMН] или MOV NW [nnKMН] или MOV NNW [nnKMН] (или MOV N [nnKT] или MOV NNE [nnKT] или MOV NE [nnKT] или MOV ENE [nnKT] или MOV E [nnKT] или MOV ESE [nnKT] или MOV SE [nnKT] или MOV SSE [nnKT] или MOV S [nnKT] или MOV SSW [nnKT] или MOV SW [nnKT] или MOV WSW [nnKT] или MOV W [nnKT] или MOV WNW [nnKT] или MOV NW [nnKT] или MOV NNW [nnKT]) или STNR	—	MOV E 40KMН (MOV E 20KT) MOV SE STNR
Промене интензитета (С)	Очекиване промене интензитета (С)	INTSF или WKN или NC	—	WKN
Прогнози- рана локација (С)	Прогнозирана локација облака вулканског пепела или центра TC или друге опасне појаве ⁽⁶⁾ на крају периода важења SIGMET поруке (С)	FCST nnnnZ TC CENTRE Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] или FCST nnnnZ VA CLD APRX [nnKM WID LINE BTN (nnNM WID LINE BTN)] Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] [— Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]]	—	FCST 2200Z TC CENTRE N2740 W07345 FCST 1700Z VA CLD APRX S15 E075 – S15 E081 – S17 E083 – S18 E079 – S15 E075 FCST 0500Z ENTIRE FIR FCST 0500Z ENTIRE CTA FCST 0500Z NO VA EXP

		<p>[— Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]] [AND] или ⁽⁴⁾ FCST nnnnZ ENTIRE FIR ⁽¹⁾ или FCST nnnnZ ENTIRE СТА ⁽¹⁾ или FCST nnnnZ NO VA EXP или ⁽⁶⁾ [FCST nnnnZ Nnn[nn] Wnnn[nn] или Nnn[nn] Ennn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Snn[nn] Ennn[nn] или N OF Nnn[nn] или S OF Nnn[nn] или N OF Snn[nn] или S OF Snn[nn] [AND] W OF Wnnn[nn] или E OF Wnnn[nn] или W OF Ennn[nn] или E OF Ennn[nn] или [N OF, NE OF, E OF, SE OF, S OF, SW OF, W OF, NW OF] [LINE] Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] или WI ⁽⁵⁾ Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или</p>			
--	--	--	--	--	--

		Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]]			
ИЛИ					
Поништавање SIGMET/ AIRMET (С)	Поништавање SIGMET/ AIRMET упућивањем на његову ознаку	CNL SIGMET [nn]n nnnnnn/nnnnnn или CNL SIGMET [nn]n nnnnnn/nnnnnn [VA MOV TO nnnn FIR] ⁽¹⁾	CNL AIRMET [nn]n nnnnnn/nnnnnn	—	CNL SIGMET 2 101200/101600 CNL SIGMET 3 251030/251430 VA MOV TO YUDO FIR CNL AIRMET 151520/151800
<p>(1) Само за SIGMET поруке за вулкански пепео.</p> <p>(2) Само за SIGMET поруке за облак вулканског пепела и тропске циклоне.</p> <p>(3) Само за SIGMET поруке за тропске циклоне.</p> <p>(4) Употребљавају се за два облака вулканског пепела или два центра тропских циклона који истовремено утичу на дотични FIR.</p> <p>(5) Број координата би требало да буде минималан и у нормалним околностима не би требало да буде већи од седам.</p> <p>(6) Употребљава се за опасне појаве које нису облак вулканског пепела ни тропски циклони.</p> <p>Напомена: Јако или умерено залеђивање и јаке или умерене турбуленције (SEV ICE, MOD ICE, SEV TURB, MOD TURB) повезане с грмљавинским олујама, кумулонимбусима или тропским циклонима не би требало да буду укључене.</p>					

Додатак 6

Образац за саветодавне поруке о вулканском пепелу

Легенда:

М = обавезно укључивање, део сваке поруке;

О = укључивање опционо;

= = двострука црта указује да текст након ње треба бити смештен у следећи ред.

Напомена 1: Опсеги и резолуција нумеричких елемената укључених у саветодавне поруке о вулканском пепелу приказани су у Додатку 8.

Напомена 2: Објашњења за скраћенице могу се пронаћи у Процедурама за услуге у ваздушној пловидби – ICAO скраћенице и кодови (*Procedures for Air Navigation Services – ICAO Abbreviations and Codes*) (PANS-ABC, Doc 8400).

Напомена 3: Уметање двотачке након сваког наслова елемента је обавезно.

Напомена 4: Као што је приказано у примеру бројеви 1 до 18 наводе се само ради јасноће и они нису део саветодавне поруке.

Елемент		Детаљни садржај	Образац		Примери	
1	Ознака врсте поруке (М)	Врста поруке	VA ADVISORY		VA ADVISORY	
2	Време издавања поруке (М)	Година, месец, дан, време у UTC	DTG:	nnnnnnnn/nnnnZ	DTG:	20080923/0130Z
3	Име VAAC (М)	Име VAAC	VAAC:	nnnnnnnnnnnn	VAAC:	TOKYO
4	Име вулкана (М)	Име и IAVCEI број вулкана	VOLCANO:	nnnnnnnnnnnnnnnn nnnnnn [nnnnnn] или UNKNOWN или UNNAMED	VOLCANO: VOLCANO:	KARYMSKY 1000-13 UNAMED
5	Локација вулкана (М)	Локација вулкана у степенима и минутима	PSN:	Nnnnn или Snnnn Wnnnn или Ennnn или UNKNOWN	PSN: PSN:	N5403 E15927 UNKNOWN
6	Држава или регион (М)	Држава, или регион ако пепео није пријављен изнад државе	AREA:	nnnnnnnnnnnnnnnn	AREA:	RUSSIA
7	Надморска висина врха (М)	Надморска висина врха у m (или ft)	SUMMIT ELEV:	nnnnM (или nnnnFT)	SUMMIT ELEV:	1536M
8	Број упозорења (М)	Број упозорења: година (4 цифре) и број поруке (засебан редни број за сваки вулкан)	ADVISORY NR:	nnnn/nnnn	ADVISORY NR:	2008/4
9	Извор информација (М)	Извор информација коришћењем слободног текста	INFO SOURCE:	Слободни текст до 32 знака	INFO SOURCE:	MTSAT-1R KVERT KEMSD

10	Кодна боја (O)	Ваздухопловна кодна боја	AVIATION COLOUR CODE:	RED или ORANGE или YELLOW или GREEN или UNKNOWN или NOT GIVEN или NIL	AVIATION COLOUR CODE:	RED
11	Детаљи о ерупцији (M)	Детаљи о ерупцији (укључујући датум/време ерупције (ерупција))	ERUPTION DETAILS:	Слободни текст до 64 знака или UNKNOWN	ERUPTION DETAILS:	ERUPTION AT 20080923/0000Z FL300 REPORTED
12	Време осматрања (или процене) пепела (M)	Дан и време опажања (или процене) вулканског пепела у UTC	OBS (или EST) VA DTG:	nn/nnnnZ	OBS VA DTG:	23/0100Z
13	Осмотрен или процењен облак пепела (M)	Хоризонтална (у степенима и минутима) и вертикална распрострањеност у време осматрања опаженог или процењеног облака пепела или, ако је база непозната, врх опаженог или процењеног облака пепела; Кретање опаженог или процењеног облака пепела	OBS VA CLD или EST VA CLD:	TOP FLnnn или SFC/FLnnn или FLnnn/nnn [nnKM WID LINE BTN (nnNM WID LINE BTN)] Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn][— Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]] MOV N nnKMН (или KT) или MOV NE nnKMН (или KT) или MOV E nnKMН (или KT) или MOV SE nnKMН (или KT) или MOV S nnKMН (или KT) или MOV SW nnKMН (или KT) или MOV W nnKMН (или KT) или	OBS VA CLD:	FL250/300 N5400 E15930 – N5400 E16100 – N5300 E15945 MOV SE 20KT SFC/FL200 N5130 E16130 – N5130 E16230 – N5230 E16230 – N5230 E16130 MOV SE 15KT TOP FL240 MOV W 40KMН VA NOT IDENTIFIABLE FM SATELLITE DATA WIND FL050/070 180/12 MPS

				MOV NW nnKMH (или KT) или VA NOT IDENTIFIABLE FM SATELLITE DATA WIND FLnnn/nnn nnn/nn[n] MPS (или KT) ⁽¹⁾ или WIND FLnnn/nnn VRBnnMPS (или KT) или WIND SFC/FLnnn nnn/nn[n]MPS (или KT) или WIND SFC/FLnnn VRBnnMPS (или KT)		
14	Прогнозирана висина и положај облака пепела (+6 HR) (M)	Дан и време у UTC (6 сати од времена осматрања (или процене) пепела из ставке 12); Прогнозирана висина и положај (у степенима и минутима) за сваку масу облака за то утврђено време важења	FCST VA CLD +6 HR:	nn/nnnnZ SFC или FLnnn/[FL]nnn [nnKM WID LINE BTN (nnNM WID LINE BTN)] Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn][— Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]] ⁽²⁾ или NO VA EXP или NOT AVBL или NOT PROVIDED	FCST VA CLD +6 HR:	23/0700Z FL250/350 N5130 E16030 – N5130 E16230 – N5330 E16230 – N5330 E16030 SFC/FL180 N4830 E16330 – N4830 E16630 – N5130 E16630 – N5130 E16330 NO VA EXP NOT AVBL NOT PROVIDED
15	Прогнозирана висина и положај облака пепела (+12 HR) (M)	Дан и време у UTC (12 сати од времена осматрања (или процене) пепела из ставке 12); Прогнозирана висина и положај (у степенима и минутима) за сваку	FCST VA CLD +12 HR:	nn/nnnnZ SFC или FLnnn/[FL]nnn [nnKM WID LINE BTN (nnNM WID LINE BTN)] Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] —	FCST VA CLD +12 HR:	23/1300Z SFC/FL270 N4830 E16130 – N4830 E16600 – N5300 E16600 – N5300 E16130 NO VA EXP NOT AVBL

		масу облака за то утврђено време важења		Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn][— Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]] или NO VA EXP или NOT AVBL или NOT PROVIDED		NOT PROVIDED
16	Прогнозирана висина и положај облака пепела (+18 HR) (M)	Дан и време у UTC (18 сати од времена осматрања (или процене) пепела из ставке 12); Прогнозирана висина и положај (у степенима и минутима) за сваку масу облака за то утврђено време важења	FCST VA CLD +18 HR:	nn/nnnnZ SFC или FLnnn/[FL]nnn [nnKM WID LINE BTN (nnNM WID LINE BTN)] Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn][— Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn] — Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]] или NO VA EXP или NOT AVBL или NOT PROVIDED	FCST VA CLD +18 HR:	23/1900Z NO VA EXP NOT AVBL NOT PROVIDED
17	Напомене (M)	Напомене, према потреби	RMK:	Слободни текст до 256 знакова или NIL	RMK:	LATEST REP FM KVERT (0120Z) INDICATES ERUPTION HAS CEASED. TWO DISPERSING VA CLD ARE EVIDENT ON SATELLITE IMAGERY NIL

18	Следеће упозорење (M)	Година, месец, дан и време у UTC	NXT ADVISORY:	nnnnnnnn/nnnnZ или NO LATER THAN nnnnnnnn/nnnnZ или NO FURTHER ADVISORIES или WILL BE ISSUED BY nnnnnnnn/nnnnZ	NXT ADVISORY:	20080923/0730Z NO LATER THAN nnnnnnnn/nnnnZ NO FURTHER ADVISORIES WILL BE ISSUED BY nnnnnnnn/nnnnZ
<p>(1) Ако има извештаја о пепелу (нпр. AIREP), али се он не може идентификовати на сателитским снимцима.</p> <p>(2) До четири одабрана слоја.</p>						

Додатак 7

Образац за саветодавне поруке о тропским циклонима

Легенда:

= = двострука црта указује да текст након ње треба бити смештен у следећи ред.

Напомена 1: Опсежи и резолуција нумеричких елемената укључених у саветодавне поруке о тропским циклонима приказани су у Додатку 8.

Напомена 2: Објашњења за скраћенице могу се пронаћи у Процедурама за услуге у ваздушној пловидби – ICAO скраћенице и кодови (*Procedures for Air Navigation Services – ICAO Abbreviations and Codes*) (PANS-ABC, Doc 8400).

Напомена 3: Сви елементи су обавезни.

Напомена 4: Уметање двотачке након сваког наслова елемента је обавезно.

Напомена 5: Као што је приказано у примеру бројеви 1 до 19 наводе се само ради јасноће и они нису део саветодавне поруке.

Елемент		Детаљни садржај	Образац		Примери	
1	Ознака типа поруке	Тип поруке	TC ADVISORY		TC ADVISORY	
2	Време издавања поруке	Година, месец, дан и време издавања у UTC	DTG:	nnnnnnnn/nnnnZ	DTG:	20040925/1600Z
3	Име TCAC	Име TCAC (ознака локације или пуно име центра)	TCAC:	nnnn или nnnnnnnnnn	TCAC: TCAC:	YUFO MIAMI
4	Име тропског циклona	Име тропског циклone или NN за тропски циклон без имена	TC:	nnnnnnnnnnnn или NN	TC:	GLORIA
5	Број упозорења	Број упозорења (почиње са 01 за сваки циклон)	NR:	nn	NR:	01
6	Положај центра	Положај центра тропског циклona (у ступенима и минутима)	PSN:	Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]	PSN:	N2706 W07306
7	Смер и брзина кретања	Смер (16 смерова компаса) и брзина кретања у km/h (или у чворовима), или креће се споро (< 6 km/h (3 чвора)) или стационаран (< 2 km/h (1 чвор))	MOV:	N nnKMН (или КТ) или NNE nnKMН (или КТ) или NE nnKMН (или КТ) или ENE nnKMН (или КТ) или E nnKMН (или КТ) или ESE nnKMН (или КТ) или SE nnKMН (или КТ) или SSE nnKMН (или КТ) или S nnKMН (или КТ) или SSW nnKMН (или КТ) или SW nnKMН (или КТ) или WSW nnKMН (или КТ) или W nnKMН (или	MOV:	NW 20KMН

				KT) или WNW nnKMH (или KT) или NW nnKMH (или KT) или NNW nnKMH (или KT) или SLW или STNR		
8	Притисак у центру	Притисак у центру (у hPa)	C:	nnnHPA	C:	965HPA
9	Максимум приземног ветра	Максимум приземног ветра у близини центра (средња вредност у периоду од 10 минута, у m/s (или у чворовима))	MAX WIND :	nn[n]MPS (или nn[n]KT)	MAX WIND:	22MPS
10	Прогноза положаја центра (+6 HR)	Дан и време у UTC (6 сати од времена DTG из 2); Прогноза положаја (у степенима и минутима) центра тропског циклона	FCST PSN +6 HR:	nn/nnnnZ Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]	FCST PSN +6 HR:	25/2200Z N2748 W07350
11	Прогноза максимума приземног ветра (+6 HR)	Прогноза максимума приземног ветра (6 сати од времена DTG из 2)	FCST MAX WIND +6 HR:	nn[n]MPS (или nn[n]KT)	FCST MAX WIND +6 HR:	22MPS
12	Прогноза положаја центра (+12 HR)	Дан и време у UTC (12 сати од времена DTG из 2); Прогноза положаја (у степенима и минутима) центра тропског циклона	FCST PSN +12 HR:	nn/nnnnZ Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]	FCST PSN +12 HR:	26/0400Z N2830 W07430
13	Прогноза максимума приземног ветра (+12 HR)	Прогноза максимума приземног ветра (12 сати од времена DTG из 2)	FCST MAX WIND +12 HR:	nn[n]MPS (или nn[n]KT)	FCST MAX WIND +12 HR:	22MPS
14	Прогноза положаја центра (+18 HR)	Дан и време у UTC (18 сати од времена DTG из 2); Прогноза положаја (у степенима и минутима) центра тропског циклона	FCST PSN +18 HR:	nn/nnnnZ Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]	FCST PSN +18 HR:	26/1000Z N2852 W07500
15	Прогноза максимума приземног ветра (+18 HR)	Прогноза максимума приземног ветра (18 сати од времена DTG из 2)	FCST MAX WIND +18 HR:	nn[n]MPS (или nn[n]KT)	FCST MAX WIND +18 HR:	21MPS
16	Прогноза положаја центра (+24 HR)	Дан и време у UTC (24 сата од времена DTG из 2);	FCST PSN +24 HR:	nn/nnnnZ Nnn[nn] или Snn[nn] Wnnn[nn] или Ennn[nn]	FCST PSN +24 HR:	26/1600Z N2912 W07530

		Прогноза положаја (у степенима и минутима) центра тропског циклона				
17	Прогноза максимума приземног ветра (+24 HR)	Прогноза максимума приземног ветра (24 сата од времена DTG из 2)	FCST MAX WIND +24 HR:	nn[n]MPS (или nn[n]KT)	FCST MAX WIND +24 HR:	20MPS
18	Напомене	Напомене, према потреби	RMK:	Слободни унос текста до 256 знакова или NIL	RMK:	NIL
19	Очекивано време издавања следећег упозорења	Очекивано време издавања следећег упозорења: година, месец, дан и време у UTC	NXT MSG:	[BFR] nnnnnnnn/nnnnZ или NO MSG EXP	NXT MSG:	20040925/2000 Z

Додатак 8

Опсеги и резолуције нумеричких елемената у саветодавним порукама за вулкански пепео и тропске циклоне, <i>SIGMET/AIRMET</i> порукама и упозорењима за аеродроме и упозорењима на смицање ветра			
Елементи		Опсег	Резолуција
Висина врха:	M	000-8100	1
	FT	000-27000	1
Број саветодавне поруке:	за VA (index) (*)	000-2000	1
	за TC (index) (*)	00-99	1
Максимални приземни ветар:	MPS	00-99	1
	КТ	00-199	1
Притисак у центру:	hPa	850-1050	1
Брзина приземног ветра:	MPS	15-49	1
	КТ	30-99	1
Приземна видљивост:	M	0000-0750	50
	M	0800-5000	100
Висина базе облака:	M	000-300	30
	FT	000-1000	100
Висина врха облака:	M	000-2970	30
	M	3000-20000	300
	FT	000-9900	100
	FT	10000-60000	1 000
Географска ширина:	° (степени)	00-90	1
	(минути)	00-60	1
Географска дужина:	° (степени)	000-180	1
	(минути)	00-60	1
Нивои лета:		000-650	10
Брзина кретања:	КМН	0-300	10
	КТ	0-150	5
(*) бездимензионо			

АНЕКС VI

ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА ВАЗДУХОПЛОВНОГ ИНФОРМИСАЊА

(Део-AIS)

ГЛАВА А – ДОДАТНИ ОРГАНИЗАЦИОНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА ВАЗДУХОПЛОВНОГ ИНФОРМИСАЊА (AIS.OR)

ОДЕЉАК 1 – ОПШТИ ЗАХТЕВИ

AIS.OR.100 Техничка и оперативна компетентност и способност

а) Пружалац услуга ваздухопловног информисања обезбеђује информације и податке потребне за операције, у облику који је погодан за:

- 1) особље задужено за обављање лета, укључујући летачку посаду;
- 2) планирање лета, системе за управљање летом и уређаје за симулирање летења;
- 3) пружаоце услуга у ваздушном саобраћају који су одговорни за информисање ваздухоплова у лету, информисање ваздухоплова на аеродромима на којима није успостављена *ATS* јединица и претполетно информисање.

б) Пре прослеђивања информација, пружаоци услуга ваздухопловног информисања обезбеђују интегритет података и потврђују ниво тачности информација које прослеђују за операције, укључујући и извор ових информација.

ГЛАВА Б – ТЕХНИЧКИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА ВАЗДУХОПЛОВНОГ ИНФОРМИСАЊА (AIS.TR)

ОДЕЉАК 1 – ОПШТИ ЗАХТЕВИ

AIS.TR.100 Методе рада и оперативни поступци за пружање услуга ваздухопловног информисања

Пружаоци услуга ваздухопловног информисања морају да буду у стању да докажу да су њихове методе рада и оперативни поступци усклађени са стандардима следећих анекса Чикашке конвенције у делу у коме су они релевантни за пружање услуга ваздухопловног информисања у предметном ваздушном простору:

а) Анекса 4 о ваздухопловним картама, 11. издање из јула 2009. године, укључујући све измене и допуне до броја 58;

б) не доводећи у питање Уредбу Комисије (ЕУ) бр 73/2010, Анекса 15 о услугама ваздухопловног информисања, 14. издање из јула 2013. године, укључујући све измене и допуне до броја 38.

АНЕКС VII

ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА ПРИПРЕМЕ ПОДАТАКА

(Део-DAT)

ГЛАВА А – ДОДАТНИ ОРГАНИЗАЦИОНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА ПРИПРЕМЕ ПОДАТАКА (DAT.OR)

ОДЕЉАК 1 – ОПШТИ ЗАХТЕВИ

DAT.OR.100 Ваздухопловни подаци и информације

а) *DAT* пружалац добија, прикупља, преводи, врши одабир, форматира, дистрибуира и/или врши интеграцију ваздухопловних података и информација који су објављени од стране овлашћеног извора у сврху коришћења у ваздухопловним базама података за сертификоване апликације/опрему у ваздухоплову.

У посебним случајевима, ако ваздухопловни подаци нису објављени у Зборнику ваздухопловних информација (*AIP*) или од стране овлашћеног извора или ако не задовољавају важеће захтеве у погледу квалитета (*DQRs*), извор тих ваздухопловних података може да буде и сам *DAT* пружалац или други *DAT* пружаоци. У овом контексту, валидацију тих ваздухопловних података врши *DAT* пружалац који је њихов извор.

б) Ако то захтевају његови корисници, *DAT* пружалац може да обради прилагођене податке које му је доставио оператер ваздухоплова или који потичу од других *DAT* пружалаца како би их користио тај оператер ваздухоплова. Одговорност за ове податке и њихово накнадно ажурирање сноси оператер ваздухоплова.

DAT.OR.105 Техничка и оперативна компетентност и способност

а) Поред *ATM/ANS.OR.B.001*, *DAT* пружалац:

1) врши пријем, прикупљање, превод, одабир, форматирање, дистрибуцију и/или интеграцију ваздухопловних података и ваздухопловних информација који су објављени од стране изворног пружаоца (или пружалаца) ваздухопловних података у ваздухопловне базе података за сертификоване апликације/опрему у ваздухоплову, у складу са важећим захтевима. *DAT* пружалац типа 2 обезбеђује усаглашеност *DQRs* са намераваном употребом сертификоване апликације/опреме у ваздухоплову посредством одговарајућег аранжмана са имаоцем одобрења пројекта опреме или подносиоцем захтева за стицање одобрења за тај конкретни пројекат;

2) даје изјаву о усаглашености да су ваздухопловне базе података, које је он произвео, произведене у складу са овом уредбом и важећим индустријским стандардима;

3) пружа помоћ имаоцу одобрења пројекта опреме приликом обављања активности у вези са континуираном пловидбеношћу које се односе на произведене ваздухопловне базе података.

б) За објављивање база података, одговорни руководиоци именује овлашћено особље наведено у *DAT.TR.100* став б) и врши расподелу њихових одговорности на независан начин, како би се кроз изјаву о усаглашености потврдило да подаци задовољавају *DQRs* и да се поступа у складу са процесима. Крајња одговорност за изјаве у вези са објављивањем база података које је потписало овлашћено особље остаје на одговорном руководиоцу *DAT* пружаоца.

DAT.OR.110 Систем управљања

Поред обавеза које произилазе из одредаба ATM/ANS.OR.B.005, *DAT* пружалац, у мери у којој је то применљиво на пружање услуга припреме података, успоставља и одржава систем управљања који обухвата контролне поступке за:

- а) издавање, одобравање или измену докумената;
- б) измену *DQRs*;
- ц) верификацију да су улазни подаци произведени у складу са важећим стандардима;
- д) благовремено ажурирање података који су у употреби;
- е) идентификацију и следљивост;
- ф) процесе пријема, прикупљања, превођења, одабира, форматирања, дистрибуције и/или интеграције података у генеричку базу података или базу података која је компатибилна са одговарајућом апликацијом/опремом у ваздухоплову;
- г) технике верификације и валидације података;
- х) идентификацију алатки, укључујући управљање конфигурацијом и квалификацију алатки, ако је потребно;
- и) поступање са грешкама/недостацима;
- ј) координацију са изворним пружаоцем (или пружаоцима) ваздухопловних података и/или *DAT* пружаоцем (пужаоцима), као и са имаоцем одобрења пројекта опреме или подносиоцем захтева за стицање одобрења за тај конкретни пројекат ако пружају услуге *DAT* типа 2.
- к) давање изјаве о усаглашености;
- л) контролисану дистрибуцију база података корисницима.

DAT.OR.115 Вођење евиденције

Поред обавеза које произилазе из одредаба ATM/ANS.OR.B.030, *DAT* пружалац је дужан да у свој систем вођења евиденције укључи и елементе наведене у DAT.OR.110.

ОДЕЉАК 2 – ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ

DAT.OR.200 Захтеви у вези са извештавањем

а) *DAT* пружалац је дужан:

1) да извештава корисника и, ако је примењиво, имаоца одобрења пројекта опреме о свим случајевима када су у ваздухопловним базама података, након што су оне објављене од стране *DAT* пружаоца, уочени недостаци и/или грешке због којих не задовољавају важеће захтеве за податке;

2) да извештава надлежни орган о недостацима и/или грешкама које су уочене у складу са тачком 1), а које могу да доведу до небезбедних услова. Такво извештавање се врши у форми и на начин прихватљив за надлежни орган;

3) ако сертифициковани *DAT* пружалац поступа у својству добављача другом *DAT* пружаоцу, он такође извештава ту другу организацију о свим случајевима када су у ваздухопловним базама података које су објављене за ту организацију, накнадно уочене грешке;

4) извештава изворног пружаоца ваздухопловних података о случајевима погрешних, недоследних или недостајућих података који потичу од тог извора.

б) *DAT* пружалац успоставља и одржава интерни систем извештавања у интересу безбедности, којим се омогућава прикупљање и процена извештаја у циљу уочавања штетних трендова или отклањања недостатака, као и издвајања догађаја и активности о којима се извештава.

Овај интерни систем извештавања може бити интегрисан у систем управљања на начин на који се захтева у АТМ/АNS.ОR.В.005.

ГЛАВА Б – ТЕХНИЧКИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА ПРИПРЕМЕ ПОДАТАКА (DAT.TR)

ОДЕЉАК 1 – ОПШТИ ЗАХТЕВИ

DAT.TR.100 Методе рада и оперативни поступци

DAT пружалац је дужан:

а) у вези са свим неопходним ваздухопловним подацима:

1) да успостави *DQRs* на основу договора са другим *DAT* пружоцима, а у случају *DAT* пружаоца типа 2– са имаоцем одобрења пројекта опреме или подносиоцем захтева за стицање одобрења за тај конкретни пројекат, у циљу одређивања усаглашености тих *DQRs* са намераваном употребом;

2) да користи податке од овлашћеног (овлашћених) извора и, ако је потребно, друге ваздухопловне податке верификоване и потврђене од самог *DAT* пружаоца и/или од стране другог *DAT* пружаоца, односно других *DAT* пружалаца;

3) да успостави поступак којим се омогућава да подаци буду правилно обрађени;

4) да успостави и примени процесе којима се обезбеђује да се прилагођени подаци, који су пружени или захтевани од стране оператера ваздухоплова или другог *DAT* пружаоца, дистрибуирају само ономе ко их је захтевао; и

б) у погледу овлашћеног особља које потписује изјаве о усаглашености дате у складу са DAT.OR.105 став б), да обезбеди:

1) да знање, стручност (укључујући друге функције унутар организације) и искуство овлашћеног особља одговарају одговорностима које су му додељене;

2) да се води евиденција о овлашћеном особљу, укључујући детаље о делокругу његовог овлашћења;

3) да овлашћено особље има доказ о делокругу свог овлашћења.

DAT.TR.105 Захтевани начини комуникације

DAT пружалац обезбеђује неопходне формалне начине комуникације са:

а) извором (изворима) ваздухопловних података и/или другим *DAT* пружаоцима;

б) имаоцем одобрења пројекта опреме за *DAT* пружаоца типа 2 или подносиоцем захтева за стицање одобрења за тај конкретни пројекат;

ц) оператерима ваздухоплова, ако је применљиво.

АНЕКС VIII

ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАЊЕ УСЛУГА КОМУНИКАЦИЈЕ, НАВИГАЦИЈЕ И НАДЗОРА (Део-CNS)

ГЛАВА А – ДОДАТНИ ОРГАНИЗАЦИОНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА КОМУНИКАЦИЈЕ, НАВИГАЦИЈЕ ИЛИ НАДЗОРА (CNS.OR)

ОДЕЉАК 1 — ОПШТИ ЗАХТЕВИ

CNS.OR.100 Техничка и оперативна стручност и способност

а) Пружалац услуга комуникације, навигације или надзора мора да обезбеди доступност, континуитет, тачност и интегритет својих услуга.

б) Пружалац услуга комуникације, навигације или надзора мора да потврди ниво квалитета услуга које пружа и докаже да се његова опрема редовно одржава и, у случају потребе, калибрише.

ГЛАВА Б – ТЕХНИЧКИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УСЛУГА КОМУНИКАЦИЈЕ, НАВИГАЦИЈЕ ИЛИ НАДЗОРА (CNS.TR)

ОДЕЉАК 1 — ОПШТИ ЗАХТЕВИ

CNS.TR.100 Методе рада и оперативни поступци за пружаоце услуга комуникације, навигације или надзора

Пружалац услуга комуникације, навигације и надзора мора да буде у стању да докаже да су његове методе рада и оперативни поступци усклађени са стандардима из следећих верзија Анекса 10 Чикашке конвенције, који се односи на ваздухопловне телекомуникације, у делу у коме су они релевантни за пружање услуга комуникације, навигације и надзора у предметном ваздушном простору:

а) Свеска I о радио-навигационим средствима, шесто издање из јула 2006. године, укључујући све измене и допуне, закључно са бројем 89;

б) Свеска II о комуникационим поступцима, укључујући оне који имају *PANS* статус, шесто издање из октобра 2001. године, укључујући све измене и допуне, закључно са бројем 89;

ц) Свеска III о комуникационим системима, друго издање из јула 2007. године, укључујући све измене и допуне, закључно са бројем 89;

д) Свеска IV о надзорним радарима и системима за спречавање судара, четврто издање из јула 2007. године, укључујући све измене и допуне до броја 89;

е) Свеска V о коришћењу спектра радио-фреквенција намењених ваздухопловству, треће издање из јула 2013. године, укључујући све измене и допуне, закључно са бројем 89.

АНЕКС IX

ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УПРАВЉАЊА ПРОТОКОМ ВАЗДУШНОГ САОБРАЋАЈА (Део-АТФМ)

ТЕХНИЧКИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УПРАВЉАЊА ПРОТОКОМ ВАЗДУШНОГ САОБРАЋАЈА (АТФМ.ТR)

ОДЕЉАК 1- ОПШТИ ЗАХТЕВИ

АТФМ.ТR.100 Методе рада и оперативне процедуре за пружаоце управљања протоком ваздушног саобраћаја

Пружалац управљања протоком ваздушног саобраћаја је дужан да докаже да су његове методе рада и оперативне процедуре усклађене са уредбама Комисије (ЕУ) бр. 255/2010 и (ЕУ) бр. 677/2011.

АНЕКС X

**ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УПРАВЉАЊА ВАЗДУШНИМ
ПРОСТОРОМ
(Део-ASM)**

ТЕХНИЧКИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ УПРАВЉАЊА ВАЗДУШНИМ ПРОСТОРОМ
(ASM.TR)

ОДЕЉАК 1- ОПШТИ ЗАХТЕВИ

**ASM.TR.100 Методе рада и оперативне процедуре за пружаоце управљања
ваздушним простором**

Пружалац управљања ваздушним простором је дужан да докаже да су његове методе рада и оперативне процедуре усклађене са уредбама Комисије (ЕК) бр. 2150/2005 и (ЕУ) бр. 677/2011.

АНЕКС XI

**ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ ЗА ПРУЖАОЦЕ ИЗРАДЕ ПРОЦЕДУРА ЗА ЛЕТЕЊЕ
(Део-ASD)**

АНЕКС XII

**ПОСЕБНИ ЗАХТЕВИ ЗА МЕНАѢЕРА МРЕЖЕ
(Део-NM)**

ТЕХНИЧКИ ЗАХТЕВИ ЗА МЕНАѢЕРА МРЕЖЕ (NM.TR)

ОДЕЉАК 1- ОПШТИ ЗАХТЕВИ

NM.TR.100 Методе рада и оперативне процедуре за МенаѢера мреже

МенаѢер мреже је дужан да докаже да су његове методе рада и оперативне процедуре усклађене са осталим прописима Европске уније, а нарочито са уредбама (ЕУ) бр. 255/2010 и (ЕУ) бр. 677/2011.

АНЕКС XIII

ЗАХТЕВИ КОЈЕ МОРАЈУ ДА ИСПУНЕ ПРУЖАОЦИ УСЛУГА У ПОГЛЕДУ ОБУКЕ ОСОБЉА И ПРОЦЕНЕ СТРУЧНЕ ОСПОСОБЉЕНОСТИ (Део-PERS)

ГЛАВА А – ОСОБЉЕ КОЈЕ СЕ БАВИ ЕЛЕКТРОНИКОМ У ОБЛАСТИ БЕЗБЕДНОСТИ ВАЗДУШНОГ САОБРАЋАЈА

ОДЕЉАК 1 — ОПШТИ ЗАХТЕВИ

ATSEP.OR.100 Обим

а) Ова глава успоставља захтеве које морају да испуне пружаоци услуга у вези с обуком и проценом стручности особља које се бави електроником у области безбедности ваздушног саобраћаја (*air traffic safety electronics personnel - ATSEP*)

б) За пружаоце услуга који подносе захтев за ограничени сертификат у складу са ATM/ANS.OR.A.010 ст. а) и б) и/или дају изјаву о својим активностима у складу са ATM/ANS.OR.A.015, надлежни орган може да утврди минималне захтеве који се морају испунити у погледу обуке и процене стручности *ATSEP*-а. Ови минимални захтеви морају да буду засновани на квалификацији, искуству и недавном искуству за одржавање одређених уређаја или врсте уређаја и да обезбеђују одговарајући ниво безбедности.

ATSEP.OR.105 Програм обуке и процене стручности

У складу са ATM/ANS.OR.B.005 став а) тачка б), пружалац услуга који запошљава *ATSEP* је дужан да установи програм обуке и процене стручности, који обухвата обавезе и задужења које обавља *ATSEP*.

Ако уговорне организације запошљавају *ATSEP*, пружалац услуга је дужан да обезбеди да је *ATSEP* особље одговарајуће обучено и стручно, на начин предвиђен у овој глави.

ATSEP.OR.110 Вођење евиденције

Поред обавеза предвиђених у ATM/ANS.OR.B.030, пружалац услуга који запошљава *ATSEP* је дужан да води евиденцију о свим обукама које је *ATSEP* особље завршило и о проценама стручности *ATSEP*, као и да ту евиденцију стави на располагање:

- а) на захтев дотичног *ATSEP*;
- б) на захтев и уз сагласност *ATSEP*, новом послодавцу када се *ATSEP* запосли код новог субјекта.

ATSEP.OR.115 Познавање језика

Пружалац услуга је дужан да обезбеди да *ATSEP* поседује знање језика које је потребно за вршење својих дужности.

ОДЕЉАК 2 — ЗАХТЕВИ КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ОБУКУ

ATSEP.OR.200 Захтеви који се односе на обуку — опште

Пружалац услуга је дужан да обезбеди да је *ATSEP*:

- а) успешно завршило:
 - 1) основну обуку наведену у ATSEP.OR.205;
 - 2) квалификациону обуку наведену у ATSEP.OR.210;
 - 3) обуку за оспособљење за систем или уређај наведену у ATSEP.OR.215;

б) завршило континуирану обуку у складу са ATSEP.OR.220.

ATSEP.OR.205 Основна обука

а) Основна обука за *ATSEP* се састоји:

- 1) од предмета, тема и подтема садржаних у Додатку 1 (Основна обука - заједничка)
- 2) ако је то релевантно за активности пружаоца услуга – од предмета садржаних у Додатку 2 (Основна обука — усмерења).

б) Пружалац услуга може да одреди најпогодније захтеве по питању образовања за кандидате за *ATSEP* и, сходно томе, да усвоји број и/или ниво предмета, тема и подтема наведених у ставу а), кад је то потребно.

ATSEP.OR.210 Квалификациона обука

Квалификациона обука за *ATSEP* се састоји:

- 1) од предмета, тема и подтема садржаних у Додатку 3 (Квалификациона обука - заједничка);
- 2) ако је то релевантно за њихова активности, од најмање једног од квалификационих усмерења садржаних у Додатку 4 (Квалификациона обука - усмерења).

ATSEP.OR.215 Обука за оспособљење за систем или уређај

а) Обука за оспособљење за систем или уређај мора да се односи на задужења која треба да се обављају и обухвата једну или више следећих ставки:

- 1) теоријски курс обуке;
- 2) практични курс обуке;
- 3) обуку на радном месту.

б) Обука за оспособљење за систем или уређај мора да обезбеди да кандидати за *ATSEP* стекну знање и вештине које се односе на:

- 1) функционалност система или уређаја;
- 2) стварни и потенцијални утицај поступака *ATSEP* на систем или уређај;
- 3) утицај система или уређаја на оперативно окружење.

ATSEP.OR.220 Континуирана обука

Континуирана обука за *ATSEP* се састоји од обуке за освежење знања, обуке за унапређење или промене на уређајима/системима и/или обуке за ванредне ситуације.

ОДЕЉАК 3 — ЗАХТЕВИ КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ПРОЦЕНУ СТРУЧНОСТИ

ATSEP.OR.300 Процена стручности

Пружалац услуга је дужан да обезбеди да је *ATSEP* особље:

- а) подвргнуто процени стручности пре него што започне да врши своје дужности;
- б) подложно проценама континуиране стручности у складу са ATSEP.OR.305.

ATSEP.OR.305 Процена почетне и континуиране стручности

Пружалац услуга који запошљава *ATSEP* је дужан:

- а) да успостави, примени и документује поступке за:
 - 1) процену почетне и континуиране стручности;
 - 2) поступање приликом недостатка или смањења стручности *ATSEP*, укључујући поступак жалбе;
 - 3) обезбеђивање надзора особља које није процењено као стручно;

б) да дефинише следеће критеријуме на основу којих ће се процењивати почетна и континуирана стручност:

- 1) техничке вештине;
- 2) вештине понашања;
- 3) знање.

ОДЕЉАК 4 — ЗАХТЕВИ КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ИНСТРУКТОРЕ И ПРОЦЕЊИВАЧЕ

ATSEP.OR.400 Инструктори за обуку *ATSEP*

Пружалац услуга који запошљава *ATSEP* је дужан да обезбеди:

- 1) да инструктори за обуку *ATSEP* поседују одговарајуће искуство у областима за које обучавају;
- 2) да су инструктори за обуку на радном месту успешно завршили курс за обуку на радном месту и да поседују вештине да интервенишу у случајевима када би током обуке безбедност могла да буде угрожена.

ATSEP.OR.405 Процењивачи техничких вештина

Пружалац услуга који запошљава *ATSEP* је дужан да обезбеди да су процењивачи техничких вештина успешно завршили курс за процењиваче и да имају одговарајуће искуство за процену на основу критеријума дефинисаних у ATSEP.OR.305 став б).

Додатак 1
Основна обука – заједничка

Предмет 1: УВОД

Тема 1 BASIND — Увод

- Подтема 1.1 — Преглед обуке и процене
- Подтема 1.2 — Националне организације
- Подтема 1.3 — Радно место
- Подтема 1.4 — Улога *ATSEP*
- Подтема 1.5 — Улога у Европи и у свету
- Подтема 1.6 — Међународни стандарди и препоручена пракса
- Подтема 1.7 — Обезбеђивање података
- Подтема 1.8 — Управљање квалитетом
- Подтема 1.9 — Систем управљања безбедношћу
- Подтема 1.10 — Здравље и безбедност

Предмет 2: УПОЗНАВАЊЕ СА ВАЗДУШНИМ САОБРАЋАЈЕМ

Тема 1 BASATF — Упознавање са ваздушним саобраћајем

- Подтема 1.1 — Управљање ваздушним саобраћајем
- Подтема 1.2 — Контрола летења
- Подтема 1.3 — Безбедносне мреже на земљи
- Подтема 1.4 — Алати контроле летења и средства за надзор
- Подтема 1.5 — Упознавање

Додатак 2
Основна обука – усмерења

Предмет 3: УСЛУГЕ ВАЗДУХОПЛОВНОГ ИНФОРМИСАЊА

Предмет 4: МЕТЕОРОЛОГИЈА

Предмет 5: КОМУНИКАЦИЈЕ

Предмет 6: НАВИГАЦИЈА

Предмет 7: НАДЗОР

Предмет 8: ОБРАДА ПОДАТАКА

Предмет 9: НАДЗОР И КОНТРОЛА СИСТЕМА

Предмет 10: ПРОЦЕДУРЕ ОДРЖАВАЊА

Додатак 3
Квалификациона обука – заједничка

Предмет 1: БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Управљање безбедношћу

-
- Подтема 1.1 — Начела и принципи
 - Подтема 1.2 — Концепт ризика и принципи процене ризика
 - Подтема 1.3 — Поступак процене безбедности
 - Подтема 1.4 — Шема класификације ризика система ваздушне пловидбе
 - Подтема 1.5 — Безбедносна регулатива

Предмет 2 : ЗДРАВЉЕ И БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Свест о опасностима и законска правила

-
- Подтема 1.1 — Свест о опасностима
 - Подтема 1.2 — Регулатива и процедуре
 - Подтема 1.3 — Руковање опасним материјама

Предмет 3: ЉУДСКИ ФАКТОР

Тема 1 — Увод у људске ресурсе

-
- Подтема 1.1 — Увод

Тема 2 — Знање и вештине у раду

-
- Подтема 2.1 — Знање, вештине и компетенција *ATSEP*

Тема 3 — Психолошки фактори

-
- Подтема 3.1 — Разумевање

Тема 4 — Здравствени фактори

-
- Подтема 4.1 — Умор
 - Подтема 4.2 — Физичка спрема
 - Подтема 4.1 — Радно окружење

Тема 5 — Организациони и социјални фактори

-
- Подтема 5.1 — Основне потребе људи на послу
 - Подтема 5.1 — Управљање тимским ресурсима
 - Подтема 5.1 — Тимски рад и улоге чланова тима

Тема 6 — Комуникација

-
- Подтема 6.1 — Писмени извештаји
 - Подтема 6.1 — Вербална и невербална комуникација

Тема 7 — Стрес

-
- Подтема 7.1 — Стрес
 - Подтема 7.2 — управљање стресом

Тема 8 — Људска грешка

-
- Подтема 8.1 — Људска грешка

Квалификациона обука – усмерења

1. КОМУНИКАЦИЈЕ - ГОВОРНЕ

Предмет 1: ГОВОРНА КОМУНИКАЦИЈА

Тема 1 — Земља - ваздух

- Подтема 1.1 — Предаја/пријем
 - Подтема 1.2 — Радио антенски системи
 - Подтема 1.3 — Говорни прекидач
 - Подтема 1.4 — Радно место контролора летења
 - Подтема 1.5 — Радио интерфејси
-

Тема 2 — COMVCE — Земља - земља

- Подтема 2.1 — Интерфејси
 - Подтема 2.2 — Протоколи
 - Подтема 2.3 — Прекидач
 - Подтема 2.4 — Ланац комуникација
 - Подтема 2.5 — Радно место контролора летења
-

Предмет 2: ПРЕНОСНИ ПУТ

Тема 1 — Линије

- Подтема 1.1 — Теорија линија
 - Подтема 1.2 — Дигитални пренос
 - Подтема 1.3 — Врсте линија
-

Тема 2 — Посебне везе

- Подтема 2.1 — Микроталасне везе
 - Подтема 2.2 — Сателит
-

Предмет 3: СНИМАЊЕ

Тема 1 — Законом прописано снимање

- Подтема 1.1 — Регулатива
 - Подтема 1.2 — Принципи
-

Предмет 4: ФУНКЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Однос према безбедности

- Подтема 1.1 — Однос према безбедности
-

Тема 2 — Функционална безбедност

- Подтема 2.1 — Функционална безбедност
-

2. КОМУНИКАЦИЈЕ - ПОДАЦИ

Предмет 1: ПОДАЦИ

Тема 1 — Увод у мреже

- Подтема 1.1 — Типови
- Подтема 1.2 — Мреже
- Подтема 1.3 — Спољни мрежни сервиси
- Подтема 1.4 — Мерни алати

Подтема 1.5 — Решавање проблема

Тема 2 — Протоколи

Подтема 2.1 — Основна теорија

Подтема 2.2 — Општи протоколи

Подтема 2.3 — Посебни протоколи

Тема 3 — Националне мреже

Подтема 3.1 — Националне мреже

Тема 4 — Европске мреже

Подтема 2.1 — Мрежне технологије

Тема 5 — Глобалне мреже

Подтема 5.1 — Мреже и стандарди

Подтема 5.2 — Опис

Подтема 5.3 — Глобална архитектура

Подтема 5.4 — Подмреже земља-ваздух

Подтема 5.5 — Подмреже земља-земља

Подтема 5.6 — Мреже у ваздухоплову

Подтема 5.7 — Примене комуникација земља – ваздух

Предмет 2: ПРЕНОСНИ ПУТ

Тема 1 — Линије

Подтема 1.1 — Теорија линија

Подтема 1.2 — Дигитални пренос

Подтема 1.3 — Врсте линија

Тема 2 — Посебне везе

Подтема 2.1 — Микроталасна веза

Подтема 2.2 — Сателит

Предмет 3: СНИМАЊЕ

Тема 1 — Законом прописано снимање

Подтема 1.1 — Регулатива

Подтема 1.2 — Принципи

Предмет 4: ФУНКЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Однос према безбедности

Подтема 1.1 — Однос према безбедности

Тема 2 — Функционална безбедност

Подтема 2.1 — Функционална безбедност

3. НАВИГАЦИЈА – НЕУСМЕРЕНИ РАДИО-ФАР (*NDB*)

**Предмет 1: НАВИГАЦИЈА ЗАСНОВАНА НА МОГУЋНОСТИМА
ВАЗДУХОПЛОВА**

Тема 1 — Навигациони концепти

Подтема 1.1 — Оперативни захтеви

Подтема 1.2 — Навигација заснована на могућностима ваздухоплова

Подтема 1.3 — Појам просторне навигације (*RNAV*)

Подтема 1.4 — *NOTAM*

Предмет 2: СИСТЕМИ НА ЗЕМЉИ - *NDB*

Тема 1 — *NDB* / локатор

- Подтема 1.1 — Употреба система
- Подтема 1.2 — Архитектура земаљске станице
- Подтема 1.3 — Подсистем предајника
- Подтема 1.4 — Антенски подсистем
- Подтема 1.5 — Подсистем за надзор и управљање
- Подтема 1.6 — Опрема у ваздухоплову
- Подтема 1.7 — Прегледи и одржавање система

Предмет 3: ГЛОБАЛНИ НАВИГАЦИОНИ САТЕЛИТСКИ СИСТЕМ - *GNSS*

Тема 1 — *GNSS*

- Подтема 1.1 — Општи преглед

Предмет 4: ОПРЕМА У ВАЗДУХОПЛОВУ

Тема 1 — Системи у ваздухоплову

- Подтема 1.1 — Системи у ваздухоплову

Тема 2 — Аутономна навигација

- Подтема 2.1 — Инерцијална навигација

Тема 3 — Вертикална навигација

- Подтема 3.1 — Вертикална навигација

Предмет 5: ФУНКЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Однос према безбедности

- Подтема 1.1 — Однос према безбедности

Тема 2 — Функционална безбедност

- Подтема 2.1 — Функционална безбедност

4. НАВИГАЦИЈА – ГОНИОМЕТАР (*DF*)

**Предмет 1: НАВИГАЦИЈА ЗАСНОВАНА НА МОГУЋНОСТИМА
ВАЗДУХОПЛОВА**

Тема 1 — Навигациони концепти

- Подтема 1.1 — Оперативни захтеви
- Подтема 1.2 — Навигација заснована на могућностима ваздухоплова
- Подтема 1.3 — Појам просторне навигације (*RNAV*)
- Подтема 1.4 — *NOTAM*

Предмет 2: СИСТЕМИ НА ЗЕМЉИ - *DF*

Тема 1 — Гониометар

- Подтема 1.1 — Употреба система
- Подтема 1.2 — Архитектура *VDF/DDF* опреме
- Подтема 1.3 — Подсистем предајника
- Подтема 1.4 — Антенски подсистем
- Подтема 1.5 — Подсистем за надзор и управљање
- Подтема 1.6 — Прегледи и одржавање система

Предмет 3: ГЛОБАЛНИ НАВИГАЦИОНИ САТЕЛИТСКИ СИСТЕМ - GNSS

Тема 1 — GNSS

Подтема 1.1 — Општи преглед

Предмет 4: ОПРЕМА У ВАЗДУХОПЛОВУ

Тема 1 — Системи у ваздухоплову

Подтема 1.1 — Системи у ваздухоплову

Тема 2 — Аутономна навигација

Подтема 2.1 — Инерцијална навигација

Тема 3 — Вертикална навигација

Подтема 3.1 — Вертикална навигација

Предмет 5: ФУНКЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Однос према безбедности

Подтема 1.1 — Однос према безбедности

Тема 2 — Функционална безбедност

Подтема 2.1 — Функционална безбедност

5. НАВИГАЦИЈА – VHF СВЕСМЕРНИ ФАР ВРЛО ВИСОКЕ ФРЕКВЕНЦИЈЕ (VOR)

**Предмет 1: НАВИГАЦИЈА ЗАСНОВАНА НА МОГУЋНОСТИМА
ВАЗДУХОПЛОВА**

Тема 1 — Навигациони концепти

Подтема 1.1 — Оперативни захтеви

Подтема 1.2 — Навигација заснована на могућностима ваздухоплова

Подтема 1.3 — Појам просторне навигације (RNAV)

Подтема 1.4 — NOTAM

Предмет 2: СИСТЕМИ НА ЗЕМЉИ - VOR

Тема 1 — VOR

Подтема 1.1 — Употреба система

Подтема 1.2 — Основе CVOR-а и/или DVOR-а

Подтема 1.3 — Архитектура земаљске станице

Подтема 1.4 — Подсистем предајника

Подтема 1.5 — Антенски подсистем

Подтема 1.6 — Подсистем за надзор и управљање

Подтема 1.7 — Опрема у ваздухоплову

Подтема 1.8 — Прегледи и одржавање система

Предмет 3: ГЛОБАЛНИ НАВИГАЦИОНИ САТЕЛИТСКИ СИСТЕМ - GNSS

Тема 1 — GNSS

Под-тема 1.1 — Општи преглед

Предмет 4: ОПРЕМА У ВАЗДУХОПЛОВУ

Тема 1 — Системи у ваздухоплову

Подтема 1.1 — Системи у ваздухоплову

Тема 2 — Аутономна навигација

Подтема 2.1 — Инерцијална навигација

Тема 3 — Вертикална навигација

Подтема 3.1 — Вертикална навигација

Предмет 5: ФУНКЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Однос према безбедности

Подтема 1.1 — Однос према безбедности

Тема 2 — Функционална безбедност

Подтема 2.1 — Функционална безбедност

6. НАВИГАЦИЈА – ОПРЕМА ЗА МЕРЕЊЕ УДАЉЕНОСТИ (*DME*)

**Предмет 1: НАВИГАЦИЈА ЗАСНОВАНА НА МОГУЋНОСТИМА
ВАЗДУХОПЛОВА**

Тема 1 — Навигациони концепти

Подтема 1.1 — Оперативни захтеви

Подтема 1.2 — Навигација заснована на могућностима ваздухоплова

Подтема 1.3 — Појам просторне навигације (*RNAV*)

Подтема 1.4 — *NOTAM*

Предмет 2: СИСТЕМИ НА ЗЕМЉИ - *DME*

Тема 1 — *DME*

Подтема 1.1 — Употреба система

Подтема 1.2 — Основе *DME*

Подтема 1.3 — Архитектура земаљске станице

Подтема 1.4 — Подсистем пријемника

Подтема 1.5 — Обрада сигнала

Подтема 1.6 — Подсистем предајника

Подтема 1.7 — Антенски подсистем

Подтема 1.8 — Подсистем за надзор и управљање

Подтема 1.9 — Опрема у ваздухоплову

Подтема 1.10 — Прегледи и одржавање система

Предмет 3: ГЛОБАЛНИ НАВИГАЦИОНИ САТЕЛИТСКИ СИСТЕМ - *GNSS*

Тема 1 — *GNSS*

Под-тема 1.1 — Општи преглед

Предмет 4: ОПРЕМА У ВАЗДУХОПЛОВУ

Тема 1 — Системи у ваздухоплову

Подтема 1.1 — Системи у ваздухоплову

Тема 2 — Аутономна навигација

Подтема 2.1 — Инерцијална навигација

Тема 3 — Вертикална навигација

Подтема 3.1 — Вертикална навигација

Предмет 5: ФУНКЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Однос према безбедности

Подтема 1.1 — Однос према безбедности

Тема 2 — Функционална безбедност

Подтема 2.1 — Функционална безбедност

7. НАВИГАЦИЈА – СИСТЕМ ЗА ИНСТРУМЕНТАЛНО СЛЕТАЊЕ (ILS)

**Предмет 1: НАВИГАЦИЈА ЗАСНОВАНА НА МОГУЋНОСТИМА
ВАЗДУХОПЛОВА**

Тема 1 — Навигациони концепти

Подтема 1.1 — Оперативни захтеви

Подтема 1.2 — Навигација заснована на могућностима ваздухоплова

Подтема 1.3 — Појам просторне навигације (RNAV)

Подтема 1.4 — *NOTAM*

Предмет 2: СИСТЕМИ НА ЗЕМЉИ - ILS

Тема 1 — ILS

Подтема 1.1 — Употреба система

Подтема 1.2 — Основе ILS –а

Подтема 1.3 — Двофреквентни (2F) системи

Подтема 1.4 — Архитектура земаљске станице

Подтема 1.5 — Подсистем предајника

Подтема 1.6 — Антенски подсистем

Подтема 1.7 — Подсистем за надзор и управљање

Подтема 1.8 — Опрема у ваздухоплову

Подтема 1.9 — Прегледи и одржавање система

Предмет 3: ГЛОБАЛНИ НАВИГАЦИОНИ САТЕЛИТСКИ СИСТЕМ - GNSS

Тема 1 — GNSS

Подтема 1.1 — Општи преглед

Предмет 4: ОПРЕМА У ВАЗДУХОПЛОВУ

Тема 1 — Системи у ваздухоплову

Подтема 1.1 — Системи у ваздухоплову

Тема 2 — Аутономна навигација

Подтема 2.1 — Инерцијална навигација

Тема 3 — Вертикална навигација

Подтема 3.1 — Вертикална навигација

Предмет 5: ФУНКЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Однос према безбедности

Подтема 1.1 — Однос према безбедности

Тема 2 — Функционална безбедност

Подтема 2.1 — Функционална безбедност

8. НАВИГАЦИЈА – МИКРОТАЛАСНИ СИСТЕМ ЗА СЛЕТАЊЕ (MLS)

Предмет 1: НАВИГАЦИЈА ЗАСНОВАНА НА МОГУЋНОСТИМА ВАЗДУХОПЛОВА

Тема 1 — Навигациони концепти

Подтема 1.1 — Оперативни захтеви

Подтема 1.2 — Навигација заснована на могућностима ваздухоплова

Подтема 1.3 — Појам просторне навигације (*RNAV*)

Подтема 1.4 — *NOTAM*

Предмет 2: СИСТЕМИ НА ЗЕМЉИ - *MLS*

Тема 1 — *MLS*

Подтема 1.1 — Употреба система

Подтема 1.2 — Основе *MLS*-а

Подтема 1.3 — Архитектура земаљске станице

Подтема 1.4 — Подсистем предајника

Подтема 1.5 — Антенски подсистем

Подтема 1.6 — Подсистем за надзор и управљање

Подтема 1.7 — Опрема у ваздухоплову

Подтема 1.8 — Прегледи и одржавање система

Предмет 3: ГЛОБАЛНИ НАВИГАЦИОНИ САТЕЛИТСКИ СИСТЕМ - *GNSS*

Тема 1 — *GNSS*

Подтема 1.1 — Општи преглед

Предмет 4: ОПРЕМА У ВАЗДУХОПЛОВУ

Тема 1 — Системи у ваздухоплову

Подтема 1.1 — Системи у ваздухоплову

Тема 2 — Аутономна навигација

Подтема 2.1 — Инерцијална навигација

Тема 3 — Вертикална навигација

Подтема 3.1 — Вертикална навигација

Предмет 5: ФУНКЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Однос према безбедности

Подтема 1.1 — Однос према безбедности

Тема 2 — Функционална безбедност

Подтема 2.1 — Функционална безбедност

9. НАДЗОР– ПРИМАРНИ НАДЗОРНИ РАДАР (*PSR*)

Предмет 1: ПРИМАРНИ НАДЗОРНИ РАДАР

Тема 1 — Надзор контроле летења

Подтема 1.1 — Употреба *PSR* за услуге ваздушног саобраћаја

Подтема 1.2 — Антена (*PSR*)

Подтема 1.3 — Предајници

Подтема 1.4 — Карактеристике примарних циљева

Подтема 1.5 — Пријемници

Подтема 1.6 — Обрада сигнала и добијање плотова

Подтема 1.7 — Комбиновање плотова

Подтема 1.8 — Карактеристике примарног радара

Тема 2 — SURPSR — Радар за кретање по тлу - SMR

Подтема 2.1 — Употреба SMR-а за услуге ваздушног саобраћаја

Подтема 2.2 — Радарски сензор

Тема 3 — SURPSR — Тестови и мерења

Подтема 3.1 — Тестови и мерења

Предмет 2: КОРИСНИЧКИ ИНТЕРФЕЈС (HMI)

Тема 1 — SURPSR — HMI

Подтема 1.1 — ATCO HMI

Подтема 1.2 — ATSEP HMI

Подтема 1.3 — Пилотски HMI

Подтема 1.4 — Прикази

Предмет 3: ПРЕНОС НАДЗОРНИХ ПОДАТАКА (SDT)

Тема 1 — SDT

Подтема 1.1 — Технологија и протоколи

Подтема 1.2 — Методи провере

Предмет 4: ФУНКЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Однос према безбедности

Подтема 1.1 — Однос према безбедности

Тема 2 — Функционална безбедност

Подтема 2.1 — Функционална безбедност

Предмет 5: СИСТЕМИ ЗА ОБРАДУ ПОДАТАКА

Тема 1 — Компоненте система

Подтема 1.1 — Системи за обраду надзорних података

10. НАДЗОР– СЕКУНДАРНИ НАДЗОРНИ РАДАР (SSR)

Предмет 1: СЕКУНДАРНИ НАДЗОРНИ РАДАР (SSR)

Тема 1 — SSR и монопулсни SSR

Подтема 1.1 — Употреба SSR за услуге ваздушног саобраћаја

Подтема 1.2 — Антена (SSR)

Подтема 1.3 — Интерогатор

Подтема 1.4 — Транспондер

Подтема 1.5 — Пријемници

Подтема 1.6 — Обрада сигнала и добијање плотова

Подтема 1.7 — Комбиновање плотова

Подтема 1.8 — Тестови и мерења

Тема 2 — Мод S

Подтема 2.1 — Увод у Мод S

Подтема 2.2 — Мод S системи

Тема 3 — Мултилатерација

Подтема 3.1 — *MLAT* у упореби

Подтема 3.2 — Принципи *MLAT*

Тема 4 — SURSSR — Окружење

Подтема 4.1 — *SSR* окружење

Предмет 2: КОРИСНИЧКИ ИНТЕРФЕЈС (HMI)

Тема 1 — SURPSR — HMI

Подтема 1.1 — *ATCO HMI*

Подтема 1.2 — *ATSEP HMI*

Подтема 1.3 — Пилотски *HMI*

Подтема 1.4 — Прикази

Предмет 3: ПРЕНОС НАДЗОРНИХ ПОДАТАКА (SDT)

Тема 1 — SDT

Подтема 1.1 — Технологија и протоколи

Подтема 1.2 — Методи провере

Предмет 4: ФУНКЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Однос према безбедности

Подтема 1.1 — Однос према безбедности

Тема 2 — Функционална безбедност

Подтема 2.1 — Функционална безбедност

Предмет 5: СИСТЕМИ ЗА ОБРАДУ ПОДАТАКА

Тема 1 — Компоненте система

Подтема 1.1 — Системи за обраду надзорних података

11. НАДЗОР– АУТОМАТСКИ ЗАВИСНИ НАДЗОР (ADS)**Предмет 1: АУТОМАТСКИ ЗАВИСНИ НАДЗОР (ADS)**

Тема 1 — Општи приказ *ADS*

Подтема 1.1 — Дефиниција *ADS*

Тема 2 — SURADS — *ADS-B*

Подтема 2.1 — Увод у *ADS-B*

Подтема 2.2 — Технике *ADS-B*

Подтема 2.3 — *VDL* Мод 4 (*STDMA*)

Подтема 2.4 — Мод *S Extended Squitter*

Подтема 2.5 — *UAT*

Подтема 2.6 — *ASTERIX*

Тема 3 — *ADS-C*

Подтема 3.1 — Увод у *ADS-C*

Подтема 3.2 — Технике *ADS-C*

Предмет 2: КОРИСНИЧКИ ИНТЕРФЕЈС (HMI)

Тема 1 — SURPSR — HMI

Подтема 1.1 — *ATCO HMI*

- Подтема 1.2 — ATSEP *HMI*
Подтема 1.3 — Пилотски *HMI*

Предмет 3: ПРЕНОС НАДЗОРНИХ ПОДАТАКА (*SDT*)

Тема 1 — *SDT*

- Подтема 1.1 — Технологија и протоколи
Подтема 1.2 — Методи провере

Предмет 4: ФУНКЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Однос према безбедности

- Подтема 1.1 — Однос према безбедности

Тема 2 — Функционална безбедност

- Подтема 2.1 — Функционална безбедност

Предмет 5: СИСТЕМИ ЗА ОБРАДУ ПОДАТАКА

Тема 1 — Компоненте система

- Подтема 1.1 — Системи за обраду надзорних података

12. ПОДАЦИ – ОБРАДА ПОДАТАКА

Предмет 1: ФУНКЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Тема 1 — Функционална безбедност

- Подтема 1.1 — Функционална безбедност
Подтема 1.2 — Интегритет и обезбеђивање софтвера

Тема 2 — Однос према безбедности

- Подтема 2.1 — Однос према безбедности

Предмет 2: СИСТЕМИ ЗА ОБРАДУ ПОДАТАКА

Тема 1 — Кориснички захтеви

- Подтема 1.1 — Захтеви контролора летења
Подтема 1.2 — Трајекторије, предвиђање и прорачуни
Подтема 1.3 — Безбедносне мреже на земљи
Подтема 1.4 — Подршка одлучивању

Тема 2 — Подаци системских компоненти

- Подтема 2.1 — Системи за обраду података
Подтема 2.2 — Системи за обраду података о плановима лета
Подтема 2.3 — Системи за обраду надзорних података

Предмет 3: ПОДАЦИ - ПРОЦЕСИ

Тема 1 — Софтверски процес

- Подтема 1.1 — Посредни софтвер (*middleware*)
Подтема 1.2 — Оперативни системи
Подтема 1.3 — Управљање конфигурацијом
Подтема 1.4 — Процес развоја софтвера

Тема 2 — Хардверска платформа

- Подтема 2.1 — Унапређење опреме
Подтема 2.2 — *COTS*

Подтема 2.3 — Међузависност

Подтема 2.4 — Одрживост

Тема 3 — Тестирање

Подтема 3.1 — Тестирање

Предмет 4: ПОДАЦИ

Тема 1 — Основне карактеристике података

Подтема 1.1 — Значај података

Подтема 1.2 — Управљање конфигурацијом података

Подтема 1.3 — Стандарди за податке

Тема 2 — АТМ подаци – детаљна структура

Подтема 2.1 — Системска област

Подтема 2.2 — Карактеристичне тачке

Подтема 2.3 — Могућности ваздухоплова

Подтема 2.4 — Управљање екраном

Подтема 2.5 — Поруче аутоматске координације

Подтема 2.6 — Подаци о управљању конфигурацијом

Подтема 2.7 — Подаци о физичкој конфигурацији

Подтема 2.8 — Релевантни метеоролошки подаци

Подтема 2.9 — Поруче упозорења и поруче о грешкама за *ATSEP*

Подтема 2.10 — Поруче упозорења и поруче о грешкама за *ATCO*

Предмет 5: КОМУНИКАЦИОНИ ПОДАЦИ

Тема 1 — Увод у мреже

Подтема 1.1 — Типови

Подтема 1.2 — Мреже

Подтема 1.3 — Спољни мрежни сервиси

Подтема 1.4 — Мерни алати

Подтема 1.5 — Решавање проблема

Тема 2 — Протоколи

Подтема 2.1 — Основна теорија

Подтема 2.2 — Општи протоколи

Подтема 2.3 — Посебни протоколи

Тема 3 — *DATDP* - Националне мреже

Подтема 3.1 — Националне мреже

Предмет 6: НАДЗОР ПРИМАРНИ

Тема 1 — АТС надзор

Подтема 1.1 — Употреба *PSR* за услуге ваздушне пловидбе

Предмет 7: НАДЗОР СЕКУНДАРНИ

Тема 1 — АТС надзор

Подтема 1.1 — Употреба *SSR* за услуге ваздушне пловидбе

Тема 2 — Мод S

Подтема 2.1 — Увод у Мод S

Тема 3 — Мултилатерација (*MLAT*)

Подтема 3.1 — Принципи *MLAT*

Предмет 8: КОРИСНИЧКИ ИНТЕРФЕЈС (HMI)

Тема 1 — HMI

Подтема 1.1 — АТСО HMI

Предмет 9: ПРЕНОС НАДЗОРНИХ ПОДАТАКА

Тема 1 — Пренос надзорних података

Подтема 1.1 — Технологија и протоколи

13. НАДЗОР И КОНТРОЛА СИСТЕМА (SMC) – КОМУНИКАЦИЈЕ

Предмет 1: СТРУКТУРА ANS-а

Тема 1 — Организација и рад ANSP-а

Подтема 1.1 — SMCCOM — Организација и рад ANSP-а

Тема 2 — Програм одржавања ANSP-а

Подтема 2.1 — Начела

Тема 3 — АТМ контекст

Подтема 3.1 — АТМ контекст

Тема 4 — Административна пракса ANSP-а

Подтема 4.1 — Администрација

Предмет 2: ANS СИСТЕМИ И УРЕЂАЈИ

Тема 1 — Оперативни утицаји

Подтема 1.1 — Деградација или губитак услуга система и уређаја

Тема 2 — SMCCOM — Функционалност и рад радног места корисника

Подтема 2.1 — Радно место корисника

Подтема 2.1 — Радно место SMC

Предмет 3: АЛАТИ, ПОСТУПЦИ И ПРОЦЕДУРЕ

Тема 1 — Захтеви

Подтема 1.1 — SMS

Подтема 1.2 — QMS

Подтема 1.3 — Примена SMS-а у радном окружењу

Тема 2 — Споразуми о одржавању са спољним организацијама

Подтема 2.1 — Принципи споразума

Тема 3 — Општи поступци SMC-а

Подтема 3.1 — Улоге и одговорности

Тема 4 — Системи за управљање одржавањем

Подтема 4.1 — Извештавање

Предмет 4: ТЕХНОЛОГИЈА

Тема 1 — Технологије и принципи

Подтема 1.1 — Опште

Подтема 1.2 — Комуникације

Подтема 1.3 — Средства

Предмет 5: КОМУНИКАЦИЈЕ – ГОВОРНЕ

Тема 1 — Ваздух - земља

Подтема 1.1 — Радно место контролора летења

Тема 2 — Земља - земља

Под-тема 2.1 — Интерфејси

Под-тема 2.2 — Прекидач

Под-тема 2.3 — Радно место контролора летења

Предмет 6: КОМУНИКАЦИЈЕ - ПОДАЦИ

Тема 1 — Европске мреже

Подтема 1.1 — Мрежне технологије

Тема 2 — Глобалне мреже

Подтема 2.1 — Мреже и стандарди

Подтема 2.2 — Опис

Подтема 2.3 — Глобална архитектура

Подтема 2.4 — Подмреже земља - ваздух

Подтема 2.5 — Подмреже земља-земља

Подтема 2.6 — Примене комуникација земља - ваздух

Предмет 7: КОМУНИКАЦИЈЕ - СНИМАЊЕ

Тема 1 — Законом прописано снимање

Подтема 1.1 — Регулатива

Подтема 1.2 — Принципи

Предмет 8: НАВИГАЦИЈА - PBN

Тема 1 — Концепт навигације (NAV)

Подтема 1.1 — *NOTAM*

14. НАДЗОР И КОНТРОЛА СИСТЕМА (SMC) – НАВИГАЦИЈА

Предмет 1: СТРУКТУРА ANS-а

Тема 1 — Организација и рад ANSP-а

Подтема 1.1 — Организација и рад ANSP-а

Тема 2 — Програм одржавања ANSP-а

Подтема 2.1 — Начела

Тема 3 — ATM контекст

Подтема 3.1 — ATM контекст

Тема 4 — Административна пракса ANSP-а

Подтема 4.1 — Администрација

Предмет 2: ANS СИСТЕМИ И УРЕЂАЈИ

Тема 1 — Оперативни утицаји

Подтема 1.1 — *SMCNAV* - Деградација или губитак услуга система и уређаја

Тема 2 — Функционалност и рад радног места корисника

Подтема 2.1 — Радно место корисника

Подтема 2.1 — Радно место *SMC*

Предмет 3: АЛАТИ, ПОСТУПЦИ И ПРОЦЕДУРЕ

Тема 1 — SMCNAV — Захтеви

Подтема 1.1 — SMS

Подтема 1.2 — QMS

Подтема 1.3 — Примена SMS-а у радном окружењу

Тема 2 — Споразуми о одржавању са спољним организацијама

Подтема 2.1 — Принципи споразума

Тема 3 — Општи поступци SMC-а

Подтема 3.1 — Улоге и одговорности

Тема 4 — SMCNAV — Системи за управљање одржавањем

Подтема 4.1 — Извештавање

Предмет 4: ТЕХНОЛОГИЈА

Тема 1 — SMCNAV — Технологије и принципи

Подтема 1.1 — Опште

Подтема 1.2 — Комуникације

Подтема 1.3 — Средства

Предмет 5: КОМУНИКАЦИЈЕ - ПОДАЦИ

Тема 1 — SMCNAV — Европске мреже

Подтема 1.1 — Мрежне технологије

Тема 2 — Глобалне мреже

Подтема 2.1 — Мреже и стандарди

Подтема 2.2 — Опис

Подтема 2.3 — Глобална архитектура

Подтема 2.4 — Подмреже земља - ваздух

Подтема 2.5 — Подмреже земља-земља

Подтема 2.6 — Примене комуникација земља - ваздух

Предмет 6: КОМУНИКАЦИЈЕ - СНИМАЊЕ

Тема 1 — Законом прописано снимање

Подтема 1.1 — Регулатива

Подтема 1.1 — Принципи

Предмет 7: НАВИГАЦИЈА - PBN

Тема 1 — Концепт навигације (NAV)

Подтема 1.1 — NOTAM

Предмет 8: НАВИГАЦИЈА – СИСТЕМИ НА ЗЕМЉИ - NDB

Тема 1 — NDB / Локатор

Подтема 1.1 — Употреба система

Предмет 9: НАВИГАЦИЈА - СИСТЕМИ НА ЗЕМЉИ - DFI

Тема 1 — SMCNAV — DF

Подтема 1.1 — Употреба система

Предмет 10: НАВИГАЦИЈА - СИСТЕМИ НА ЗЕМЉИ - VOR

Тема 1 — VOR

Подтема 1.1 — Употреба система

Предмет 11: НАВИГАЦИЈА - СИСТЕМИ НА ЗЕМЉИ - DME

Тема 1 — DME

Подтема 1.1 — Употреба система

Предмет 12: НАВИГАЦИЈА - СИСТЕМИ НА ЗЕМЉИ - ILS

Тема 1 — ILS

Подтема 1.1 — Употреба система

15. НАДЗОР И КОНТРОЛА СИСТЕМА (SMC) – НАДЗОР

Предмет 1: СТРУКТУРА ANS-a

Тема 1 — Организација и рад ANSP-a

Подтема 1.1 — Организација и рад ANSP-a

Тема 2 — Програм одржавања ANSP-a

Подтема 2.1 — Начела

Тема 3 — ATM контекст

Подтема 3.1 — ATM контекст

Тема 4 — Административна пракса ANSP-a

Подтема 4.1 — Администрација

Предмет 2: ANS СИСТЕМИ И УРЕЂАЈИ

Тема 1 — Оперативни утицаји

Подтема 1.1 — SMCSUR - Деградација или губитак услуга система и уређаја

Тема 2 — Функционалност и рад радног места корисника

Подтема 2.1 — Радно место корисника

Подтема 2.1 — Радно место SMC

Предмет 3: АЛАТИ, ПОСТУПЦИ И ПРОЦЕДУРЕ

Тема 1 — Захтеви

Подтема 1.1 — SMS

Подтема 1.2 — QMS

Подтема 1.3 — Примена SMS-a у радном окружењу

Тема 2 — Споразуми о одржавању са спољним организацијама

Подтема 2.1 — Принципи споразума

Тема 3 — Општи поступци SMC-a

Подтема 3.1 — Улоге и одговорности

Тема 4 — Системи за управљање одржавањем

Подтема 4.1 — Извештавање

Предмет 4: ТЕХНОЛОГИЈА

Тема 1 — Технологије и принципи

Подтема 1.1 — Опште

Подтема 1.2 — Комуникације
Подтема 1.3 — Средства

Предмет 5: КОМУНИКАЦИЈЕ - ПОДАЦИ

Тема 1 — Европске мреже

Подтема 1.1 — Мрежне технологије

Тема 2 — Глобалне мреже

Подтема 2.1 — Мреже и стандарди

Подтема 2.2 — Опис

Подтема 2.3 — Глобална архитектура

Подтема 2.4 — Подмреже земља - ваздух

Подтема 2.5 — Подмреже земља-земља

Подтема 2.6 — Примене комуникација земља - ваздух

Предмет 6: КОМУНИКАЦИЈЕ - СНИМАЊЕ

Тема 1 — Законом прописано снимање

Подтема 1.1 — Регулатива

Подтема 1.1 — Принципи

Предмет 7: НАВИГАЦИЈА - PBN

Тема 1 — Концепт навигације (NAV)

Подтема 1.1 — *NOTAM*

Предмет 8: НАДЗОР – ПРИМАРНИ

Тема 1 — АТС надзор

Подтема 1.1 — Употреба *PSR* за услуге ваздушне пловидбе

Предмет 9: НАДЗОР – СЕКУНДАРНИ

Тема 1 — *SSR* и *MSSR*

Подтема 1.1 — Употреба *SSR* за услуге ваздушне пловидбе

Тема 2 — Мод S

Подтема 2.1 — Увод у мод S

Тема 3 — Мултилатерација

Подтема 3.1 — Принципи *MLAT*

Предмет 10: НАДЗОР – КОРИСНИЧКИ ИНТЕРФЕЈС (HMI)

Тема 1 — *HMI*

Подтема 1.1 — *ATCO HMI*

Предмет 11: НАДЗОР – ПРЕНОС ПОДАТАКА

Тема 1 — Пренос надзорних података

Подтема 1.1 — Технологија и протоколи

16. НАДЗОР И КОНТРОЛА СИСТЕМА (*SMC*) - ПОДАЦИ

Предмет 1: СТРУКТУРА ANS-a

Тема 1 — Организација и рад ANSP-a

Подтема 1.1 — Организација и рад <i>ANSP</i> -а
Тема 2 — Програм одржавања <i>ANSP</i>-а
Подтема 2.1 — Начела
Тема 3 — <i>ATM</i> контекст
Подтема 3.1 — <i>ATM</i> контекст
Тема 4 — Административна пракса <i>ANSP</i>-а
Подтема 4.1 — Администрација
Предмет 2: <i>ANS</i> СИСТЕМИ И УРЕЂАЈИ
Тема 1 — Оперативни утицаји
Подтема 1.1 — Деградација или губитак услуга система и уређаја
Тема 2 — Функционалност и рад радног места корисника
Подтема 2.1 — Радно место корисника
Подтема 2.1 — Радно место <i>SMC</i>
Предмет 3: АЛАТИ, ПОСТУПЦИ И ПРОЦЕДУРЕ
Тема 1 — Захтеви
Подтема 1.1 — <i>SMS</i>
Подтема 1.2 — <i>QMS</i>
Подтема 1.3 — Примена <i>SMS</i> -а у радном окружењу
Тема 2 — Споразуми о одржавању са спољним организацијама
Подтема 2.1 — Принципи споразума
Тема 3 — Општи поступци <i>SMC</i>-а
Подтема 3.1 — Улоге и одговорности
Тема 4 — Системи за управљање одржавањем
Подтема 4.1 — Извештавање
Предмет 4: ТЕХНОЛОГИЈА
Тема 1 —Технологије и принципи
Подтема 1.1 — Опште
Подтема 1.2 — Комуникације
Подтема 1.3 — Средства
Предмет 5: КОМУНИКАЦИЈЕ - ПОДАЦИ
Тема 1 — Европске мреже
Подтема 1.1 — Мрежне технологије
Тема 2 — Глобалне мреже
Подтема 2.1 — Мреже и стандарди
Подтема 2.2 — Опис
Подтема 2.3 — Глобална архитектура
Подтема 2.4 — Подмреже земља - ваздух
Подтема 2.5 — Подмреже земља-земља
Подтема 2.6 — Примене комуникација земља - ваздух
Предмет 6: КОМУНИКАЦИЈЕ - СНИМАЊЕ
Тема 1 — Законом прописано снимање

Подтема 1.1 — Регулатива

Подтема 1.2 — Принципи

Предмет 7: НАВИГАЦИЈА - PBN

Тема 1 — SMCDAT — Концепт навигације (NAV)

Подтема 1.1 — NOTAM

Предмет 8: НАДЗОР – ПРИМАРНИ

Тема 1 — ATC надзор

Подтема 1.1 — Употреба PSR за услуге ваздушне пловидбе

Предмет 9: НАДЗОР – СЕКУНДАРНИ

Тема 1 — SSR и MSSR

Подтема 1.1 — Употреба SSR за услуге ваздушне пловидбе

Тема 2 — Мод S

Подтема 2.1 — Увод у мод S

Тема 3 — Мултилатерација

Подтема 3.1 — Принципи MLAT

Предмет 10: НАДЗОР – КОРИСНИЧКИ ИНТЕРФЕЈС (HMI)

Тема 1 — HMI

Подтема 1.1 — ATCO HMI

Предмет 11: НАДЗОР – ПРЕНОС ПОДАТАКА

Тема 1 — Пренос надзорних података

Подтема 1.1 — Технологија и протоколи

Предмет 12: НАДЗОР – СИСТЕМИ ЗА ОБРАДУ ПОДАТАКА

Тема 1 — Кориснички захтеви

Подтема 1.1 — Захтеви контролора летења

Подтема 1.2 — Трајекторије, предвиђање и прорачуни

Подтема 1.3 — Безбедносне мреже на земљи

Подтема 1.4 — Подршка одлучивању

Предмет 13: НАДЗОР – ПОДАЦИ - ПРОЦЕСИ

Тема 1 — Хардверска платформа

Подтема 1.1 — Унапређење опреме

Подтема 1.2 — COTS

Подтема 1.3 — Међузависност

Предмет 14: НАДЗОР – ПОДАЦИ

Тема 1 — Суштинске карактеристике података

Подтема 1.1 — Значај података

Подтема 1.1 — Управљање конфигурацијом података

Подтема 1.1 — Стандарди за податке

ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

На основу члана 66. став 1. и члана 239. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС”, бр. 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15 - др. закон и 83/18) и Правилника о условима које мора да испуњава пружалац услуга у ваздушној пловидби, а којим је примењена Сprovedбена уредба (ЕУ) 2017/373, Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије издаје:

In accordance with Article 66 para 1 and Article 239 of the Air Transport Law (“Official Gazette of RS”, No 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15 – other Law and 83/18) and the Regulation on requirements to be fulfilled by the air navigation service provider, the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia hereby issues:

СЕРТИФИКАТ ПРУЖАОЦА УСЛУГА У ВАЗДУШНОЈ ПЛОВИДБИ
AIR NAVIGATION SERVICE PROVIDER'S CERTIFICATE

Број сертификата:

Certificate number:

којим се потврђује да је
which confirms that

НАЗИВ ПРУЖАОЦА УСЛУГА

адреса пружаоца услуга

[*SERVICE PROVIDER*]

Address of service provider

стекао својство пружаоца услуга у ваздушној пловидби и да је под условима наведеним у даљем тексту стекао овлашћења за пружање услуга/функција наведених у прилогу овог сертификата.

is certified as an air navigation service provider and subject to the conditions specified below it is authorized to provide services/functions listed in the attachment of this certificate.

Овај сертификат се издаје на неодређено време и важи све док пружалац услуга у ваздушној пловидби испуњава прописане услове за његово издавање.

This certificate is issued for an unlimited period and is valid as long as air navigation service provider remains compliant with conditions for its issuance.

Датум издавања:
Date of issue:

ДИРЕКТОР
DIRECTOR

ПРИЛОГ СЕРТИФИКАТА ПРУЖАОЦА УСЛУГА У ВАЗДУШНОЈ ПЛОВИДБИ
ATTACHMENT TO AIR NAVIGATION SERVICE PROVIDER'S CERTIFICATE

[НАЗИВ ПРУЖАОЦА УСЛУГА]
NAME OF THE SERVICE PROVIDER

Број сертификата/бр.издања
CERTIFICATE NUMBER/ISSUE No

овлашћен је да пружа следеће врсте услуга/функција:
has obtained the privileges to provide the following scope of services/functions:

(обрисати редове по потреби)
(Delete lines as appropriate)

Услуге/функције Services/Functions	Врста услуге/функције Type of Service/Function	Обим услуге/функције Scope of Service/Function	Ограничења (ако постоје) Limitations (if any)
Услуге у ваздушном саобраћају (ATS) Air traffic services (ATS)	Услуга контроле летења (ATC) Air traffic control (ATC)	Услуга обласне контроле летења Area control service	
		Услуга прилазне контроле летења Approach control service	
		Услуга аеродромске контроле летења Aerodrome control service	
	Услуга информисања ваздухоплова у лету (FIS)	Аеродромско информисање ваздухоплова у лету (AFIS) Aerodrome flight information service (AFIS)	
		Информисање ваздухоплова у лету на рути (En-route FIS) En-route flight information service (En-route FIS)	
	Саветодавна услуга Advisory service	Није применљиво (n/a)	
	Управљање протоком ваздушног саобраћаја (ATFM)	ATFM	Пружање локалног ATFM Provision of the local ATFM
Управљање ваздушним простором (ASM)	ASM	Пружање локалног ASM (тактички ниво/ASM ниво 3)	

		Provision of the local ASM (tactical/ASM Level 3) service	
Услови (ако постоје) Conditions (if any)			

Услуге/функције Services/Functions	Врста услуге/функције Type of Service/Function	Обим услуге/функције Scope of Service/Function	Ограничења (ако постоје) Limitations (if any)
Услуге у ваздушном саобраћају (ATS) за пробни лет Air traffic services (ATS) for flight test	Услуга контроле летења (ATC) Air traffic control (ATC)	Услуга обласне контроле летења Area control service	
		Услуга прилазне контроле летења Approach control service	
		Услуга аеродромске контроле летења Aerodrome control service	
	Услуга информисања ваздухоплова у лету (FIS) Flight information service (FIS)	Аеродромско информисање ваздухоплова у лету (AFIS) Aerodrome flight information service (AFIS)	
		Информисање ваздухоплова у лету на рути (En-route FIS) En-route flight information service (En-route FIS)	
Саветодавна услуга Advisory service	Није применљиво (n/a)		
Услови (ако постоје) Conditions (if any)			

Услуге/функције Services/Functions	Врста услуге/функције Type of Service/Function	Обим услуге/функције Scope of Service/Function	Ограничења (ако постоје) Limitations (if any)
Услуге комуникације, навигације и надзора (CNS)	Комуникације (C) Communications (C)	Ваздухопловне услуге мобилне комуникације (комуникација ваздух-земља)	

Communication, navigation or surveillance services (CNS)		Aeronautical mobile service (air-ground communication)	
		Ваздухопловне услуге фиксне комуникације (комуникација земља-земља) Aeronautical fixed service (ground-ground communications)	
		Ваздухопловне услуге мобилне сателитске комуникације (AMSS) Aeronautical mobile satellite service (AMSS)	
Навигација (N) Navigation (N)		Пружање <i>NDB</i> сигнала у простору Provision of NDB signal in space	
		Пружање <i>VOR</i> сигнала у простору Provision of VOR signal in space	
		Пружање <i>DME</i> сигнала у простору Provision of DME signal in space	
		Пружање <i>ILS</i> сигнала у простору Provision of ILS signal in space	
		Пружање <i>MLS</i> сигнала у простору Provision of MLS signal in space	
		Пружање <i>GNSS</i> сигнала у простору Provision of GNSS signal in space	
	Надзор (S) Surveillance (S)		Пружање података примарног надзора (<i>PS</i>) Provision of data from primary surveillance (PS)
		Пружање података секундарног надзора (<i>SS</i>)	

		Provision of data from secondary surveillance (SS)	
		Пружање података система аутоматског зависног надзора (ADS) Provision of automatic dependent surveillance (ADS) Data	
Услови (ако постоје) Conditions (if any)			

Услуге/функције Services/Functions	Врста услуге/функције Type of Service/Function	Обим услуге/функције Scope of Service/Function	Ограничења (ако постоје) Limitations (if any)
Услуге ваздухопловног информисања (AIS) Aeronautical information services (AIS)	<i>AIS</i>	Пружање целокупне AIS услуге Provision of the whole AIS service	
Услови (ако постоје) Conditions (if any)			

Услуге/функције Services/Functions	Врста услуге/функције Type of Service/Function	Обим услуге/функције Scope of Service/Function	Ограничења (ако постоје) Limitations (if any)
Ваздухопловно метеоролошке услуге (MET) Meteorological services (MET)	<i>MET</i>	Биро за метеоролошко бдење Meteorological watch office	
		Аеродромски метеоролошки бирои Aerodrome meteorological offices	
		Ваздухопловне метеоролошке станице Aeronautical meteorological stations	
		<i>VAAC</i>	
		<i>W AFC</i>	
		<i>TCAC</i>	

Услови (ако постоје) Conditions (if any)	
--	--

Датум издавања:

Директор
Директората цивилног ваздухопловства
Републике Србије

МП
